

# SLOVENKA

GLASILO SLOVENSKEGA ŽENSTVA



Vsebina: Poklic in materinstvo. (Drica Angela Piskernik.) — Zakaj je ženska pobožnejša od moškega? (Ivica Neznani.) — Dvojna morala. (Drica Angela Piskernik.) — Jutranja sreča. (Ksaver Meško.) — Zlati ženski »Abc«. (Vinko Lavrič.) — Neprijeten slučaj. (Obrezija.) — Tudi to je naša naloga. (Mar. Štupca.) — Novodobna žena. (Jos. Debeljak.) — Mati. — Več ljubezni žrtvam nezmernosti. — Nevestina žalost. (Ksaver Meško.) — »Slovenka« Slovenkam. — Kako sem prišla iz Celovca v Mekine. (M. P. R.) — Naše nove znamke. (A. Štupca.) — Bratom pod tujim jarmom. (Ksaver Meško.) — Zapiski. — Orlice. (Ivica Neznani.) — Ali ima ženska res kaj koristi od telovadbe? — Mnenje o orliškem kroju. (Mara Rožnikova.) — Vaditeljski tečaj in občni zbor Orliške Zveze. — Poročilo Orliške Zveze. — Proste vaje Orlic za leto 1919—20. — Proste vaje za članice, češke. (Ivo Pirc.) — Vaje z venčki za gojenke, češke. (Ivo Pirc.) — Dopisi. — Mariborski orlovski tabor. — Kazalo.

Izhaja 15. dan vsakega meseca. — Naročnina 12.— K letno. — Posamezna številka stane 1·20 K. — Odgovorna urednica: Ivanka Klemenčič. — Rokopisi naj se pošiljajo na uredništvo, naročnina na upravništvo:

„SLOVENKA“  
Ljubljana  
Južoslov. tiskarna.

Letnik I. — Zvezek 7.—12.

## Kaj bo s »Slovenko«?

Velikanske cene papirja in tiska so že mnogim slovenskim časopisom zadale smrt. In te cene še vedno neprestano rastejo. Ker je pa na drugi strani denarja med ljudstvom vedno manj, je jasno, da bo še marsikateri list, ki se je dosedaj s težavo ohranil pri življenju, moral prekiniti svoje izhajanje.

Kaj bo s »Slovenko«, so nas mnoge naročnice s skrbjo popraševale.

Ženska in Orliška zveza sta se večkrat posvetovali, kaj ukreniti s »Slovenko« v tem za časopise tako usodepolnem času. Ali je mogoče še nadalje izhajanje? Obe sta bili mnenja, da je žensko glasilo neobhodno potrebno, obe pa ste se tudi zavedali velikih denarnih težkoč. Tudi mnogo drugih naročnic nas prosi, naj nikar ne prenehamo, čeprav list za enkrat zmanjšamo.

Z ozirom na to, da ženskega glasila za današnje čase, ki globoko posegajo tudi v ženske pravice, brezpogojno potrebujemo in z ozirom na to, da bi bilo res malo častno za naše ženstvo, da bi ne moglo vzdržati niti enega svojega časopisa, smo sklenili, da bo »Slovenka« izhajala še nadalje pod sledečimi pogoji:

1. Obseg listu se bo skrčil tako, da bo izhajal vsaka dva meseca enkrat na 16 straneh.

2. Naročnina se zato zniža na 10 K letno.

3. Naročnice naj takoj pošljejo naročnino.

Opozarjamo posebno sestre Orlice, da je »Slovenka« obenem glasilo Orliške zveze in je vsaka sestra Orlica obvezana, da se naroči nanjo. Prinašala bo redno članke in dopise iz orliške organizacije.

Tudi v drugem oziru bomo skušali »Slovenko« tako preurediti, da bo prinašala tudi praktične članke za naša dekleta in gospodinje. V preteklem letu so se čule pritožbe, da je »Slovenka« previsoko pisana. V koliko je bila ta pritožba opravičena in v koliko ne, ne bomo razmotrivali, na vsak način pa bomo »Slovenko« tako preuredili, da bo služila tudi praktičnim potrebam naših žena in deklet.

Seveda pa bo to vse nemogoče, če nas ne bodo Slovenke krepko podpirale z naročanjem in pridnim dopisovanjem. Zato prosimo vse katoliško ženstvo, naj si šteje to kot svojo častno nalogo, da vzdrži v teh težkih časih svoj edini list. Cena pa je tako nizka, da ne pride v primeri z drugimi, morda manj potrebnimi predmeti, niti vpoštev.

**Uredništvo in upravništvo.**

# SLOVENKA



## GLASILO SLOVENSKEGA ŽENSTVA

LETO I. V LJUBLJANI, DNE 15. DECEMBRA 1919. ŠT. 7.—12.

### Poklic in materinstvo.

Drica Angela Piskernik.

Kultura našega časa potrebuje ženske delavne moči. Ne more je več pogrešati, ker je delo že preveč razcepila in s tem ustvarila sto in zopet sto različnih torišč, ki zahtevajo čisto gotovih človeških sil. Na nekaterih izmed teh torišč mora — hočeš, nočeš — udinjati samo ženske. To je povsod tam, kjer je treba gibčne, spretne roke ali pa rahločuteče ženske duše. Na drugih pa je žensko sodelovanje, če že ne neobhodno potrebno, vsaj vedno dobro došlo.

Ženska je dobila svoj poklic. Neodvisna od starišev in svojcev si snuje samostojnost, ki je pri ženskah dozdej nismo bili vajeni. Delo ji da neko spretnost in gotovost v nastopu in občevanju in tisti trezni vpogled v človeško življenje, ki ga vse tiste ženske nimajo, za katerih obstanek morajo skrbeti drugi.

Takoj pa, ko se samostojna ženska poroči, nastane razpor med njenim poklicem in materinstvom. Dve možnosti sta tukaj dani: ali da službo pusti in se posveti edino le gospodinjstvu in vzgoji otrok, ali pa da združi v sebi oboje, poklic in materinstvo, v nedeljeno enoto in ji služi z vso dušo in z vso vnemo. Edino tam, kjer izvršuje žena svoj poklic doma, tega razpora ni — v poljedelstvu na primer, ali v rokodelstvu in v mali obrti.

Toda že na kmetih spojitev obeh nalog dandanes skoraj ni več mogoča, ker so kmetice preobložene z delom. Hčerke, ki bi morale pomagati materi v gospodinjstvu, silijo v mesto. Naravno! Kmetijo prevzame najstarejši izmed sinov, vsi drugi postanejo hlapci in deklet. Da bi bilo starostno zavarovanje že gotovo, bi hčerka ostala lahko in gotovo tudi rada doma. V razmerah pa, v katerih smo dozdej živeli in še živimo, je bila taka odločitev kmetskega dekleta velikanska žrtev do

brata in neodpustljiva lahkomišelnost do same sebe. Človek brez doma in brez denarja je — berač. Ker za svojo starost nimajo nobenega jamstva, hočejo torej v mesto in kmetica ostane s svojo otročadjo sama in je vsled preobilnega dela pri živini in zunaj na polju ne more niti nadzirati, kaj še vzgajati.

Veliko nasprotje med poklicem in materinstvom pa se pojavi povsod tam, kjer mora služiti poročena žena svoj denar izven hiše, tako n. pr., če hodi na delo v tovarno, v urad, v šolo ali v trgovino.

Nam gre radi tega za vprašanje, ali naj samostojna ženska, ko se poroči, svoj poklic pusti, ali ga naj izvršuje tudi kot žena še naprej?

Vsaka ženska, ki hoče izvrševati kak poklic, mora biti v ti smeri izobrazena. Izvzete so bile dosedaj samo služkinje in delavke, ki so se privadile novemu delu mimogrede. Vse druge panoge pa zahtevajo ali vaje ali pa strokovne izurjenosti in naobrazbe. V to svrhu obiskuje ženska mladina poleg ljudske in meščanske šole še druge naučne naprave, kakor obrtno šolo, trgovsko šolo, pripravnico itd. Ker pa so stariši prepričani, da se bo hčerka enkrat vendar poročila, in tudi hčerka — pritajeno in kar tako za kratek čas, morda tudi nezavestno — stremi za tem idealom, se na njeno izobrazbo ne polaga tista stroga važnost kakor na izobrazbo kakega sina. Razven tega store dekleta v šoli navadno samo to, kar se od njih zahteva, to seveda izvrstno. Da bi jim prišlo poželjenje po nadaljnji strokovni naobrazbi, da bi same iz sebe, ne priganjane od profesorjev in učiteljev, skušale prodreti v osrčje kakega predmeta, to se pač le redkokdaj dogaja.

Ženska naobrazba za katerisibodi poklic je torej radi tega mnogokrat pomanjk-

ljiva, ker smatra ženska izvrševanje svojega poklica samo kot nekaj uvod v življenje, kot nekaj začasnega, ne pa kot vsebino življenja, kakor mislim, da smatra svoj poklic mož. Morda se ravno v ti točki motim, morda tudi možu poklic ni vse in se ga poprime z vso natančnostjo in iskrenostjo tudi samo zato, ker mu omogoči družinsko življenje; ne vem, izjeme so pač povsodi — vendar pa z voditeljicami ženskih organizacij in z inozemskimi pisateljicami vred počrtavam dejstvo, da ženi poklic nikdar ne more biti jedro življenja, po katerem naj bi uravnala vse svoje drugo hotenje in delovanje.

Ženske ne more zadovoljiti noben poklic popolnoma. Seveda so izjeme, ki se brezpogojno uživajo v svoje delo in jim je le to postalo cilj in smoter. A vse to so izjeme, ki nam ne služijo kot merilo. Večina žensk čuti, da jim izvendružinski poklic ni vse, in da ne izčrpa bogate duše. Ostale so ženske, ki v srcu nosijo hrepenenje po materinstvu naj si bo to materinstvo v ozkem krogu domače družine, ali naj si bo vzišeno materinstvo vseh onih, ki nepoznane in vendar globoko spoštovane delujejo po bolnicah in samostanih.

Poklic in materinstvo ste dve čisto različni področji in eno vpliva na drugo močno in ovirajoče. Žena, ki zastavi vse svoje moči izven družine, zanemari družino; dobra mati pa navadno ne izvršuje svojega poklica, kakor bi ga izvrševati morala. In vendar ji ravno ta poklic, ta postranski zaslužek vzame toliko časa in cepi njene moči. Posledice njenega delovanja v dveh delokrogih, ki se ne krijeta, se kmalu pojavijo, zlasti v delavskih družinah; nered in nesnağa v stanovanju, umrljivost dojenčkov, slaba vzgoja otrok in posedanje moža po gostilnah in kavarnah, ker žena nima časa, da bi mu bila prijateljica, družabnica in tolažnica.

V »višjih« razredih človeške družbe so nasprotja manjša in slabe posledice redkejšje; zdravnica n. pr. ali profesorica, umetnica, učiteljica in uradnica zamore premagati oboje, poklic in materinstvo, če ji poklic ne jemlje preveč časa, preveč ur na dan. Zakaj ona si za svoj denar lahko najame služkinjo, ki jo doma nadomestuje v gospodinjstvu in doma opravlja za njo tista dela pri negi in vzgoji otrok, za katera ni ravno neobhodno potrebna materina roka. Že okoliš vpliva blagodejno na otroka in tista ločenost od drugih, slabo vzgojenih. Marsikatera mati vzgoji svo-

jega otroka dobro, akoravno je več ur na dan zaposlena drugod, vzgoji ga celo mnogo boljše kakor tiste gospe, ki venomer gledajo in razvajajo svoje zlate malčke.

Na zunaj ni tukaj nobenega razpora, a razpor tiči drugje. Žena, ki v poklicu prenaporno dela, izrabi že tam svoje duševne sile, pride domov vsa izmučena in prazna in ne ljubi se ji odgovarjati na mnogoštevilna vprašanja radovednih otrok. Otroka roditi in ga dobro vzgojiti, to se pravi mu dati vse, kar mati sama ve dobrega in lepega in mu s tem položiti temelj k sreči in izobrazbi, ki naj nadkriljuje očetovo in materino izobrazbo, je za človeštvo gotovo večjega pomena, kakor še tako dobro izvršeno delo, ki ga zahteva poklic.

Zakaj je nastal problem poklica in materinstva?

Pri poročenih delavkah je nastal, ker iščejo zaslužka in ker jim je ta zaslužek nujno potreben za vzdrževanje družine; v »višjih« slojih je nastal, ker hoče postati žena gmotno in denarno neodvisna od moža. Zakaj ravno dejstvo, da so ženske denarno odvisne, je glavna zapreka, da jih svet ne smatra enakovrednih z možem. Dela, ki ga napravi žena v hiši, nihče ne upošteva; njeno delo ni očividno, ker ni plačano. Šele v našem času, ko je pričela ženska delati v javnosti in ji tam to delo plačajo, so začeli razumevati in ceniti tudi njeno delo doma. Odtod zahteva enega dela našega ženstva, da bi morala država zakonitim potom prisiliti moža, naj gotovo svoto od svojega zaslužka odstopi vsakega prvega ženi, ni ravno napačna, ne smešna.

Kako naj rešimo konflikt med poklicem in materinstvom? Priporoča se od različnih strani različno, od najradikalnejših pa sledeče: 1. popolna ločitev poklica od zakona, to se pravi, da nobena ženska, ki se poroči, ne sme ostati v službi; 2. popolna spojitev obeh delokrogov.

Prva zahteva, da naj izgubi žena, če se poroči, službo, je a priori neizvršljiva, ker je žena dostikrat navezana na svoj zaslužek. A tudi notranji vzroki govore za udejstvovanje ženske v kakem poklicu, ker delo v družini ženskih sil ne more popolnoma izčrpati; in tisti preostanek moči je treba uporabiti v javnem delovanju. Mati, ki ne pozna ničesar razven dela v svoji družini, je sebičnica in njeni otroci bodo ravno tako ozkosrčni, kakor je ona sama.

Kar se tiče druge točke, to je popolne spojitve poklica z materinstvom, menijo svetovni reformatorji, zlasti boljševisko navdahnjeni, da bi bilo to pač možno, če bi država od delodajalcev zahtevala ali pa sama iz sebe napravila sledeče: a) da se število delavnih ur za žene zmanjša in skrči na gotov minimum, tako da bodo imele časa dovolj, posvetiti se svoji družini; b) da prevzame gospodinjstvo zadružništvo, tako da žena ne bo kuhala, ne prala, temveč bo samo javno delala in doma vzgajala otroke; c) da bo žena v času nosečnosti ravnotako plačana kakor prej in bi poleg tega še dobivala od države takozvano materinsko rento in zadosten dopust.

Najmanj prikupljiva je gotovo točka o zadrukah, ki naj bi nadomeščale družino. Kako naj se današnji moderni človek, ki je v vsem svojem mišljenju in čustvovanju prevzet od individualizma, ki n. pr. sanja

celo svojo mladost o tem, kako si bo dal zidati enodružinsko hišo, kako naj se ta človek uživi v združno družinsko življenje?

Najinteligentnejše ženske premišlujejo o tem, kako bi se dalo na najenostavnejši način rešiti vprašanje poklica in materinstva, in vse so edine v prepričanju, da je le malo tako močnih in krepostnih žena, ki bi mogle obenem vestno izvrševati oboje; one širijo misel, da je najlepše družinsko življenje tam, kjer mati ne služi denarja, pač pa se vdeležuje dobrodelnih akcij in tako dela za svoje trpeče soljudi.

Če ni nujno potrebno, naj ženska, ki se poroči, ne izvršuje več svojega prejšnjega poklica, temveč postane naj mati svojim in tujim otrokom. Hrepenenje po denarni neodvisnosti od moža je posledica napačnega ponosa; kjer je ljubezen, ni odvisnosti.

## Zakaj je ženska pobožnejša od moškega?

Ivica Neznanič.

Teško je razmotrivati in dokazovati, ali je versko prepričanje globlje pri moškem ali pri ženski. V prvem hipu bi človek sodil, da je ženska brez dvoma bolj globoko verna kot moški, toda upoštevati moramo na drugi strani žensko naravo, ki vso svojo notranjost veliko očitneje na zunaj kaže kot moški. Marsikak moški ima silno globoko in trdno vero, pa boš to komaj na zunaj opazil.

Nepobitno dejstvo pa je, da je ženska veliko bolj navezana na vse, kar je v zvezi z vero, z Bogom, nadnaravnostjo, da se neprimerno obilneje udeležuje službe božje, več molí, pogosteje prejema sv. zakramente, rajši posluša božjo besedo kot moški. Tudi cerkvene bratovščine in družbe štejejo povprečno veliko več ženskih članic kot moških udov. V družini so navadno najzvestejše varihinje verskega mišljenja in življenja ženski člani družine, zlasti mati. Ker ne moremo reči, da je vse to le gola zunanost in ker ne moremo vseh teh dejstev postaviti na rovaš tistega nagona ženske narave, ki hoče vse na zunaj pokazati, kar ima v srcu, se moramo končno le vprašati: odkod to, da je ženska veliko bolj kot moški navezana na nadnaravnost in na vse, kar je z nadnaravnostjo v zvezi: na molitev, na božjo

besedo, na službo božjo, na zakramente itd. Ali je to nekaj, kar je ženski prirojenega, torej njeni naravi svojstvenega, ali ji je to le privzgojeno, ali pa je to celo nekaj slučajnega?

Ženska je po svoji naravi šibkejša, slabotnejša od moškega. Že po svojem telesnem ustroju glede moči povprečno zaostaja za moškim. Pa tudi v duševnih zmožnostih, v kolikor se namreč te kažejo v razboritosti in bistroumnosti mišljenja, se ženske povprečno ne morejo meriti z moškimi sozemljani. Res, da moramo tozadevno zaostajanje ženskega spola v veliki meri pripisovati neenaki izobrazbi. Zakaj ženska ima po današnjem družabnem redu mnogo manj prilike izpopolnjevati svojo izobrazbo kot moški. A tudi pri enaki izobrazbi se zdi, da ženska bistroumnost v mišljenju splošno ne dosega moškega. To pa iz enostavnega vzroka, ker je možka naloga v življenju druga kot ženska. Poklic moških je iskati in zbirati duševnih in materialnih dobrin, ženska naloga pa je te dobrine deliti posameznikom. Najpreprostejši zgled je družina. Oče zbira, mati deli članom svoje družine, kar oče zasluži. Pri iskanju in zbiranju duševnih in materialnih dobrin pa je treba predvsem razuma, pri delitvi pa je treba več srca.

umevanja potreb, čustvovanja za boli, katere je treba tešiti in celiti. Zato se zdi, da je v načrtu božje Previdnosti, če je moški bolj oborožen z razumom, ženska bolj s srcem. To pravzaprav ni nobeno zaostajanje ženske za moškim, temveč le potrebna delitev dela in nujno medsebojno izpopolnjevanje. Ker pa vendar razum prednjači srcu in čustvom, zato je v toliko moški močnejši, v kolikor razum sam posebi kot duševna zmožnost nadkriljuje čustva in srce.

Je pa že nekdam tako v življenju, da močnejši izrablja, izkorišča, celo zlorablja slabotnejšega. To lahko opazaš pri posameznikih, pri narodih, v zgodovini ali sedanjosti. Popolnoma umevno je tedaj, da je tudi moški več kot prevečkrat izrabil svojo moč napram slabotnejšemu ženskemu spolu, da je bil ženski spol zapostavljan, da so se ženske pravice krčile in krhale, moške pravice pa so rastle nad dopustno mero in to tembolj, čim bolj je v ljudstvu izginjal čut za pravičnost. Zato ravno pri poganskih narodih najbolj opažamo, kako je bila ženska brez vseh pravic, sužnja moške samovolje in njegovih strasti.

V starih Atenah, kjer je bila umstvena kultura tako visoko razvita, toliko manj pa so imeli smisla za srčno kulturo, je bila žena moževa sužnja, ki je nagovarjala svojega moža vedno le z gospodom. V javnosti se ni smela pokazati, in če se je pregrešila s prešestvom, je navadno plačala svoj greh z življenjem, ali pa jo je mož prodal kot sužnjo. Popolnoma druga morala je veljala za moške. Svojo ženo je imel samo zato, da mu je rodila zakonske otroke, poleg tega pa je lahko svobodno živel z javnimi ženskami, katere so bile večinoma tujke. Znani Solon, ki ga naše srednješolske čitanke slave kot velikega državnika in modrijana, je vpeljal javne hiše, ki so bile pod državnim varstvom in nedotakljive. Spoštovanje do ženske je padlo na najnižjo stopinjo, ženska je bila le še orodje moške pohotnosti in ne več človek.

Isto je bilo pri drugih poganskih narodih in tudi pri mohamedancih razmerje med moškim in žensko ni bilo mnogo drugačno. To značilno potezo popolne ženske podrejenosti opazujemo celo pri tistih jugoslovanskih narodih, ki so bili dolgo časa pod turškim gospodstvom in mohamedanskim kulturnim vplivom. Pri Srbih in Črnogorcih n. pr. žena nikakor ne vživa

tiste svobode kot pri nas. Zlasti pri Črnogorcih se pozna, da je gospodar v hiši samo gospod, žena samo neumorna delavka. Sploh: čimbolj proti vzhodu gremo, tem manj pravic uživa žena.

Ko je krščanstvo prekvasilo evropske narode s Kristusovo blagovestjo, ki je evangelijske pravice, svobode in ljubezni, je tudi ženo rešilo izpod poganske sužnosti ter ji prineslo enakopravnost z moškimi. Žena je pred Bogom in ljudmi enakovredna moškemu; ni samo nekakšen nadomestek moškega, rezerva njegovih moči, temveč izpolnjuje svojo posebno nalogo v življenju. Obojno skupaj, moško in žensko delo, daje življenju šele popolnost, v kolikor moremo pač govoriti na svetu o popolnosti.

Res pa je, da ta enakopravnost še sedaj ni izvedena, kakor bi to odgovarjalo ženski enakopravnosti z moškim. Danes ima sicer v etiketi in v olikani družbi ženska prednost. Pri mizi, pri vstopu v hišo ali sobo, pri zabavah, na izprehodih, povsod velja pravilo etikete: dame imajo prednost. Toda to je sama hinavščina. Zakaj v vseh važnejših zadevah, kjer se prednost drži tudi kakšna korist, ima moški tudi po sedanjem družabnem redu veliko prednost pred žensko. Pomislimo samo na zaslužek. Do najnovejšega časa je bilo žensko delo veliko slabše plačano kot isto vrstno moško delo, in to tudi v slučaju, da moški dela ni bolje izvrševal kot ženska, morda je bila ženska roka celo spretnejša. Takih zgledov je nebroj še sedaj. Dalje se v družabnem življenju moškemu marsikaj oprostijo, kar bi v slučaju da se ženska enako pregreši, vzbudilo največje pohujšanje in zgledovanje. Čemu to? Če je pri ženski greh, zakaj ni istotako pri moškem? Da ženska še danes vsaj pri nas nima nobenih političnih pravic, dasi mora s svojim delom ravno tako nositi bremena javne uprave in je njeno življenje po zakonodaji ravno tako — v gotovih slučajih še bolj — prizadeto kot je življenje moškega, to vsi vemo. Koliko prilike za izobrazbo ima danes moški, medtem ko so ženskam za njihov poklic še celo neobhodno potrebne gospodinjske šole tako pičlo odmerjene, da jih more obiskavati le majhen odstotek ženstva, to je naravnost sramotno za današnji napredni čas. Dvojna mera povsod, dvojna pravica, dvojna morala: ena za po naravi močnejšega moškega, druga za šibkejšo žensko.

Ne vemo, koliko se bo v bodočnosti to krivično razmerje izboljšalo, nič pa ne dvomimo o tem, da bo močnejši vedno več ali manj skušal šibkejšega izpodrinuti, ga izkoriščati in izrabljati. Zato je pa popolnoma naravno, da slabotnejši išče opore pri tistem, ki je močnejši od onega, ki ga izkorišča. Močnejša kot moška sila pa so nadnaravna načela pravičnosti in ljubezni, katerih nositeljica in čuvajka je predvsem krščanska vera. Da se ženska zato nehote bolj nasloni na nadnaravnost, na Boga, vero, Cerkev, da je bolj navezana tudi na vse, kar jo veže z nadnaravnostjo, je čisto umevno. Ženska nehote čuti, da zlasti krščanstvo s svojimi neizpremenljivimi, večnimi načeli o pravičnosti, svobodi in ljubezni najuspešneje čuva njene pravice napram moški samovolji, ženska nezavestno slutí, da je v ljudstvu, katero ni prepojeno z nadnaravnimi načeli, spoštovanje do ženskih pravic na zelo trhljih nogah.

Ali najnovejše svobodomiselno gibanje (če bi rekli: pogansko, bi bil ravno tako dober izraz) ne dokazuje istega? S tem, da so svobodomiselci zavrgli nadnaravna načela npravnosti, so kljub svojim frazam o popolni enakosti vseh ljudi najprvo začeli izpodkopavati temelj ženski enakopravnosti in svobodi. Ali ni mar razporoka, katero hočejo svobodomiselci najpreje vpeljati, velik korak k ženski sužnosti? Posledice zakona je narava prisodila predvsem ženi, zakon zahteva od žene vse, vso njeno mladostno moč ter celo njeno življenje postavlja na tehtnico. Razporoka bi vrgla žensko na cesto, potem ko je morda za zakon žrtvovala že vse, kar bi potrebovala za nov zakon. Moški, od kaferega zakon niti daleč toliko žrtev ne zahteva, bi brez težav lahko sklepal nove zakonske zveze, žena pa, ki je morda prvemu zakonu žrtvovala vse, če je vzela zakon resno, stoji v večini slučajev na cesti — sama. Izžeta limona, ki se vrže na smetišče. Ali je to ženska enakopravnost z moškim?

Da išče ženska v tem orjaškem boju za svoje pravice zaveznika v verskih načelih, katera naj prepojé celo družbo in jo postavijo na temelj krščanske pravičnosti in ljubezni, je povsem naravno. Zakaj le potem so že v temelju zagotovljena ženi pravice, ki so ji dane po naravi, le potem, če bi celo človeško družbo prevevala krščanska pravičnost, bi žena kot šibkejša

ne bila tako zelo zlorabljana po močnejšem moškem spolu, kakor se to godi povsod, kjer zamre vera v nadnaravnost.

To se zdi, da je eden izmed vzrokov, zakaj je ženska — kakor se zdi, že po svoji naravi — tako zelo navezana na Boga, vero, cerkev, molitev, božjo besedo itd.

Drugi vzrok tiči v ženskem poklicu. Ženski poklic v prvi vrsti je materinstvo, najprvo telesno materinstvo, vedno pa vsaj duhovno materinstvo. Ženska je po svoji naravi mati, ki telesno in dušno vzgaja tiste, ki so njeni skrbi izročeni. Če izvršuje to materinstvo doma kot družinska mati ali morda kot redovnica v deklinškem internatu, ni bistvenega razločka. Materinska vzgoja, to je njen najvažnejši delokrog. Silno važen in dalekosežen za življenje in razvoj človeške družbe. Bog pa je postavil kot prvi in poglobitni namen vzgoje, vzgojiti otroke kot dobre kristjane, ki se vedno zavedajo svojega zadnjega in največjega cilja: Bog in večnost. Bog pa ni postavil nobenega končnega namena, ne da bi obenem poskrbel učinkovitih sredstev za doseg tega namena. In ravno zato je vtisnil — tako bi človek sklepal — tistim, ki se največ in po svojem poklicu ukvarjajo z vzgojo, to je materi, torej ženski, prav poseben smisel in ljubezen do Boga, nadnaravnosti in do vsega, kar nas k Bogu vodi, in to so ravno molitev, služba božja, zakramenti itd. Kako naj mati dosega glavni namen vzgoje, če nima dovolj smisla za ta glavni namen, niti prav posebne ljubezni do nje!

Zato mislim, da ne pretiravam, če trdim, da je ženska že po svojem vzvišenem poklicu, posebno navezana na religijo.

Materinstvo pa je tudi nekaj težkega. Mati samo daje in daje, žrtvuje noč in dan, leto za letom, materinstvo je večna žrtev, neprestana potrpežljivost, železna vztrajnost. Da je Bog zato vcepil materinskemu srcu neugasljivo ljubezen do otrok, je to storil zato, da mati ne omaga pod težkim bremenom materinskih dolžnosti. Pa samo naravna ljubezen bi bila samo polovičarska pomoč. Nadnaravne ljubezni in moči je treba, da mati res izvršuje svoje dolžnosti tako, kot zahteva to vzvišenost materinstva in važnost vzgoje. Vir teh nadnaravnih moči pa je ravno sv. vera in če je Bog zato ženski vcepil posebno ljubezen do vere in bogoslužja, jo je ravno s tem peljal k viru, iz katerega mora črpati zadostno moči za svoje težke dolžnosti.

To se zdi, da so torej vzroki, zakaj je ženska bolj navezana na nadnaravnost kot moški: ker je slabotnejša od moškega in išče proti izkoriščevanju od strani moškega opore v Bogu in ker jo njen glavni življenjski poklic, materinstvo, po božji uredbi prav posebno veže na Boga.

Iz tega pa tudi sledi, da je ženska v lastnem interesu poklicana delati za to, da ostanejo krščanska načela nedotakljiva v javnem življenju, v šoli in družini. V kolikor bo izginjal v ljudstvu čut za večna krščanska načela pravičnosti in ljubezni, v toliko se bo uveljavljala moč krepkej-

šega nad slabotnejšim. Svobodomiselstvo je po svoji zgodovini redno zvezano z nasiljem nad slabotnejšim in ker je ženska slabotnejša, bo s svobodomiselstvom ravno ženska najbolj tepena.

Prihaja boj za versko šolo, pride tudi boj za krščanski zakon, prišlo bo še marsikaj, s čemer bodo skušali svobodomiselnici izpodrinuti vero iz javnega življenja in s tem kolikor mogoče oslabiliti krščanskega duha med ljudstvom. Slovenska žena, če ljubiš svojo svobodo, če ti je kaj za svoje pravice, v boj proti svobodomiselnim načrtom!

## Dvojna morala.

Drica Angela Piskernik.

V vseh slojih človeštva boleha družba na boleznih, ki je tako stara kakor prosveta, a nepoznana in zaženetna kakor španska bolezen — dvojna morala.

»Mora že tako biti,« zdihuje pretežna večina žensk zlasti na deželi, »zakaj je vendar tako?« se jezijo druge, »saj ni tako,« se smeji tretja in četrta stoji ob strani in nič ne čuti in nič ne vidi, in ko jo bolezen najbolj ogroža, se je ne zaveda in nič ne misli kakor na zabavo. Prve gledajo v duhu Evo, kako je ugriznila v jabolko in ga ponudila Adamu. »Grešila je, treba je pokore.« Druge ne verujejo v kačo in drevo in ker pravega vzroka ne morejo najti, tarnajo in godrnjajo. Tretja misli na svojega moža, ki jo ljubi in ji je zvest in ki ga ljubi in mu je zvesta tudi ona. Četrta se pogreza v mehkih blazinah nalonjača pred toaletno mizo ter se neguje in lišpa in žvižga barkarolo. Bolezen pa se plazi nemoteno in neovirano po stopniščih in mostovžih, po nizkih sobah in bleščočih dvoranah, za zastori se skriva in med dvojnimi vrati, v senci in na zapčku. Naenkrat se pojavi pred stanovalci dozorela in takrat je jok in stok v hiši. Povzročitelji njeni, neznan in ostudni bacili, se prenašajo po tradiciji od roda do roda in so varovani po raznih državnih zakonih in paragrafih.

Kakor je za ženo poniževalna dvojna mera v plači, da jo namreč »nagraje« za isto delo mnogo slabše kot moža, tako in še veliko bolj poniževalna je za njo dvojna morala, ki se je vkoreninila v človeški družbi in se vgnezdila tudi v družini. — Žena, ki je začutila v sebi vrednost svoje

osebnosti, ne more in ne sme več prenašati pomanjkanja osebnega spoštovanja. To pa se javlja povsod tam, kjer ji mož zvestobe ne vrača z zvestobo in vedno tedaj, ko vidi, da je možu marsikaj dovoljeno, kar se nji šteje v velik greh, in da tira ravno ta prizanesljivost do moža toliko ženske mladine na ulico in v pogubo.

Tudi naše družinsko pravo ni tako, da bi povzdignilo njen ugled in prisililo do njenega spoštovanja. Ko se ženska poroči, se mora podvreči nekakemu varuštvu, »izpolnovati mora moževe ukaze« in ne sme pozabiti, da je mož »glava« družine. Zakonca se po zakoniku ne stojita enakovredna nasproti, celo otrokom nasproti ne, zakaj odločilno besedo ima vseskozi mož in žena se mora v vseh vprašanih ukloniti njegovi nezmotljivi razsodnosti. — Dvojna mera, dvojna morala!

Dvojna morala je dejstvo, toda dejstvo je danes tudi prepričanje, da jo je treba čimpreje odpraviti. Jako zanimivo je zasledovati, kako radikalna sredstva predlagajo v to svrhu nekateri najnovejši etiki.

V prvi vrsti zahtevajo za ženo isto ljubavno prostost, kakor jo ima — po svoji morali — mož. Na ta način bi bila dvojna morala najenostavneje odpravljena!

Potem jo hočejo zatreti s tem, da odpravijo zakon in ga nadomestijo s takozvanim prostim razmerjem. Moški in ženska, ki sta si simpatična, živita skupno, dokler jima ugaja; ko se naveličata, si poišče mož drugo ženo in žena drugega moža. Otroke iz takega prostega razmerja



naj bi prevzela država ali kaka zadruga, ki bi skrbela za njih telesno in duševno vzgojo. Tudi posameznih gospodinjstev bi ne bilo več, vse te zanimive zakonske dvojice bi obedovale in večerjale po zadrukah. Žena bi ne imela doma nikakega dela in bi bila lahko kar največ zaposlena po tovarnah, po trgovinah, v šoli in v uradu ter na socialnem in političnem polju.

Zakon hočejo vreči med staro šaro tudi raditega, ker mislijo, da je zveza za celo življenje duševno čisto nemožna in ker dolžijo zakon, posebno strogi krščanski zakon, da je on vzrok prostitucije in so mnjenja, da bi ta po vpeljavi svobodnega razmerja nehala.

Take in enake gorostasnosti trosi med svet marsikak družabni reformator, slične ideje so prevzeli za temeljno pravilo tudi komunisti in boljšeвики.

Kako pa naj se zadrži tem vprašanjem nasproti žena? Ker je družina npravno, družabno in gospodarsko odgovorna za mlado generacijo, je naloga žene, da reši in utrdi družinsko življenje in poudarja svetost zakona. Da pa bo zakon res odgovarjal vzvišenim ciljem in bo srečen in idealen, se mora ženstvo pobrigati za to, da izbriše vsako sled kake ženske manjvrednosti, da se predrugečijo tiste točke zakonskega prava, ki govore o neki nadoblasti moža nad ženo in da se odpravijo vse državne odredbe in naprave, ki podpirajo dvojno moralo.

(Opomba uredništva: Uredništvo se ne strinja v vseh točkah z izvajanjem gospe pisateljice, ker je dvojna morala v nekaterih naštetih slučajih samo navidezna. Več hočemo o tem govoriti v prihodnji številki »Slovenke«.)

### Jutranja sreča.

Ksaver Meško.

Srečno, ker se je prespalo,  
solnce v svet se smeje;  
koplje v smehu se škranček,  
pesmi v njive seje.

Detelja rdeče cvete,  
kot bi krvavela;  
prva že lanu očesca  
modra so vzcvetela.

Iz daljave zvona pesem  
čez polje odmeva;  
kosec mlad na travniku si  
vriska in prepeva:

»Dobro jutro, dobro jutro,  
ti sladkó deklé!  
Zá-te le mi, samo zá-te  
vse gori srce!«

»Dobro jutro, dobro jutro,  
ti sladkó deklé!  
Ko bi znala, kak za tebe  
mi gori srce!

Lepše ko rdeči cveti  
lice ti cveti,  
modre bolj ko lana cveti  
tvoje so oči.

Lepši od vseh solnčnih žarkov  
tvoj se smeh mi zdi,  
slajše, ko škranček peva,  
pevaš, draga, ti.

### Zlati ženski »ABC«.\*

Vinko Lavrič.

Močna žena, kdo jo bo našel?  
(Modr. 31, 10.)

Sv. pismo nam podaja v knjigi Pregovorov krasno pesem o ženi. Ta pesem ni kak plod pesniške domišljije, ni alegorična podoba, kakor nevesta v Visoki pesmi,

\* Prim.: Dr. Mih. v. Faulhaber: Charakterbilder der biblischen Frauenwelt, I. 1. Paderborn.

ampak je vzeta iz resničnega življenja, opeva ženo, ki je res tako živeła in delala, kakor jo opisuje pesem; nekatere poteze te žene so tako osebne in življenjsko resnične, da ne more biti o tem prav nikakega dvoma. Od božjega Duha razsvetljeni pesnik, ki je ubral svoje strune na »žensko hvalo«, bi bil kralj Samuel. Neposredno pred to pesmijo namreč se nahaja v ravno-

istem poglavju (31, 2—9) krajša pesem, ki obsega, sodeč po napisu, »Božje razodetje, katerega je njegova mati učila«. To »Božje razodetje« velja Samuelu, kralju. Potemtakem bi bila ta »močna žena« kraljicamati in pesnik njen sin Samuel, za čigar prestolico in čas vladanja seveda ne vemo. Samuel pomeni »Božu posvečen«: Salomonov priimek, ki mu ga je dala Betsabeja, njegova mati. Morda je on. Pa naj bo že, kdor hoče, pesem je lepa, kaj podobnega ne najdete v svetovnem slovstvu; Schillerjeva pesem je »sled sence« te pesmi. Pesem cela se razdeli v dva dela:

I. vzgojna oporoka kraljice-matere;

II. klic pesnika-sina materi.

Ako presojamo pesem kot umetnino, bodi omenjeno, da ima pesem ravno toliko vrstic, kolikor je črk v hebrejski abecedi, vsaka vrstica se pa začne po vrsti z začetno črko hebrejske abecede. Z ozirom na to se imenuje ta pesem »zlati ženski Abc«. Zato naj si jo zapomni vsaka verna slovenska žena in dekle; pa ne samo zapomni, ampak tudi skuša naj uravnati po njej svoje življenje.

Cela pesem o Samuelovi materi ima pet bistvenih potez, pet kraljevskih vzorov žene: zvesta vdanost družini (10—12, 23, 28), veselje do dela (12—19, 22, 24—25), socialna dobrotelost do služabništva in ubogih (15, 20—21, 27), duševna izobrazba (26), vernost (29—30).

Pesem slove:

Močna žena, kdo jo bo našel?

Da, njena cena visoko presega bisere.

Srce njenega moža se nanjo zanaša,  
in ropa ne bo pogrešal.

Ona mu skazuje dobro

in ne hudega, vse svoje žive dni.

»Močna žena« je vodilna beseda cele pesmi; tudi v izvirniku stoji v začetku kot nekak naslov. »Močna žena« je tista, ki je pridna, vstrajna, razumna, poštena, po-božna, krepostna. Lahko bi jo imenovali tudi idealno ženo, ko bi hoteli biti učenj. Vprašanje: »Kdo jo bo našel?« hoče povedati, da take žene, kakor je ta kraljicamati, niso vsakdanje prikazni, se ne rodé kakor gobe po dežju, takih žen marveč je treba iskati z Diogenovo svetilko, z lučjo podnevi.

Prvi vzor močne žene je zvesta udanost družini. Družinsko delovanje v hiši samí bo večini naših žen ostalo obljubljena dežela, kjer Stvarnik bogato trosi posebne darove ženski čudi. Navajeni smo iz uče-

nih in neučenih knjig gledati ženo v starih časih kakor sužnjo, brez pravic, a polno dolžnosti, s katero mož razpolaga približno tako kakor s svojim imetjem: naša pesem pa jo kaže kakor ugledno kraljico v svojem malem hišnem kraljestvu, polno zaupanja. »Srce njenega moža se nanjo zanaša.« Mož tako zaupa v poštenost in razumnost svoje žene, da ji prepusti vodstvo celega gospodarstva; njej izroči ključe od kleti in omar, po moderno rečeno: ona vodi celo hišno knjigovodstvo; prejeme in izdatke, ker ve, »da ropa ne bo pogrešal«, da mu ne bo treba hoditi na roparske pohode po navadi svojih vrstnikov. »Imetja ne bo pogrešal.«

Razven tvarnih dobrin skrbi pa močna žena tudi za duhovne dobrine svoje družine. V udani skrbi za svojega soproga se trudi, da bi se mu nič zlega ne pripetilo: »Ona mu izkazuje vse dobro in ne hudega vse svoje žive dni.« In kako umeje pridobiti dobro ime in ugled hiši, kako so ponosni na njo mož in sinovi, nam povedo naslednje vrstice: »Sloveč pri vratih je njen mož, kadar sedi z deželnimi starejšinami.« Lep red in premožnost pri hiši, ki se pripisuje gospodinji, daje možu večjo veljavo, kadar pride sodit k mestnim vratom ali pa v posvetovalni zbor. »Dvigajo se nje sinovi in jo blagrujejo; tudi njen mož jo hvali.« Slavna mati Grakhov, plemenita Kornelija, imenuje svoje sinove kras in bisere, tu pa sinovi pozdravljajo svojo mater kot biser hiše: »Njena cena visoko presega bisere.«

Drugi vzor te svetopisemske matere je veselje do dela. In temu je posvečene skoro pol pesmi. Ročno delo je bilo pri narodih, ki niso imeli božjega razodetja, nekaj sramotnega, kar so opravljali samo sužnji. Zato so se žene višjih stanov predajale lenobi in brezdelnosti in vsemu prokletstvu, ki ga rodita ti dve nečednosti. »Močna žena« pa je spoznala npravno in socialno vrednost dela; zato je povzdignila z delom svojih rok ročno delo sužnje tako visoko, da se ga ne sme sramovati niti kraljica: »Z močjo prepaše svoja ledja in utrdi svojo roko,« sama za delo prime in vsa moč dela.

Trojno polje obsega njeno delo. 1. Vodi ožje hišno gospodarstvo. Njen sin in pesnik jo je že od mladih nog opazoval, kako sama nakupuje, kar rabi za hišo, kako skrbi za prehrano in obleko številnega služabništva, kako sama nadzira hlapce in dekile in ne kak oskrbnik: splo-

vse niti hišnega življenja se stekajo v njeni roki. 2. **Vodi hišno obrt.** Sama prime za škarje, ko strižejo ovce in sama se pripogiba nad zrelem lanom, kadar ga pulijo. Osebnost je zraven in sama prime za vreteno, ko je volna oprana in predivo pripravljeno, sama zna tkati platno in se ne sramuje »žehte« in posebno takrat je sama zraven, ko prodaja izdelke domačega dela trgovcu ali pa, če jih je treba nesti na trš. Kraljevskemu stanu primerno je torej bilo sedeti za kolovratom in šivati ter olepšavati obleko za družino in trg. Saj vemo, da je za cesarja Avgusta cesarica sama delala obleko. Kulturno zgodovinskega pomena je v tej točki pesem, ker nam odpira vrata v delavnico takratnega ženskega domačega dela. 3. **Sama obdeluje polje in vinograd,** delo, katerega se takrat niso sramovale kraljice, kakor se pastir ne sramuje svoje palice. Sama celo kupuje njive in vinograde in ne mož. Ne sicer, kakor da bi bil njen mož na vojski ali pa popival po gostilnah; njen mož je zaposlen kot občinski svetovalec in vladni svetnik, pri vratih sedi z deželnimi starejšinami. Neumorna delavno Marto nam pesem tako-le slika:

Poišče si volne in prediva  
in dela z umetnostjo svojih rok.  
Ona je kakor ladja trgovčeva,  
iz daljave si prinaša kruha.  
Še ponoči vstaja  
in daje pridobitka svojim domačim  
in jedil svojim deklam.  
Ogleda njivo in jo kupi,  
od pridelka svojih rok zasadi vinograd.  
Z močjo si prepaše ledja  
in utrdi svojo roko.  
Poizkusj in vidi, da je dobra nje kupčija,  
njena luč ponoči ne ugasne.  
S svojo roko sega po preslici  
in njeni prsti prijemajo za vreteno.

To je pesem, pesem o ženskem delu, kakršne še ni spesnil noben »nesmrtni« pesnik, odkar solnce zjutraj vzhaja in na večer zahaja. Pri vsem tem trojnem zunanjem delu pa jo vodi troje smernic. 1. **Neumornost.** »Še ponoči,« ko zarja zlata spi še za gorami, »vstaja« prva, da vzbudi po domači navadi služinčad in še pred dnevom daje družini jesti, da nič ne zamudi pri delu; — po zajutreku pa razdeli vsakemu posebej delo čez dan. In ko je solnce na večer že davno ugasnilo za gorami, še brli v njeni sobi luč; »njena luč

ponoči ne ugasne. Neumorna žena si ne privoščičez dan počitka in še nočne ure posveti delu. 2. **Preudarnost.** Dela vse po načrtu, ne tjavendan, vse premotri z bistrim očesom. Kar dela z rokami, dela tudi z glavo. Ne čaka v brezdelju, zaupa joča v Boga, da ji bodo deževali talenti in srebrniki, ne gleda samo na tisti dobiček, ki se ji smeje neposredno iz načrta, ona gleda v daljavo in ker je podjetna, nakupi raznih pridelkov na debelo: »Kakor trgovčeva ladja je, iz daljave si prinaša kruha.« Skrbna in delavna žena zna tudi malenkostne reči obračati v prid in svoje domače pridelke zamenjuje s tujimi, kolikor jih rabi za domačo rabo. »Njivo« najprej »ogleda«, in šele potem jo kupi, znamenje, da je pri nakupu zemlje ne vodi zemljelačnost, da pa tudi ne zamudi ugodne prilike povečati svojega posestva. »Poizkusi in vidi« ali kar znači hebrejska beseda »duha«, — kakor znajo pač samo ženske, — kje bi se dala napraviti dobra kupčija. Ker dela vse preudarno in po načrtu ji ni treba kakor Odisejevi ženi Penelopi, danes razdreti teča, kar je včeraj stkala. 3. **Veselje do dela.** Vse dela z umetnostjo svojih rok, po želji svojih rok, ali bolj jasno »z delaveselimi rokami.« Kraljici z mnogobrojnim služabništvom ni treba delati, kakor da bi se borila za obstanek, saj ima vsega zadosti, kar rabi za telo; ni se ji treba batí, kaj bo jedla, kaj pila in s čim se bode oblačila. Dela, dela tudi ponoči iz čistega veselja do dela. Delo ji je slast, ne breme. Veselje do dela se zrcali tudi v poznejši vrsti: »Smeja se prihodnjemu dnevju; na večer se veseli juternjega delavnika, smeja se prihodnjosti.«

Tretji vzor žene v zlatem ABC je **socialna dobrotelost** (caritas) do poslov in ubožcev. Človek bi mislil, ko bere to pesem, da dela »močna žena« iz umazane skoposti, ker je tako neumorna in preudarna, in ker množi svojo zemljo s takim trgovskim duhom, bi mislil, da jo bodo zadel besede preroka, ki govori: »Gorje vam, ki hišo s hišo stikate in njivo z njivo sklepate? Resnično mnoge hiše bodo pustote, velike in lepe brez prebivalcev. Deset oralov vinograda bo dalo namreč le eno vedro in trideset meric semena le tri merice doneslo.« (Iz. 5, 8—10). »Močna žena« ni taka in se ji ni treba bati prokletstva, ne dela iz skoposti, da bi si sama napolnila žepe na stroške drugih. Kar preostane, ko pozanje njive in spravi v kašče,

rada in bogato daje ubogim. Ni sebična, ampak ima odprto srce in odprte roke za ubožce.

Svojo roko odpira ubožcu  
in svoje dlani izteguje siromaku,  
ne boji se za svojo hišo mraza ob snegu,  
zakaj vsi njeni domači so oblečeni  
z dvojnimi oblačili.  
Napravlja si odeje,  
tenčica in škrlat je njeno oblačilo.  
Sloveč pri vratih je njen mož,  
kadar sedi z deželnimi starejšinami.  
Dela tanko platno in ga prodaja  
in pasove daje Kananejcu (trgovcu).  
Moč in lepota je njeno oblačilo  
in smeja se prihodnjemu dnevu.

Zlate besede, katerih starodavnost ni bila vajena, jih ni umela: »Svojo roko odpira ubožcu in svoje dlani steguje k siromaku...« Ljudem v starem veku so bili ubožci bitja brez vrednosti; ljubezen do ubogih, dobrotelost, neznana krepost, pravzaprav imeli so jo za slabost; »močno ženo« ne skrbi, da bi postala nečista, da bi ji padla krona z glave; če se zavzame za uboge, če mu da požirek vode ali vina, ga obleče in morda tudi prenoči. Radi tega ne bo trpel ugled hiše, ne njen, če se poniža do siromaka, mu privoščiči prijazno besedo. Tudi se ne boji, kaj bo rekla »družba«, njene sovrstnice, ker dobro ve, da zahteva Bog skrbeti za ubožce; suženj in gospodar, princ in sirotek, bogataš in siromak, oba sta od Boga, oba imata, nosita v sebi božjo podobo. Pravice sužnjev koreninijo v veri, zato zahtevajo spoštovanja.

Ko ta dobra žena vrši svoje socialno delo pri siromakih, pa ne pozabi na socialno delo tudi pri svojih lastnih poslih. V trojni smeri razvija pri njih socialno dobrotelost, — je torej ena izmed tistih srečnih žen, ki same rešujejo **poselsko vprašanje**. V svojih skrinjah hrani **gorško obleko za mrzlo zimo**: »ne boji se za svojo hišo mraza ob snegu; zakaj vsi njeni domači so oblečeni z dvojnimi oblačili.« Gospodinja, ki tako materinsko skrbi za prihodnost svojih poslov, jim gotovo tudi ne bo dajala jesti, kar ostane od gosposke mize in tudi z delom jih ne bo preobkladala. **Druga njena skrb je npravno življenje poslov**: »Pregleduje pota svoje hiše.« Ne zahteva od njih samo dela, marveč tudi krepostnega življenja. Pohujšljivo življenje poslov jemlje ugled hiši in gospodinji, pa naj bo sama še tako vzgledna. **Tretje in največje socialno delo** pri poslih pa je

njeno **lastno prostovoljno in radostno delo**. »Kruha brez dela ne uživa.« Svoje posle priganja k delu, z njimi vred pa tudi sama dela, najsi ji delati ni treba, noče zastoj uživati kruha. Škof Dupanloup pravi: Žena, ki je prva na delu, presnavlja duše svojih poslov in njihovo delo povzdigne do udanosti.

**Četrti vzor krepostne žene je duševna izobrazba**. Značilno za socialno življenje kraljice matere je, da svoje duševne izobrazbe in duševnih zmožnosti ne rabi zase, za osebni užitek, ampak jih daje na razpolago v prid in korist svojega bližnjega. Ni samo trgovka z lanom in volno, marveč je tudi usmiljenka, učiteljica, svetovalka in vodnica.

Svoja usta odpira modrosti  
in postava milobe je na njenem jeziku.  
Pregleduje pota svoje hiše  
in kruha brez dela ne uživa.  
Dvigajo se nje sinovi in jo blagrujejo,  
tudi njen mož jo hvali.

Tisti del zemlje, kjer se je Bog razodeval, zaklepa Evinim hčeram še danes drevo spoznanja. Polmesec peha z brutalno silo ženski svet od šole in izobrazbe. Tudi pri drugih narodih, ki duševno višje stoje kakor mohamedanci, ženske ne morejo uživati vseh ugodnosti, ki jih nudj kultura. Madijanski duhoven je imel sedem hčera; pa so prišle zajemat vodo in ko so napolnile korita, da bi napojile črede svojega očeta, so prišli pastirji in so jih odgnali; Mojzes pa je ostal in je dekleta branil in je napojil njih ovce. Božje razodetje in Mojzesova postava sta dopustila ženi dohod do studentev in virov verske in duševne omike in po zlatem ABC morata biti ženi »modrost in postava milobe« lastni.

To dejstvo je jasen dokaz, da sv. pisimo in ta pesem v njem ni orientalske krvi, ampak od Boga v nebesih.

»Svoja usta odpira modrosti in postava milobe je na njenem jeziku.« Po takem poučevanju, ki je bilo pri Hebrejcih predvsem versko, je »močna žena« prababica ženskega učiteljskega poklica. Takoj v začetku te razprave smo že omenili, da se nahaja pred to pesmijo o ženi »božje razodenje«, katerega je njegova (Samuelova) mati učila. Mati v tem »božjem razodenju« uči svojega sina kralja prav živeti in modro vladati. Sin naj nikar ne zapravlja svojih moči in zdravja v npravni razbrdanosti, naj se varuje vina in vpijanljivih pijač, naj

rajši pridelek svojega vinograda porabi za smeh žalostnih in potrlih in končno naj preganjanim deli pravico nepristransko. Prva dva opomina se tičeta sinove osebne blaginje, druga dva pa socialne blaginje podložnega naroda. Kakor vidimo, je ta vzorna žena prav razumela svojo nalogo, da mora namreč učiti svoje otroke in skrbeti tudi za občno blaginjo. Brez dvoma je bila duševno visokostoječa, saj je duševno vodila celo svojega že odraslega sina.

Samuelova mati ni bila edina žena, ki je šla z gorečo svetilko evangelijskemu zeminu naproti. Sirahova knjiga (26, 21) imenuje pravo gospodinjo vzhajajoče solnce na božji višavi; prerok Joel prerokuje, da bodo v Mesijevem času deležni darov sv. Duha, posebej daru jezika — prerokovanja, ne samo moški, ampak tudi ženske: »Izli bom svojega Duha čez vse meso, in prerokovali bodo vaši sinovi in vaše hčere... pa tudi čez svoje hlapce in dekle bom tiste dni izlil svojega Duha. V knjigi pregovorov je večkrat govor o učeči in vzgajajoči materi. Moj sin, ne puščaj v nemar postave svoje matere, šiba in svaritev podeljujeta modrost; deček pa svoji volji prepuščen, dela sramoto svoji materi (Preg. 1, 8; 6, 20; 29, 15).

Morda kdo ne bo razumel, kaj pomeni »in postava milobe je na njenem jeziku«. To pomeni: ni jezična in blebetava; karkoli govori, je primerno in podučno, tudi ne ukazuje trdo in srdito, ampak rahlo in pohlevno, kakor se spodobi ženskemu spolu.

**Peti vzor** krepostne žene je **vernost**. Najsi se ta žena trudi, spravlja, dela kakor Marta, vendar »eno potrebno« ni pozabila, to je strah božji, da govorimo s svetim pismom. In to je hrana, biser vsega njenega delapolnega življenja. Pesnik navdušeno opisuje ta vzor, začne naravnost tikati, medtem ko je doslej govoril le v tretji osebi.

Veliko hčera je nabralo bogastva,  
ti si presešla vse.

Slepiva je milina in prazna je lepota;  
žena, ki se Gospoda boji, ta bo hvaljena.  
Dajte ji sadu njenih rok  
in hvalijo naj jo pri vratih njena dela.

Kakor da bi Samuel s temi besedami položil palmov venec na materni grob. Dičji ga ona redka, a lepa mladostna krepost, ponos na svojo mater. »Veliko hčera, ženâ je nabralo bogastvo« v udanosti do

družine, v veselju do dela, v socialnem skrbstvu in duševni izobrazbi, »ti si pa presešla vse«. Tudi v nravnem oziru je ta mati kraljica med ženami in pesem je poklon kraljici, Salve Regina, Češčena kraljica.

Njen spomin bo blagoslovljen, ker ne gleda na estetične vrline, ampak na etične, ali po naše rečeno, ker ne gleda toliko, kaj je lepo, ampak kaj je dobro. »Slepiva je milina in prazna je lepota, verna žena bo hvaljena.« Vera je bila kraljica, ki je obvladala vse življenje te žene, in duhovnica, ki je vse blagoslavljala in donašala božjo luč in moč za prej imenovane ženske vzore. Kralj Samuel je nosil v svojem lastnem imenu, ki pomeni Bogu posvečen, Bogu darovan, do groba spomin na vernost svoje matere. V Cerkvi je ta svetla podoba brezimne kraljice ostala v časti. »Zlasti ženski ABC« se bere še dandanes kot berilo pri sv. maši na praznike onih ženâ, ki so dosegle čast altarja.

Njene besede so bile ogledalo za princa — regenta, njena dela so ogledalo za ženstvo tudi v današnjih modernih časih, ker pesem ne govori prav nič o tem, kar je bilo pristno judovskega (posvečevanje sobote in druge zahteve Mojzesove postave), ampak govori splošno o tem, kar narava sama zahteva od ženstva.

Kakor je modro Abigail peljalo pet družic h kralju Davidu, tako bi tudi teh pet vzorov vodilo vsako slovensko krščansko ženo h Kralju njihovih src. Take žene bodo hvaljene in smejale se bodo poslednjemu dnevu.

### Oporoka kraljice - matere.

Kaj stôri, ljubi moj, ti ljubček mojega telesa  
kaj stôri, ljubček mojih želja?

Ne dajaj ženskam svojih moči in blaga,  
ne bogastva temu, kar končuje kralje.  
Ne dajaj, o Samuel, ne dajaj kraljem vina;  
zakaj, kjer pijanost kraljuje, ni skrivnosti.  
Pri pijači pozabijo na pravico  
in pravde ubogih prevržejo.  
Dajte močne pijače žalostnim,  
in vina njim, ki so bridkega srca.  
Ti naj pijó, da pozabijo svojo revščino,  
in se nič več ne spomnijo svoje žalosti.  
Odpri svoja usta za mutca (ki se ne zna  
sam zagovarjati)

in za pravdo vseh sirot.

Odpri svoja usta, razsodi, kaj je prav  
in stori pravico siromakom in ubožcu.

## Neprijeten slučaj.

Obrezija.

»Pa se zanesi! Tako gotovo mi je obljubil! Na, zdaj pa že ura prehaja! Da bi ga . . .!« Tako je tarnal g. Enkrat, ves obupan in grozno nejevoljen. Zakaj? Ob enajstih je bila napovedana poroka, in zdaj je odbila deset, ali naročene oprave mu krojač še ni poslal. G. Enkrat je res ves pripravljen: lepo skodranih las, dehteče vnanjosti, ali — obleke ni. Ta prepleti krojač ga je zapustil. — »E, pa vzemi staro suktnjo; malo se skrtači, za silo bo že«, mu prigovarja prijatelj Vilem. — »Za noben svet! Suknji se niti poznajo na kopolcu. Ko bi Lojza to videla, še zadnji trenutek bi rekla: Ne!« — »Za deseto uro ti ga je obljubil; pa častno besedo mi je dal, ta falot.« — Vilem: »Pošlji k njemu!« — Enkrat: »Ne gre, je predaleč!« — »Bil si jako nepreviden, da obleke nisi naročil za en dan poprej.« — Enkrat: »Seveda sem bil nespameten; a kdo misli takrat na vse!« — G. Enkrat pogleda gori, potem obrne pogled v tla; in kakor bi se mu bilo kaj posvetilo, pravi vzradoščen: »Vilem, ti praviš, da si mi prijatelj; zdaj dokaži.« — Vilem: »Rad, če morem. Kar se tiče nog, vsakega pretečem; jaz ti prinesem obleko.« — Enkrat: »Ne boš tekel. Tolik si, kakor jaz, in obleko imaš novo; daj, posodi mi jo!« — Res, Vilko si je omislil novo obleko, da bi se dopadel družici Adeli, svoji nevesti, in zdaj ta mučni slučaj! Vilem odstopi za korak, ves osupel in neprijetno razočaran. Enkrat: »Bodi nesebičen, žrtvuj se, ne pozabim te nikdar, ostani zlata duša; saj veš, name bo vse gledalo!« — Vilem pogleduje po sebi, zdaj levo, zdaj desno, in kar ne more se odločiti. — »Vedi, Vile, če mi danes ne pomagaš iz te neumne zadrege, ti ne verjamem, da si mi bil kdaj prijatelj. Vidiš, da se poroka bliža.« Vilem se ojunaci, ter vrže obleko s sebe, češ: »poroka je poroka, prijatelj pa prijatelj.«

Ko pridejo iz cerkve, si videl dvoje obrazov: nihče ni bil tako vesel, ko gospod Enkrat, in nihče tako žalosten, ko Vilem. Zdelo se mu je, da ga je Adela prezirno gledala in da mu bo odpovedala.

Nekaj ur za tem se odpeljeta novoročenca na Veselovo, hoteč se naužiti svoje zakonske sreče. Lojza se nežno nasloni na svojega moža. Nenadoma pa vzklikne: »Pa vendar ne kadiš? Zmeraj si

dejal, da ne prenašaš te vonjave!« — »Saj res ne, ljuba moja; morda je notes, ki vonja po usnju.« Lojza: »Ti slepariš; hočeš me nalagati: po tobaku diši. Moram takoj pogledati.« In Lojza je segla v žep ter izvlekla cigarnico. — »Vidiš jo? Pa si tolikrat dejal, da se ti studi kajenje? In to mično vezilce? Kdo je pa to naredil?« Gospod Enkrat, novi soprog, se nerodno izgovarja, češ, to ni moje; cigarnica je mojega prijatelja Vilema. — »Ne verjamem,« poudarja gospa Enkratova krčevito držeč cigarnico. In poseže v drugi žep, izvleče rdečkasto pisemce, dišeče, ki ga odvijte ter hitro preleti podpis: »Tvoja te vedno ljubeča Adela . . .« Lojza je bila kakor od strele zadeta. To je bila čudna vožnja po železnici. Gledala je skozi okno, ali ničesar ni videla. Vsedla se je soprogu nasproti ter ga merila in prebadala z jeznimi in pekočimi pogledi. »Kaj pa ti je?« vprašuje gospod Enkrat, videč, kako Lojza pobira torbico in drobiž. — »Pri prvi postaji izstopim,« odgovori Lojza z veliko mrzloto. — »I, povej no, ljuba duša. Ali ti je slabo?« poizveduje gospod Enkrat zdaj res ves v skrbi. — »Grem nazaj, k materi. Ljuba duša ne bo živela s pasjo dušo,« odgovarja Lojza vsa v solzah. — »Ljuba moja Lojza!« vzklikne presenečeni gospod. — »Le pusti svojo ljubo Lojzo, ti nesramni goljuf. Nikdar več ne bom srečna!« — Enkrat: »Vidim, da si vznemirjena. Slabost te obhaja. Le umiri se, ljubo moje dete.« Lojza: »Jaz nisem nobeno tvoje dete. Le spravi se in pojdi k svoji Adeli.« — Soprog: »Jaz nimam nobene svoje Adele,« se brani gospod Enkrat. »Ti blazniš. Jaz te ne razumem!« — »Vi me ne razumete, gospod Enkrat? Kaj je pa to tukaj?« ter mu drhteč moli najdeno pismo. — Gospod Enkrat vzame pismo ter ga začuden razgiba. Ko ga prebere, se vdari po čelu: »Sam sem kriv; jaz nisem smel slepariti!« — Lojza: »Tako je! Če že imate ženo, čemu varate druge?« — »To ni res!« odvrne gospod Enkrat odločno. »Brljavji krojač mi ni obleke poslal ob dogovorjenem času. In tako sem si jo moral od Vilema izposoditi; in ta dobri prijatelj je pozabil svoje stvari in skrivnosti vzeti, iz svojih žepov.«

Zdaj je gospod Enkrat pripovedoval, kako mu je krojač obljubil, sveto obečal, da obleko ob pravem času prinese in kako

se je Vilem junaško odločil, da mu pomore iz hude zadrege. Lojza je verno poslušala, obraz se ji je razvedril, solze si je brisala, a obenem jokala in naposled je dejala: »Vidiš, da mož ženi ne sme ničesar

skrivati.« — »Vidiš, Lojza, tebi je pa tudi dokazano, da žena ne stikaj po moževih žepih.« — Lojza se je čutila dolžno in krivo, ter je resno obljubila, da ne bo preiskovala soprogove obleke.

## Tudi to je naša naloga.

Mar. Štupca.

Svobodna je domovina, svobodna je Slovenka. A v svobodo svojo je nesla s sabo znake suženjstva, spomine tujega gospodstva. Ali uganete, kaj mislim? Dve svetinji je imenoval nesmrtni škof Anton Martin Slomšek to, kar imam v mislih: globoko vernost in milo materinščino. »Sveta vera bodi nam luč, materni jezik pa ključ k zveličavni narodni omiki« je zapisal.

Slovenke, odprimo oči, motrimo same sebe, svoje nazore, svoja načela, opazujmo svojo govorico, ali ni mnogo tujega povsem v nas? Stare matere in matere, globoko verne, polne zaupanja v Boga, prežete ljubezni in strahu božjega; a mlajši svet? — »Zavidam Vas za Vaše versko prepričanje, ker vidim, kako ste srečna,« tako mi je že rekla mnoga odlična Slovenka; »a ko bi Vi čitala to in to knjigo, govorila bi in mislila drugače.« Tu so mi imenovalе proizvode nemških lazi-filozofov ter mi ponujale knjige, za katere sem se prav vljudno zahvalila rekoč: »Najrajši čitam take stvari, ki me boljšajo, dvigajo; čemu bi si kalila mir srca s knjigami, o kojih sami priznavate, da so Vas omajale v veri, vam vzele srečo srca?«

Da, nad vse mila in sveta nam bodi in ostani svetinja, globoka vernost, ki nam jo je slovenska mati vsadila že v otroško dušo. Kakor se nihče ne bo hvalil, da je zavžil mišnico ali drug strup, tako se Slovenka tudi ne hvali s čitanjem brezverskih knjig; Slovenki ne more biti v nečast, ako mirno zavrne čtivo, o kojem ve, da vsebuje dušni strup. Preko zasmeha sovrstnic mirno izreče, da ne mara takega čtiva. Včasih je res treba tudi poguma k besedi: »Teга nisem čitala, tega ne maram čitati;« tega poguma naj bi ne manjkalo nobeni Slovenki!

Sveta in draga naj nam bo tudi materinščina. Negujmo jo, čistimo jo marog in potvoric, ki so se nam vtihotapile v njo za časa odvisnosti in suženjstva. Negovanje

lepe, pravilne slovenščine je pred vsem naloga ženstva. Bog je dal ženi nalogo, da uči mladino govorjenja. Zato naj pa se vsaka mati, gospodinja, učiteljica in uradnica, pa tudi vsako preprosto dekle potrudi za lepo, jasno, čisto slovensko govorico. Materni jezik nam bodi svetinja, ki jo moramo očistiti vseg marog.

Naj bi se »antle« umaknile obrisčam; hodimo po vodo odzdaj z vrčem in ne s »kruglo« in če je treba prinesiti vina, skočimo v klet ne pa v »kevder«. Hišne naj s tolkačem stepejo obleke in preproge, ne pa s »klopferjem« »montelne« in »tephe«. Krtače nam bodo prav tako očistile tla in čevlje kakor »pirštne punčuhe.« In gospodinje naj sešijejo in pokrpajo perilo, preden ga spravijo v omaro, ni pa več treba »flikanja in štihanja« »beša«, preden pride v »kosten«. Perica bo v perišnici prav tako čedno vse oprala, kakor so to delale »bešarce v boškujni.« Zavedne Slovenke ne bodo več hodile »na bezuh«, ampak v vas ali na poset k prijateljicam, kjer ne bodo več otroci vpili »poljubim roko Milostna« —; saj to ni slovenski pozdrav in »Milostna« je verni Slovenki le Mati Božja. »Klanjam se! Dobro jutro! Dober dan! Srečno! Z Bogom!« — to so naši slovenski pozdravi. Tudi služkinje se ne pozdravljajo več ob slovesu z »adijo«, ampak s pristrčnim Zdrava! Z Bogom! Pozdravljena! Na svidenje! Prav tako tudi zavedna dijakinja spusti običajni »servus« ter se poslužuje iskrenih slovenskih pozdravov in odzdravov: Po prodajalnah ne žalijo naših mož z besedo »foter — ali foterček«, marveč mu pravijo spoštljivo »oče ali stric«, ko mu ponujajo blago. Sploh imajo trgovske uslužbenke lepo nalogo, da čim preje iztrebijo in zatro nebroj potvoric in tujk iz naših slovenskih trgovin.

V kuhinji vise čedne zajemalke, valek, cedilka in nihče več ne govori o »šefli, zaharju in bolkarju; naše kuharice nam

skuhajo rezance, cmoke, žličnjake in močnik,« mesto »nudlcov, knedlcov, nokerlnov in forferlnov.«

Naše učenke znajo le še kvačkanje, pletenje, znamkanje ter delajo s pletilkami, s kvačko in s šivanko, ne pa s »hekláčom, štriknodlnom in s štiknodlenom, saj ne štrikajo in heklajo več in štikanje jim je nežnana;« pač pa jih veseli narodna vezenina in čedno znamkanje. Pri pomotah ne »strenajo in ne poderejo« dela, ampak le sparajo. Ko dovrše šolske naloge, ne »štaubajo« več po sobah, ampak izprašajo svoje šolske stvari na odprtem oknu. Pri tem si pa ne »pošmirajo širclnov«, ker jih veseli, da ostanejo predpasniki snažni. Ako se mladini pri igri zmršajo glave, se ne šalijo s »kraužlanimi« lasmi, ampak se vesele lepih kodrčkov; kitice zataknejo z vlasnicami in z glavnikom, ne pa s »harnodlnom in kampelnom.«

Postrežljive so naše deklíce in prijazne, včasih pa tudi malo nečimerne, a strežejo bratcem, ako se jim je odtrgal gumb, ne pa »knof«; prišijejo ga s sukancem, ne pa s »cvirnom«. Prav tako popravijo gumbnice, ne pa »knofluknje.«

Tudi v gospodinjstvu pomagajo deklíce, čistijo in drgajo kljuke, da jih ni treba dekli »spucati«. Tudi posodo drgajo s peskom in lepa je četudi ni več »zbrisana«; tako je mamica z vso hišo zadovoljna, ne pa »kontent«. Rada bi sicer odvadila hčerkam »firbc in firbčnost«, a radovednost se le pretežko iztrebi mlademu srcu.

Na eno pa pazi slovenska gospodinja in mati z dekleti vred:

V slovenski hiši nihče ne sme »šinfati«; če je kaj v neredu, pokrega mamica tiste, ki so bili poredni in hudobni, ne pa več »žleht«.

Največjo skrb in pozornost pa hočemo vse Slovenke vseh slojev obračati na odpravo kletvin in priduševanja v našem okrožju. »Takih besed ne rabimo v naši družini,« je opomnila mlada gospodinja gostu, ki je ob prvem posetu vpričo nje izrekel kletev, da bi nekoliko zasolil svojo »trdittev«. »Ne?« je odgovoril v zadregi mladi akademik. Še je prihajal na posete, a nikoli ni bila več kletev v njegovih ustih.

Tudi na ulici in trgih, v prodajalnah in kjerkoli smo, zavrnilo z resno ljubeznivostjo vsako kletev in vsako surovost. »Ali ni škoda lepe Jugoslavije, ako na cesti mladina — celo dekleta in žene — preklinjajo?« »Prosim, ne preklinjajte!« Ta dva stavka ponavljajmo često, da, natisniti bi jih morali na letake in lepake, male in velike lističe, ki bi se prilepili in obešali na vseh cestnih vogalih, pri vseh branjevskih stojnicah, pred stojiščem kočijažev in pčotreščkov, na vseh uličnih, šolskih in cerkvenih vogalih, prav tako kakor v gostilnah in v železniških vozovih. To je moj predlog.

Da, zaljšajmo, lepšajmo našo domovino, z lepo, čisto govorico očistimo in varujmo naše svetinje.

Sveta vera bodi nam luč, materni jezik pa ključ k zveličavni narodni omiki.

## Novodobna žena.

Jos. Debeljak.

Pred sto leti še ni bilo žensko vprašanje tako pereče kakor danes, dasi so igrale takrat žene večjo in častitljivejšo vlogo kakor v sedanjosti. Posebno na tedajni literaturi opazamo ta vpliv. Žena pa je igrala to vlogo, ne da bi govorila sama o sebi. Ta okolnost nam pripušča le dvojno razlago: ali so bile takrat ženske duševno nezrele ali pa so bile zadovoljnejše s svojo usodo. Duševno nezrele jih pač ne bomo mogli imenovati, ker bi sicer ne bile navduševale tedanje velike pesnike tako, da so jim zlagali cele slavospeve; zato se ne bomo motili, ako trdimo, da so bile

ženske zadovoljnejše s svojo usodo. Kako naj bi bilo tudi drugače? Četudi je bilo takrat sicer marsikaj nevzdržljivega, četudi so se nekatere države majale v svojih temeljih in grozile z razsulom, vendar ljudsko življenje v obče od tega ni bilo prizadeto. Večina evropskih držav je bila takrat še agrarna in prevladalo je poljedelsko ljudstvo in pa srednje meščanstvo, ki je bilo po največ odvisno od agrarne ustave; o oni gospodarski revoluciji, ki si je pripravljala pot v takratni Angliji in se ji imamo zahvaliti za nastanek velekapitalizma in proletarstva, še ni bilo nobe-



nega sledu; zato pa so obstojali široki, dasi nekoliko prostomeščansko navdahnjeni, vendar zdravi srednji sloji, ki so prevzeli z zavarovanim gospodarskim obstojem na očetovski grudji tudi šege, običaje in nazore svojih dedov. — Kmetiski in meščanski stan pa sta tista družabna razreda, v katerih ima žena najmanj povoda, da bi bila nezadovoljna s svojo usodo. Saj najdemo ravno v teh slojih predvsem ono zdravo razdelitev dela med možem in ženo, ki vzame ženi oni čut nezadovoljnosti, kakor da bi bila odveč na svetu in ne bi imela pravega smotra in delokroga — oni čut, katerega smemo smatrati kot temeljni vzrok vseh ženskih vprašanj. —

Novodobno človeštvo rešuje nebroj dnevnih vprašanj. In v prvi vrsti dnevnega reda stoji danes važno žensko vprašanje — važno tudi za moške. Žensko vprašanje se ne tiče samo ženskega spola, ampak je istočasno moško vprašanje. Oba spola sta odvisna drug od drugega, oba sta kolesi družabnega voza. Zato je žensko vprašanje tudi družabno vprašanje.

In: žensko vprašanje je novodobno vprašanje v polnem pomenu besede. Sicer ne novo v strogem smislu. Zakaj če pomislimo prav natančno, vidimo, da moramo preklicati svojo trditev na čelu te razprave, češ, da pred sto leti žensko vprašanje ni bilo pereče, in reči, da je iz pračasov in da je bilo že takrat eno najvažnejših vprašanj.

Najdemo ga namreč že v rajju, že na prvih straneh sv. pisma ga srečamo. Seveda ne v svetli luči: ako gledamo v duhu našo prvo mater Evo, tedaj vidimo . . . grešnico. Njenemu prvemu grehu sledi prva kazen za ves njen bodoči zarod: njena rodovitost, njena čast se izpremeni v pokoro, zakaj le še v strahu in bolečinah, da celo s telesno in življensko nevarnostjo je rodovita. Kazen pa je šla še dalje: žena je bila ponižana v moževo služabnico, po preteku časov, ko so ljudje propadli, celo v sužnjo, v »blago«, kakor pravi pisatelj, »ki ga lahko kupimo in prodamo.« Šele Odrešenik, rojen sam iz žene kot zmagovalec nad kačo, je poravnal s svojo srčno krvjo za vedno stari, večtisočletni dolg.

Žena je bila povišana od sužnje do enakopravne moževe družice.

To je bila prva ženska osvoboditev,

osvoboditev v razumnem, plemenitem smislu, prva izenačba med možem in ženo. Bilo je to eno najvažnejših del krščanstva s svojim naukom o tem, da smo vsi enaki pred Bogom, da smo vsi enotni, o neločljivosti in zakramentalnem posvečenju zakona, ki je preobrazil in prenovil vso družino.

Tako je ostalo . . .

In danes? Žena je storila zopet korak naprej: od družice, tovarišice moža je postala njegova — konkurentinja.

Kako je to prišlo?

Velikanski povzdig trgovine, obrti, industrije in tudi znanosti v zadnjih desetletjih je družinsko življenje in z njim stališče žene popolnoma preobrnil, neverjetno izpremenil. Izrek kaznj nad očetom človeštva, nad Adamom kot možem v rajju: »V potu svojega obraza si boš služil svoj kruh!« se je danes nedvomno razširil tudi na ženo, ako jo opazujemo v njenih razno-terih poklicih.

Tako je nastala nova podoba novodobne žene.

Po tem razmotrivanju pa se nam vrine samoobsebi vprašanje: ali se je s tem preobratom, s tem napredovanjem, s stopnjevanjem od moževe sužnje do družice in še več od družice do konkurentinje, ali se je s tem izpremenila žena sama in njeno stališče v družabnem življenju? Ali je novodobna žena, žena od danes, postala druga, v resnici popolnoma nova žena, povsem drugača kakor preje? Ali ima popolnoma drugače naloge kakor preje?

Da in ne!

Ne: žena od danes ni nič drugačna, kakor je bila, ima še vedno iste naloge kakor preje.

Izvemši izrodke je ostala zvesta svojemu bistvu, svoji ženski naravi, lastnostim svoje ženske osebnosti; ostala je pa tudi zvesta svojemu najbližjemu poklicu gospodinje in matere, ohranila je zvestobo v lastnem in prirojenem ji »materinstvu« na polju dobrodelnega delovanja iz ljubezni do ubogih, bolnih in sirot.

In na drugi strani: da! Žena je vendar danes druga kakor preje. Postala je žena s širšim obzorjem, zavedajoča se svojega cilja, trdnejša v svojih nazorih; z naskokom si je priborila delokroge, katerim je bila dotlej zelo oddaljena, dasi ne popolnoma: mislimo na znanstveno, po-

litično in društveno življenje pa tudi na obrtniške, uradne in delavske stroke, ki so ji bile še pred nekoliko desetletji z malo izjemami nepristopne.

Seveda ni nikakega pomisleka v ženskem vprašanju, da je njeno delovanje v hiši in družini, njen gospodinjski in materinski poklic danes kakor preje nad vse potreben, danes celo potrebnejši kakor kdaj prej, ker je družinsko življenje razkosano vsled novodobnih delavskih razmer in prometnega napredka. O tem ni nikakega dvoma!

Tudi to je brezdvomno, da je žena za imenovani poklic ustvarjena vsled svojih naravnih lastnosti. Njene telesne, duševne in npravne zmožnosti jo zato vspesablajo. Ta poklic je zanjo najnaravnejši, zato splošen in pravilen. Hiša in družina, ognjišče in otrok ji ostanejo izvirna last in neoporekljiv delokrog. Mati in vzgojiteljica svojih otrok! V tem obstoji njeno življenje, zato ji je dal Bog najboljšo doto in izvanredne zmožnosti.

Podaril je ženi veliko umetnost, ki ustvari iz mehkega voska otroške npravne prvo obliko.

Podelil ji je neizrekljivo znanje, da bere celo najtajnejša čustva otroške duše iz njegovih oči in jih čuti na njegovem srcu.

Dal ji je čudovito spretnost potrpežljive in vendar krepke, nežne in vendar učinkljive graje, tako da otrok tudi takrat ne izgubi ljubezni in zaupanja do matere, kadar ga kaznuje.

Položil je v njeno oko skrivnostno moč tihih solza, ki omečijo tudi kakega Avguština.

Vžgal je v njenem srcu neugasljiv ogenj usmiljenja, ki pritisne »izgubljenega sina«, skesano hčer na srce, jima vse od-

pusti in jih poljubi s pravim poljubom na ustne.

In kakšno ljubezen ji je vsadil v dušo, večjo in močnejšo kakor možu, ljubezen, ki je pripravljena na vse težke žrtve materinstva, ljubezen, ki pozabi sama nase, ki daruje svojo srčno kri in se nikdar ne vstraši, tudi ne pri misli, da bo mogoče morala plačati svoje materinstvo s smrtjo; ljubezen, ki je resnično plemenita in resnično svečeniška, ker ne vidi v otroku samo popje naravnega, telesnega življenja, temveč tudi neumrjočo dušo, zaklad božji...

Zato je žena brezdvomno ustvarjena po naravi za vzgojiteljico, za mater.

Dandanes je postalo potrebno, da se to naglašja; postalo pa je tudi potrebno, da se vedno znova kliče v spomin, kako mora mati vseimenovane božje darove in zmožnosti poglobiti in razviti — s pomočjo vere. Z vero naj bi bila žena tesno zvezana. Žena, mati živi iz vere in po veri. Vera je studenec, izvirek njene materinske moči, ljubezni in usmiljenja. Mati brez vere ni nikaka mati, nikaka prava mati, ponajveč pa celo mačeha, kakršne srečujemo pogosto v pravljicah. Mati brez vere je kričeč nestvor narave, karikatura, spakka. Mati brez vere ne vcepi otroku blagoslova, temveč pogubo, ne da mu pobožnega mišljenja, temveč kačjega strupa grehov. Mati brez vere otroške duše ne dvigne v višave, ampak jo zamori.

Verna mati pa, sicer ne verna samo površno na zunaj ali pa vzdihuje in stokaje, temveč verna v trdni molitvi in zvestem prejetanju svetih zakramentov, — to je vzor-mati, to je resnična svečnica v domačem krogu.

In vse matere, vse novodobne matere naj bi bile take, ako hočemo, da bo naš bodoči naraščaj naš up in ponos.

## Mati.

Mirno stoji tam v gorskem zakotju hiša malega kmeta Tobije. Posebno ono nedeljo proti večeru je vladala v njej svečana tihota. Hiša stoji konec vasi, je majhna, dvonadstropna in pokrita s sivobarvenimi deščicami. Na oknih stoje cvetni grmi, s katerih se obeša cvetje po stenah, težki, velik naglji in lesketajoče se geranije. Pred hišo je vrt, na katerem raste sočivje in ga krasijo vsakovrstne cvetlice; sko-

zi vrt vodi pot od vrat v vrtnem plotu tja do hišnih vrat. Skozi vrtna vrata, ki se le težko zapirajo in jih zato tudi nihče ne zapira, stopiš na cesto ravno tam, kjer preneha vaški tlak in se začne deželna cesta.

Po tlaku ropotajo težki čevlji vaščanov. Tujec, ki gleda z rebri doli na vas, bi lahko mislil, da sliši ropotanje mlinskih koles; pa to so le čveterni podplati vaščanov, ki stopajo najpreje na peto, potem

šele na podplate. Ravno so minule šmarnice, in ljudje se vračajo iz cerkve. Zvonjenje je utihnilo; vse ozračje še trepeče od zvonjenja . . . zdi se, kakor bi se na lahkih krilih zadnji zvoki izgubljali v višavo in daljavo. Na cesto sijejo zadnji žarki zahajajočega solnca. Postave iz cerkve vračajočih se ljudi se v temnih nedeljskih oblekah ostro razločujejo od sivobelih cest. Spodaj šumi reka v svoji široki, s prodovino posuti strugi.

Po cesti sem prihaja Matija z vsemi svojimi, trije so: Matija, njegova žena Ana in Lenica, njegova vnukinja. Cesta je široka, pa Matijevi rabijo prav vso. Je pač taka navada tu v gorah, da gre narazen, kar ozko skupaj spada, kakor bi bilo sramotno vsako ljubimkovanje.

Matija koraka na eni strani ceste; visoka, suha postava mu je upognjena naprej; nekdanj je bil krepak mož in je hodil pokonci, pa tudi človeško drevo postane trhlo, ako je že majalo nič manj kot sedemdeset let. Zunanost mu je grčava; roke in noge in visoki hrbet so žilavi in trdi kakor cemprinov les. Z rjavega obraza, na katerem se košatijo goste obrvi, mu na prsi doli visi dolga, siva, na dvoje razdeljena brada, s čemer se Matija razlikuje od drugih vaščanov.

Po sredi ceste, dva koraka za Matijo, stopa Ana, njegova visokorasla žena. Od kar hodi Matija sklonjen, je še prav posebno visoka videti Ana, ki je bila že popreje za glavo večja od njega. Oblečena je v črno obleko in ima na glavi temnosvilnato ruto, izpod katere zre voščenedledi krepki obraz. Kdor je enkrat pogledal ta obraz, ni odmaknil oči od njega, marveč je ves osupel moral ostreje pogledati vanj. Okoli srednje visokega čela legajo gladko počesani sivi lasje. Ker so lasje tako sivi in je čelo tako voščeno, se tem bolj čudno razlikujejo od njih črne obrvi. Obrvi dajejo temu obrazu poseben znak. Med hojo se ji večkrat nenadoma nasršijo in majejo. Ani zelo otožen izraz, čeprav je danes mirna in zadovoljna kakor le kdaj. Njene oči so velike in sive, ležijo globoko v glavi in so obrobene od krepkih obročev. Nos je velik, močno zakrivljen, usta so ji široka. Podbradek oster; Ana je zelo postavna ženska.

Tretja v družbi, ki stopa na drugi strani ceste, je šestnajstletna Lenica. Najbolj je praznična od vseh, ker njeno življenje praznuje praznik mladosti. Pisano je oblečena, kakor se tu sploh nosijo mlada de-

kleta, ima rdečo jopico in na glavi rdeč trak, ki ji nad čelom veže lepe rjave, okoli senc ovite kite. Medtem ko ona dva zreta v tla, Lenica, kakor se spodobi mladim ljudem, veselo gleda v božji svet. Kdor jo le sreča, vsakemu se nasmehlja, in ljudje kaj radi gledajo v njen cvetoči, polni obraz s topim nosom in majhnimi ustmi.

Tako merijo vso cesto in se bližajo domu. Ko so že pri domačem plotu, stopa Matija bolj počasi, da Ana prva stopi skozi vrtna vrata, sicer ne iz vljudnosti, marveč je že v navadi pri njih, da ima v hiši prednost in gospodinjstvo žena; kljub temu pa Matija še vedno nosi hlače na zunanaj.

Eden za drugim stopijo v snažno, svetlo, s sivimi ploščicami obito družinsko sobo. Na mizi leži na rjavem voščenedem prtu poštna dopisnica. Ana jo takoj zagleda, vzame v roko in brez očal bere hitreje, kakor splošno berejo navadni ljudje. »Je vendar enkrat pismonoša prinesel dopisnico,« je rekla, ko je prebrala dopisnico.

»Pride li?« vprašuje Matija.

»Jutri,« prikimujoč odgovori žena. Nato mu poda dopisnico in nekoliko zategne obraz; za trenutek se zdi, da ji je priigral smehljaj okoli usten in da je kakor blisk švignilo veselje skozi oči.

Matija je bolj zgovoren. Vsede se k oknu, natakne si očala, in daleč predse držeč dopisnico, bere počasi črko za črko. Zadovoljen govori sam pri sebi »Lepo ga bomo sprejeli. Steklenica, ki je še v kieti, mora na mizo, in jutri prinesem cigar od sosedu. Tudi pečenko lahko pripraviš, mati.«

Ana prikima, medtem si daje posla v sobi. Ko je odšla iz sobe, vzame Matija svoj tedenski časopis v roke. Toda Lenica ga moti pri branju.

»Ne morem si več predstavljati, kako izgleda bratranec Jurij,« je rekla.

»Rad verjamem,« odvrne Matija. »Celih šest let je bil v tujini.«

Ko je v tistem hipu Ana zopet stopila v sobo, mu šine neprijetna misel v glavo. »Upajmo, da ni res, kar so mu nekoč hoteli natvesti, naš Jurij ni tak,« je rekel ženi.

»Da leta za vsako žensko?« vprašuje Ana in nema obstoja ter zamišljeno gleda sem na to stran.

»Da je sploh lahkomišeln človek,« pristavi Matija.

»Prav zato je zadnji čas, da pride domov,« reče žena. Njene besede so odločne,

in Ana lahko tako govori, ker sta ona in Matija imela v strahu oba sina, dokler sta bila doma, Leničinega očeta, ki je že umrl, in pa Jurija, ki je šel v Ameriko. Toda sedaj se nič ne boji in upa biti Juriju kos, tudi če bi ne bil povsem takšen, kakor bi moral biti.

»Baje je v Ameriki zaslužil mnogo denarja,« pripomni Matija.

»Pravijo,« suho odvrne žena.

»Sam je tako pisal,« jo spomni Matija.

»Dosti dolgo že ni nič pisal,« odvrne nato Ana.

Opravki in večerja za kratek čas odvrnejo njene misli od sina proč. Ko pozneje Lenica v kuhinji pomiva posodo, in Matija zopet sedi pri časopisu, gre Ana gori v sobo, kjer bo spal sin, kadar se vrne, kjer je tudi popreje vedno spal.

Ta soba je nanovo pometena, kajti že dolgo so pričakovali Jurija. Ana vzame z mize, ki je tam stala, oprane zavese in jih obesil na okna, nato prevleče posteljo s svežimi, rdečeobrobljenimi rjuhami in podglavno blazino obleče v novo prevleko. Prav skrbno vrši svoje delo; kakor hitro kaj dovrši, motri s paznim očesom, je-li vse v redu, poteгуje za zavese, gladi posteljo. Ko zopet stoji pred posteljo, ji prihajajo misli: Tukaj bo zopet ležal, naš Jurij! Bog ve, je-li še vedno oni čvrsti, rjavokodrasti fant s svetlim obrazom, kakor je bil nekda. Toda — šest let — gotovo je že ves drugi — Pač ne hodi več brez brk, kakor takrat, ko je imel šele šestnajst let! No, sedaj bo zopet tukaj počival in zopet bo hiša polna, kolikor je pač še mogoče. Drugih, ki so odšli, ne bo več nazaj!

Globoko zamišljena je Ana skoraj ne zavedajoč se stopila od postelje proč k stolu, ki stoji ob mizi. Tu sede, gleda predse in naprej prede misli. Nič več ne bo onih drugih: Antona, najstarejšega sina, ki ga je zasul plaz, in njegove žene Ane, ki je leto pozneje umrla. Bogsigavedi zakaj — jo je-li zagrebla velika žalost, ali pa slabe prsi! Vrnil se bo samo še Jurij in bo ležal tam-le na postelji! Zopet bo pod domačo streho, pod katero je bil rojen! — Rojen! —

Od velike postelje ji romajo misli tja k mali posteljici, na kateri je ležal mali Jurček. Spodaj v njeni spalnici je stala posteljiica — lepši dečko 'e b'l. kakor starejši fant; kakor bi ga bil naslikal, okrogel, poln, imel je fine, svetle lase, ki so seveda

pozneje potemneli, in velike oči. O, da bi se tak zopet vrnil! Toda že takrat ni bil več tak, ko je šel na pot. Zrasel je v visokega, vitkega fanta, izgubil je polna lica, pa tudi — pridnost, s katero je kot otrok ležal v posteljici. Vedno je imel svojo glavo in čudno trmo, ki mu je ni bilo mogoče zlomiti. Ko je pred leti vas pretresala ameriška mrzlica in se je dvajset mladih ljudi napotilo, da so šli čez vodo, je Jurij s svojo trmo dosegel, da je smel z njimi.

Tako hiti čas naprej, tako raste mladina! Zopet in zopet se Ani vračajo misli nazaj k malemu Juriju. Ni ravno Bog ve kako mehkosrčna, pa močno ji bije v prsih srce, ko pred njenimi očmi plava dečkova podoba. Po dolgih minulih letih jo vendar zopet veseli ta podoba, ob veselju nad to podobo se je poloti neka nestrpnost želja po odraslem sinu.

Jutri pa pride Jurij! Ana je vesela. Ne vidi se ji veselje na licu, toda srce ji močno bije. Ko zopet kvišku pogleda in zapusti sobo, postane hrepenenje po sinu sicer hladnokrvni ženi tako močno, da nehote stopi na prag, se ozre na pot, po kateri bo jutri prišel Jurij, prav kakor da bi ga lahko zagledala že danes.

Amerikanci so tu. Vaščani so jih že videli. Matijeve, ki stanujejo ob koncu vasi, še ničesar ne vedo o njih; zakaj Amerikanci se niso pripeljali z železnico, marveč so z velikim krikom in vikom prišli v vas, pa se niso podali precej vsak na svoj dom, marveč so se vsi skupaj ustavili pri »belem konjičku« na vhodni požirek. Jurij je predvsem tako zahteval, je pravil eden izmed Amerikancev, ki se je skrivaj zmuznil stran, ker ga je vse vleklo k očetu in materi.

Amerikancev je bilo pet; so mladi, dobro oblečeni fantje. Vidi se jim, da se jim je dobro godilo; z večine hočejo ostati samo par mesecev doma, potem se vrnejo čez vodo nazaj v novi svet.

Torej pri Matijevih še ničesar ne vedo o prišlecih; toda vsi so neprestano kakor na straži, vsi trije so od same nestrpnosti takorekoč kakor na prstih, Matija, Ana in Lenica. Matija je že navsezgodaj pokladel živini, se je hitro vrnil v hišo, kakor da bi gorelo, da bo doma, kadar pride fant. Sedaj ne vedo, kako bi ubili čas, ker je že vse pripravljeno za sprejem, in se jim ne zdi truda vredno, kako drugo delo začeti, preden pride Jurij.

Že se bliža noč, ko se iz dveh vrst hiš tam na vasi prikaže pričakovaneč. Lenica stoji zunaj ob vrtnih vratih; ne bila bi ga spoznala, toda ve, da mora biti on, ker je praznično oblečen in kima in pozdravlja na levo in desno. Kakor blisk plane v hišo: »Že gre! Že gre!« Oba stara se dvigneta s svojih sedežev, ne hitita naprej; toda naprej nagnjeni glavi pričata, da so jima misli hitrejše kakor noge. Skupaj stopita na prag. Prišla sta še dosti zgodaj. Jurij je obstal pred sosedovo hišo, se tam zgovarja z neko ženo in deklico, prime slednjo za roko in jo gladi in se mu, čeprav vidi, kako nestrpno ga pričakuje, doma, prav nič ne mudi, marveč zavpije proti domačim: »Dobër dan,« se smeje in še naprej obotavlja, potem šele se bliža domačemu praču.

Sedaj šele opazijo, da se je močno izpremenil. Lepšo obleko ima, kakor jo nosijo doma. V eni roki ima površnik, v drugi pa palico s srebrnim ročajem. Kako je velik postal. Z lačnimi pogledi iščeta oba stara na njegovem obrazu, v njegovem vedenju znanih potez in kretenj, pa oba, ne da bi eden kaj vedel od drugega, imata isti utis: Nekaj tujega je na njem, čeprav so mu udje postali, kakor se spodobi kmetškemu fantu, krepki in žilavi. Posebno na fantovem obrazu je nekaj, kar starega Matijo bode v oči, sam ne ve, kaj. Obraz je postal polnejši. Pod očmi mu kosti nekoliko ven stoje, usta, nad katerimi se mu širijo dobro negovani, temnobakrasti brki, so široka, oči so svetlorjave. Jurij poda svojo široko roko očetu, ki je šele sedaj spoznal, kaj mu ni všeč na tem obrazu. Obrvi mu globoko doli pokrivajo oči, zato je Jurijev pogled nekako truden — kakor bi hotel reči: Oj, kako je dolgčas na svetu. Matija se za trenutek čudi temu pogledu, ki je nepoznan tu v gorah, čudi se, odkod da ima ta čudni pogled. Tudi fantovo govorjenje se staremu čudno zdi. Zdi se mu, kakor bi fant ne znal več domačega jezika, tako se čudno izpakuje z ameriškansko primesjo. Toda Matija in Ana vesta, da se vsi, kj pridejo iz Amerike, izpakujejo pri govorjenju, se precej temu privadita in — v hipu se jima vrne veselje, da imata čez dolgo let zopet sina. Stresata mu roko, Matija ga trka po rami, in mati ga z »dobrodošel v domači hiši!« porine čez prag v sobo. Lenica pa ga od strani zopet in zopet opazuje z odprtimi očmi.

Jurij je stopil v sobo, odložil površnik

in je obesil klobuk na žebelj, nato se je usedel na prvi stol.

»Sedj vsaj k mizi,« je rekel oče, »gotovo si lačen.«

»Pravzaprav ne,« je rekel leno in se zleknil. Ko pa je mati prinesla kadečo se jed, se je spravil k mizi, in kmalu so vsi štirje pridno zajemali. Jurij je zelo zgovoren, pripoveduje, kako je v tujih krajih, kako se je vozil domov, medtem pa sta mu stara stregla z najboljšim, kar je bilo v hiši jedi in pijače.

Nehali so jesti, in Lenica je nesla z mize kositrne krožnike. Starši in sin odložijo kozarce na mizi. Nad njimi gori svetiljka, kj visi s stropa. Ob mizi sedijo in se z ramami upirajo na mizo in jo zasenčujejo vsak s svojo senco. Jurij je slekel svojo suknjo. Rokavi njegove rdečepasaste srajce se močno razlikujejo od temnega telovnika in tesno objemajo njegove krepke roke. Ko se je ozrl po svojih krepkih mišicah na svojih rokah, je rekel: »Res, zrastel sem in jeklo imam v svojih udih. Sedaj se vas pa nič več ne bojim, oče, ako bi poskusili tepsti me.«

Nato se je glasno zasmel, položil je roko na mizo, skrivil je sredinec v kljuko in je rekel očetu: »Oče, vleciva kljuko.«

Oče ne ve, kaj naj vse to pomeni, toda dobre volje je in razume šalo, tudi se zaveda, da je bil nekaj zelo močan. Počasi primakne svojo roko k sinovi in očetov ter sinov prst se skleneta. Začneta vleči. Mišice na rokah se jima nategujejo, se napnejo, rame se jima stresajo, kri jima udari v obraze. Za trenutek se ne zgane nobena pest. Sedaj se pa Matiji začne rama tresti, Jurij vleče. Težko, liki težak kamen malce odneha očetova roka, potem zopet malo. Počasi, s surovo silo je mlada moč zmagovala očetovo roko. V sobi je vse tiho. Mati Ana se je na svojem stolu nagnila nazaj že tedaj, ko je Jurij rekel, da ne pusti več, da bi ga oče tepel. Ničesar ne reče, nobenega ne pogleda, glavo skloni naprej, kakor bi premišljevala, in njen voščenobledi obraz je čudno trd. Lenica je preje stopila k borilcema, jih je napeto opazovala in se ni premeknila z mesta. Sedaj je Matija globoko dahnil; nato se je udal. Ko je prenehal očetov odpor, je Jurij potegnil k sebi očetovo roko. »Haha,« Se je glasno nasmejal. »Ste videli?«

Matija je bled. »Pač nisem več mlad,« je rekel osramočen. S prosto, od napora tresočo se roko si je pogladil rmenorujavo

brado. Sedaj se še Ana ozre na svojega sina. Opazuje ga tiho, osorno, kakor bi nekaj slabega slutila, in mu reče: »Da ne boš mislil, da se te kdo boji.«

»Marsikoga sem ugnal tam v Ameriki,« reče Jurij in se zopet zadovoljno vsede. Dobro mu de, da je premaгал očeta. Postane ljubeznivejši, kakor je bil s početka. Kozarec vzame v roko, da trči z očetom: »da bi veselo skupaj bivali,« nato tudi materi pomoli kozarec, da tudi z njo udari. Beseda da besedo. Ko Jurij ničesar več ne ve, začno starši. Govore o sreči in nesreči, o veliki nesreči ki jih je zadela z Antonovo smrtjo, da je Lenici umrla mati! Kako prazno da je bilo v hiši, je pripovedovala Ana, pa da očetu včasih že preseda delo. Ko začne govoriti o očetu Matiji, se napol proti njemu obrne. Matija si je ravno basal pipo. Obraz se ji nič ne izpremeni, o kaki ljubeznivosti ni sledu na njej.

»Oče je vedno enak,« je pripovedovala. »Kaj vse bi bil že lahko postal. Za župana so ga hoteli izvoliti, tudi v deželni zbor bi ga bili poslali, pa ni hotel. Skromen je, kakor je bil vedno. Tako je mati izplačala Jurija, ki se je ravnokar tako bahal. Bilo je, kakor bi mu bila z lastno roko vzela klobuk z glave in rekla: Klobuk doli pred tem spoštovanja vrednim možem; pred tvojim očetom!

Jurij je le napol poslušal. Prikimal je materi, med tem pa je glavo upirajoč v odorto desnico škilil po Lenici, ki je stopila k Matiji.

»Grem spat,« je rekla deklica staremu očetu.

»Lahko noč!« kima Matija.

Lenica odzdravi: »Lahko noč vsem skupaj,« se še enkrat radovedno ozre v Jurijev obraz in se čudi, zakaj jo tako čudno svetlo gleda; zardi in odide v svojo spalnico.

Ko je zapustila sobo, je Jurij skoraj nejevoljno rekel: »Se bo vsaj naspala.« Gledal je za njo, pazno motril vsak giblje, vsako potezo njenega telesa. Počasi je obrnil svoj pogled od vrat, skozi katera je odšla.

»Ni dobro zanjo, če ostane dolgo pokonci,« reče Ana. Pri tem se sreča njeno oko s sinovim. Ostro ga motri. Ko Jurij zopet postane zgovoren in pripoveduje, da v Ameriki ljudje ne hodijo zgodaj spat, stisne ustni in samo prikimuje njegovim vprašanjem.

Kratko in malo: večer je prešel bolj vsakdanje, kakor so pričakovali.

»Kako sodiš o njem?« je vprašal Matija svojo ženo, ko sta stopila v svojo spalnico.

»Upam, da se vnese,« reče po svoji suhoparni navadi. Matija je zadovoljen. Ana je bila vedno redkobesedna. Teh misli je tudi še, ko gre potem žena še enkrat ven in se dolgo ne vrne; ima pač še kaj zunaj opraviti. Toda Ana zunaj nima opravka.

Ne da bi prav vedela, kaj hoče, se je vrnila nazaj v sobo, potem je šla čez prag pred hišna vrata, kjer se v luninem svitu zrcalijo vrt, siva cesta, vas in gore. Z rokami na hrbtu stopi par korakov na vrt, se obrne in se ozre proti oknu, za katerim v svoji spalnici počiva Jurij. Mora že spati, zakaj v sobi ni več luči, samo luna obseva steklo v oknu, da gorj kakor belomodri plamen. Dolgo stoji tu mati Ana. Gleda sina pred seboj, kakor bi zrla nanj skozi okno gori. Vse njene misli se sučejo okoli njega. Takega si je mislila! Tak je bil nek-daj! Tak je sedaj! Vsak gibljaj, vsaka poteza ji je pred očmi. Sedaj prevdarja: Ni vse tako, kakor je upala! Nato si ga predstavlja, kako sedaj prvo noč spi pod domačo streho! Pojmi se ji mešajo in spet se spomni na čas, ko je mali Jurček spal pod domačo streho! Ne gane se, z rokami na hrbtu stoji tu. Jurij je edini sin, ki ji je ostal, on je kamen, na katerem naj zana-prej stoji domača hiša! Čudno ji nekaj kipi v prsih. Misel, da Jurij ni tak, kakor je upala, ji utone v misli, da je danes tu oni, ki je nekoč v tej hiši kot majhen, nedolžen, nadebuden otrok ležal v zibelki! Vesela je, prav vesela, da je zopet njen on, ki spi za oknom! Saj bo že vse prav prišlo! Da je le tu!

Ko se je čez nekaj časa vrnila nazaj v spalnico, jej ni drugega ostalo kakor le veselje. Tiho in zadovoljno leže na svojo posteljo, tiho in zadovoljno zopet vstane naslednji dan, ki ga začno z novo nado, ki jo je sinoči tako pozno sezidala na sina, ki se je vrnil.

Jurij je zopet doma in je še vedno doma. Ako bi človek videl, da vsako breme, vsa teža dneva še vedno leži na Matijevih ramenih, bi se čudil, da je Jurij res doma, in ako bi ta človek videl, kako malo je Juriju na tem, da bi očetu odvzel breme, ki je nosi oče, bi se nanovo čudil, kako da se še vedno drži doma on, ki se takorekoč

za gosta smatra doma. Sicer je res, dvakrat že je Jurij materi nasekal drv, ves popoldan je nekoč stal v drvarnici z žago, da bi žagal, dvakrat — trikrat je šel na mesto očeta past, sicer pa čudno mnogo leta okoli v praznični obleki, še vedno ni videl teža in oneža znanca zdaj tu, zdaj tam, zato ga mora obiskati, Matija in Ana sta spočetka mirno gledala sinovo početje, saj se razume, da hoče sin prvi dan po svoji vrnitvi imeti mir; nazadnje pa jima je začelo že vse skupaj presedati in sta se začela čuditi, kako more brez konca in kraja posedati in pohajkovati. Začela sta sklanjati sivi glavi, jezno pričakujoč, kdaj bo sin napravil konec vsemu temu.

Prva da Ana duška svoji nezadovoljnosti in reče možu: »Tako ne more več dalje itd.! Naj se odloči, ali ostane doma in z nama vred poseže v najino delo, ali pa naj se vrne v Ameriko, kjer je zapustil svoje.«

Te vzpodbude je bilo menda treba očetu Matiji. Naslednje jutro je Jurij zopet prišel v praznični obleki k zajtrku. Stari Matija je sedel za mizo, je daleč čez mizo raztezal roke in je drobil kruh v mleko. Osorno je začel: No, kam pa zopet danes, ti?«

»K stricu Nacetu grem,« je Jurij odgovoril glasno, skoraj izzivajoče. Jasno mu je bilo, da stara dva postajata z njim nezadovoljna, o tem so pričali njih pogledi, vse njuno obnašanje, danes pa mu nezadovoljnost zveni v uho iz očetovih besedi.

»Tako ne more več dalje iti, mislim, — naj bo že enkrat konec lenuharjenja,« pravi Matija.

Jurij se je naslonil nazaj na stol, eno roko držeč na mizi, drugo pa v žepu. Obraz se mu sveti, v veliki zadregi je in pot mu sili iz kože. Grabi ga jeza. »Tako?« reče zategnjeno in kljubujoče. »Kolikor vem, zapravljam svoj denar.«

To je bilo res. Veliko je zaslužil v Ameriki. Vedno ima dosti denarja, čeprav niti najmanj ne štedi ž njim.

Ana je doslej molče sedela poleg. Sedaj pobere z desnicno drobtinice z mize na levo dlan in jih strese na prazni krožnik. Po svoji navadi reče počasi in premišljeno: »Naj bo, kakor hoče, čas je že, da začneš misliti na delo. Lenuharjenje nikomur ne stori dobro.«

Njene resne, modre in mirne besede Jurija bolj razdražijo kakor očetove. Mahoma vstane, trešči stol k mizi in reče

kratko in surovo: »Pojdite se soliti!« S tremi velikimi koraki zapusti sobo.

V sobi sta ostala stara z Lenico in so vsi trije nekoliko časa molčali. Matija je končal svoj zajuterk, Ana je molče pospravila z mize; Lenica sedi tiho na koncu klopi, nazadnje povzame Ana besedo. »Lepih šeg se je navadil,« reče z osornim, pri-tajenim glasom.

»Le pusti, le pusti,« mrmra Matija in misli, da je bil doslej še vedno gospodar v hiši, odločen je, ukrotiti tuđi Jurija.

Lenica je vsa bleda, celo ustnice so brez vsake barve. Čudno, da niti Matija, niti Ana nista teža opazila. Deklico obhaja neznanska, čudna groza, kakor bi hiši pretila velika nesreča. Vedno se ji Jurij laska. Predsinočnjim jo je zagrabil na temnem praegu in jo je hotel poljubiti. Sram jo je, ne mara zanj, tem manj, ker je očetov brat. Občutek ima, da mora vse to še tukaj pri mizi razodeti staremu očetu in stari materi. Toda ne spravi besede iz sebe; sramežljivost in strah ji vezeta jezik.

Stara prenehata s pogovorom in začneta dnevno delo. Tudi Lenica gre na delo. Toda močno ji bije srce. Ko pride zvečer Jurij domov, joj, to bo kreg in prepir.

Zvečer ni bilo Jurija k večerji. Šele dolgo po večerji je stopil v sobo in je bil dokaj židane volje. Zdi se, da je pil kozarec čez potrebo.

»Boš jedel?« ga vprašajo mati, ko obeša klobuk na žebelj.

»Ne,« še precej prijazno odgovori.

»Dobro sem se najedel pri stricu.«

Šele ko hoče sestti, da bi menda pripovedoval, kako je preživel dan, opazi, da nekaj ni prav v sobi. Molči, pogladi lepe, rdeče-rjave brke in se zasmehljivo smehlja.

Matija sedi in baše pipo. Dreza vanjo, kakor bi vse njegovo življenje viselo na tem, če bo gorela, in se ne ozre na sina. Lenica bere neko knjigo, dvigne tuintam svoje bistré oči in se skrivaj ozre na Jurija. Ana krpa možev suknjič. Mučna tišina je nastala v sobi. Ana jo prelomi. Obseva jo polna luč svetiljke, ki je visela s stropa. Njen slonokoščeni obraz z belim temenom in ogljenočrnimi obrvmi je miren in odločen. Čisto mirno reče: »Lahko greš v svojo sobico, Lenica.« Jurij je spoznal iz teža glasu, da mu imata stara dva nekaj povedati.

Deklica ubogljivo vstane in se od-

strani. Ko so se zaprla vrata za njo, vstane Matija, položi pipo na mizo in se postavi pred Jurija. Težko mu roke v rokavih vise na obeh straneh. Četudi je naprej upognjen, mu vendar siva glava sega skoraj do stropa. »Danes zjutraj si se pa kaj surovo obnašal, moj dragi,« je rekel.

Jurij se smeje. Isti porogljivi smeh je kakor preje, in komolce upirajoč v kolena se z gornjim delom telesa nagne daleč naprej in od spodaj gori gleda z zasmehljivim pogledom očeta, iz vsega njegovega obnašanja vije zaničevanje. Ana ga ostro opazuje. Sicer je bil vedno križ z njim, bil je večkrat lahkomišeln, tako uporen, kakor danas pa še nikoli. V Ameriki se je temu priučil.

Jurijevo obnašanje spravi očeta iz ravnotežja. Dvigne svojo desno, zarjevelo desnico in s kazalcem maha pred sinovimi očmi. »Tako midva ne govoriva, fant! Ali — ali, — ali pojdi, odkoder si prišel, ali pa tukaj porabi svoj dan, kakor se spodobi dostojnemu človeku.«

»Stran s prstom, oče,« zareži mladi fant. Kri mu udari v vrat. Njegov glas je žugajoč.

»O, tako daleč pa še nismo, ti — ti —, da bi se tvoj oče bal,« vpije Matija, vedno bolj razburjen. Mrtvaško je bled, njegova siva brada se trese. Še vedno maha z roko.

Tedaj pa je Jurij s pestjo odbil očetovo roko in oče se ne more več obvladati. »Ti, ti,« vpije in dvigne roke. Misli, da mora sina strahovat, kakor ga je strahoval kot dečka, kadar je zaslužil. Toda Jurij v hipu vstane in zažabi očeta. Samo prijel je, pa se je že videlo, kdo bo zmagal. Seveda Matija tega ni opazil, njegove žilave roke se napanjajo k odporu; toda Ana je videla, da sin lahko očeta z dvema, tremu udarcema zlekne na tla, če le hoče. Stopi med oba borilca, da niti ni sta opazila, kdaj. »Narazen, eden od drugega proč,« reče s skoraj sikajočim, pridušenim glasom. Razumela sta jo oba; bilo je, kakor bi bila vsakega izmed nju udarila s kladivom po glavi. Naprej upognjena, še bojaželjna stojita eden nasproti drugemu.

»Dokler bom živela jaz, ne bo pretepa doma pod našo streho.« Nato prime Matijo za suho ramo in ga porine v stran. Ni ji bilo težko, odvesti ga v postransko sobo. Voljno gre, glavo naprej sklanjajoč. Jurij lahko sliši, kako je v sobi zraven prižgal luč in potem težko padel na stol. Ko

se Ana vrne, je Jurij ravno prijel za klobuk, da bi odšel. Matj reče sinu: »Nekaj imam še s teboj govoriti.« Z roko napravi znamenje, naj sede. Skoraj nehote uboga Jurij. »Hitro naredite,« mrmra Jurij.

Počasi se mu približa mati. Ravno gleda nanj. Juriju je bil materin pogled neprijeten.

»Zato te ni bilo treba domov,« reče z resnim glasom.

»Za vraga, ne brigajte se za moje poti, hodite po svojih, jaz pa po svojih!« se zadere fant. »Nisem več otrok in vem, kaj delam.«

Ana ga gleda in gleda. Preiskuje vsako potezo na njegovem obrazu in bere celo povest iz tega obraza. Drugačen je ta obraz, kakor jih imajo tu doma ljudje. Neka žeja po nastadah odseva iz tega obraza. — —

Ne gane niti z mazincem, toda v nji nekaj kriči. V duhu razprostire svoje roke proti sinu, ki ji gre vedno bolj in bolj v izgubo: Ti, ne dam te, tebe ne! Toda to je vse le znotraj v duši. Na zunaj je mirna, roke drži pod predpasnikom. Glas se ji nekoliko trese, ko nadaljuje: »Nisi tak, kakor bi moral biti! Nisi mi všeč, fant. Slabo stoji za tistega, ki noče več delati in moliti. Ti ne delaš nič, ne moliš nič! Bog te je zapustil.«

»Nehajte pridigovati!« reži Jurij. »Bo kdo mislil, Bog ve kaj sem zakrivil!« Vstane in gre proti vratom, toda še enkrat se obrne, ko mati nadaljuje:

»Ne bi te bilo treba domov, da nam delaš sramoto in ti tudi ni treba ostati,« reče Ana. »Pojdi že vendar enkrat! V Ameriki lahko počneš, kar hočeš.«

»Bom že šel, kadar se bo meni poljubilo,« gobezda materi nazaj, porine stol, ki mu niti na poti ni bil, v stran in gre skozi vrata.

Ana gleda za njim. Ne ve, li naj še govori, li naj ga pokliče nazaj. Še vedno ima roke pod predpasnikom in se nagiblje naprej, kakor bi ga onazovala. Jurij se je oddaljil, ne da bi se ozrl nazaj, skozi vrt na cesto in izgine v vasi. Z ramami stresa, kakor da bi se otresel opominov, ki so nanj deževali.

Materine oči ga spremljajo, vsak gibljnej motreč, dokler ne izgine. Ko gleda za njim, se še močnejše kakor popreje v sobi, v njej oglašča: Ti, fant tamle, ne dam te! Moj si! Zavest, da ima pravico do sina, močno raste v njej. — To bi bilo pa res



čudno, da bi te ne ustrahovala, moj si! Tudi jaz imam še besedo, če hočeš hoditi po slabih potih!

Noben zid ni tako debel, da bi ne šel skozi človeški jezik. Težko je reči, kdo je izčenčal, toda po vsi vasi že vedo, da Matija in Ana živita v kregu z Jurijem, ki se je vrnil iz Amerike. Seveda, so rekli ljudje, kako bosta živela v miru s takim človekom! Že v Ameriki je uganjal grde reči. Letal je za vsemi ženskami! Pri tovariših ni bil v čisljih. Tako so govorili vaščani. Zadnje bo menda res; zakaj, čudno je, da se nobeden od Amerikancev, ki so se z njim vrnili, zanj nič ne meni, da nočejo nič vedeti o njem, kakor se tudi Jurij prav nič ne briga zanje.

Govorica o Juriju je v vasi rastla od dne do dne; vaščani imajo kaj ostre oči, kadar si ogrnejo plašč svete ogorčenosti. Sedaj govorijo o tej, sedaj o drugi, za katero baje hodi Jurij. Posebno se zadirajo z jeziki v mlado vdovo, ki ima gostilno in je baje vsa nora na fanta. Ta zna ženske voditi na lim, tako pravijo. Par dni pozneje je šumelo po vasi: Sedaj je začel s Češminovo Reziko, še zelo mlado deklicosirotu. Bog ve, kam jo bo še pripravil, sirotu, ker je poln muh.

Govorica je prišla tudi Matijevim na uho. Stara dva se nista srdila in psovala, kakor dela, o surovi ljudje. Preveč sta mirne narave, požrla sta vsak zase skrb in jezo. Matija je ves pobit, odkar je na svoji koži izkusil sinovo telesno premoč; umika se mu, kolikor le more, ne, kakor da bi se ga bal, ampak silno ga je sram, da je slabši kakor on, ki bi ga kot oče moral imeti v strahu. Ta sram ga grize in peče noč in dan. Ana to prav dobro ve. Ne je več kakor po navadi, pozno prihaja od dela, zgodaj odhaja na delo samo, da ga ni doma, hodi zvečer proti svoji navadi zgodaj spat, samo — samo, da mu ni treba skupaj sedeti z Jurijem. Ana je drugačna; ne da se fantu ugnati v kozji rog, resna je in kratkobesedna. Ako pride prepozno k jedi, je že vse pospravljeno z mize; ako kdaj izrazi kakšno željo, ali sicer kaj opomni o delu drugih, tedaj Ana dvigne svoj obraz in mu reče: »Kdor hoče pri nas kaj ukazovati, se mora drugače obnašati.« Tako pravi čisto mirno, kakor mimogrede, pa iz njenih besedi zveni neko čudno žuganje, kakor bi grmelu daleč tam za gorami. Spočetka Jurij surovo gobezda. Očetu in Lenici zabavlja v obraz, češ, ka-

ko trdo ž njim ravnajo. Pred materjo pa ne upa z besedo na dan, sam Bog ve, zakaj ne. Morda ima neko nejasno slutnjo o tem, kar se godi v materinih prsih, kako tam divja vihar, kako vre, ne da bi njen blede obraz, ali njen pogled niti najmanjšo stvar o tem izdal. Morda ima tem občutek, kako se vsako noč priraste k materinemu srcu ljubezen do njeja in upanje nanj z novimi vlakmi, ki se naslednji dan v njeno grozno muko zopet raztrgajo.

Vendar pa se je Ani obraz polagoma izpremenil, da ni moglo ostati vaščanom prikrito. Ljudje gledajo na poti za njo, se čudijo, ne vedo, kaj so pravzaprav na njej opazili in šepetajo eden drugemu: »Vidi se ji, da nosi težak križ.« Kadar gre v delavni obleki v vas po opravkih, kadar dela na vrtu, ali kadar gre v svoji temni obleki s čipkasto ruto na glavi v cerkev ali iz cerkve, povsod in vedno jo opazujejo vaščani. Kadar gre v cerkev, je Ana nekoliko naprej upognjena, pa je še vendar zelo visoka. Krepko drži v levici močno obrabljeno mašno knjigo. Njen rumeni obraz s krepkim nosom zre izpod rute, kakor zre blede meniški obraz iz meniške kute. Kadar jo pozdravljajo, mirno in odločno na levo in desno odzdravlja z »dober dan«. Pa vsa vas govori o njej le z največjim spoštovanjem. »Vedno je bila vrla žena,« pravijo in pripovedujejo, kako je v mladosti v snegu in viharju čez hribe in doline hodila z očetom tovornikom, in da je bila zelo pogumna, da ji je bil rajni sin Anton na las podoben, in se čudijo, kako se je mlajši Jurij mogel tako popačiti. »Pač ni dobro za vsakega, iti v Ameriko,« govori ta in oni.

Medtem je Jurij živel naprej po svoji navadi. Matija je zvedel, da ima večjo vsoto denarja naloženega v hranilnici, kamor hodi ponj, kadar kaj rabi. Nekoč stopi Matija veselejši k Ani v kuhinjo ter ji reče: »Pravijo, da Jurij govori, da se vrne v Ameriko.« V vasi da je slišal. Oba kmalu sta globoko vzdihnila, kakor bi jima bilo odleglo nekaj silno hudega.

»Leva reč, ako se mora človek veseliti, ko izgubi edino dete,« grenko pripomni Ana.

Od dne do dne sta pričakovala, kdaj bo Jurij mož beseda in šel na pot. Z njima nestrpno pričakuje Lenica. Sicer stara dva tega nista opazila, toda res je, deklica, ki tiči še skoraj v otroških čevlčkih,

pričakuje teže kakor vsi drugi, samo povedati si ne upa, ker ne more uneti kako more biti Jurij, brat rajnega očeta, tako hudoben človek. Noč in dan se trese pred njim, posebno ponoči ji močno bije srce, kadar gre spat v svojo spalnico, ki ni daleč od Jurijeve; kakor hitro vstopi, dvakrat zaklene vrata in jih še zapahne. Strah ji raste od dne do dne, od groze jo stresa mraz. Sedaj ne more več molčati. Mora razkriti srce, toda ne staremu očetu, niti stari materi, temveč ima prijatelja, ne sicer kakor druge deklice vrstnice, ki se puste poljubljati in govore o možitvi, — sosedovemu Petru, ki ga pozna že iz šolskih klopi in ji je kakor brat. Že dalje časa prihaja ob nedeljah ali delopustih k Matijevim, da se v sobi ali na klopi pred hišo nekoliko porazgovori. Pošten fant je in ima šele osemnajst let; Ana ga rada vidi, ker upa, da Peter resno misli in da Lenico še kdaj preskrbi.

Nekj večer, potem ko je postalo temno, je Peter zopet enkrat pri Matijevih, zakaj — morda zaradi Jurija — dolgo je že izostal. Z Matijo in Ano je govoril o vremenu, o delu na polju in doma, in o enakih vsakdanjih rečeh in je mislil, da je danes prav lep večer, zato je bolje, sedeti zunaj na klopi kakor pa v sobi.

»Za mlade ljudi pač,« meni mati Ana.

Zato Peter in Lenica vstaneta ter gresta pred hišo na klop. Jurija ni doma; menda je Peter vedel, zato je pa nočoj prišel.

Res, čudovita noč je, prav kakor je rekel Peter. Nebo se v mogočnem, temnem svodu razpenja nad goro svete Ane, na katero se tako lepo vidi s klopi. Luna sije tako svetlojasno, da daleč naokoli ni videti nobene zvezde, kakor bi se bile vse umaknile njenemu svitu. Svojo čisto, blede svetlobo vliva na zemljo, na vas, na vrt pred Matijevo hišo, na Petrov in Leničin obraz, zlasti pa na visokostebelne lilije, ki stojijo med gredicami sredi vrta. Zdi se, kakor bi se lilije same svetile. Čudovito se blestijo kakor liki mleko belo steklo, da se zdi, kakor bi na steblih goreli beli, dolgi, mirni plameni, v katerih žari čaša do zadnjega konca vsakega lista.

Molče sta dolgo časa Peter in Lenica opazovala lilije.

»Jemnasta, poglej no, kako gorijo lilije,« naposled reče Lenica in z roko kaže na vrt.

»Saj res,« odvrne Peter.

»Ti, kaj tako lepega še nisem videla,« pravi deklica skoraj brez sape.

Pri tem zreta oba v svetlo in čisto noč. Iz obeh diha sveža mladost, in njuna obraza, v katera sije luna, sta vsak po svoje lepa. Petrov obraz je zarjavel, krepak, še neporasel; izpod črnih obrvi mu zre dvoje modrosivih oči. Leničin obraz je okrogel in poln, okoli gladkega, belega čela se ji ovija lep, bogat venec gostih kit. Roke upirata v klop in zadovoljno tjavendan zibljeta z nogami.

»Ga li ni doma, Amerikanca?« nenedoma vpraša Peter.

»Ne,« tiho odvrne Lenica. Tedaj se zgodi, da Leničina roka, ki je počivala poleg Petrove, v hipu leže na Petrovo in njena vitka postava se privije k njegovi. »Da bi le nikdar več ne prišel domov,« pravi s trepetajočim glasom.

»Kdo?«

»Jurij.«

Peter se z glavo obrne proti deklici. Vsled čudnega dekličinega obnašanja je postal pozoren. Z obraza ji je izginila vsa kri.

»To je hudoben človek,« počasi iztisne iz sebe. »Vsi se ga bojimo, stari oče, stara mati in — jaz.« Tako je vznemirjena, da ji za trenutek zastane jezik. »Kmalu ne bom več vedela, kam naj bežim pred njim.«

»Kako to?« vprašuje Peter. Zarjavela lica mu zardijo. Tako je še nedolžen, da mu požene kri v obraz, kar so mu izdale besede in strah deklice. V očeh mu začne goreti skrita jeza.

»Ne pusti me pri miru. Dvakrat že je ponoči hotel v mojo sobico,« jeclja Lenica.

»On — on —« pravi Peter. Ne najde besede, ki bi bila dosti krepka, da bi označila Jurija. Nato očita Lenici, zakaj molči, zakaj ničesar ne pove starima.

»Ker — ker — mu nista več kos,« odvrne Lenica, »in ker imata že itak dosti skrbi in žalosti.«

Zadnjo besedo je komaj spravila iz sebe, kajti zunaj na cesti se slišijo koraki, in noč je tako jasna, da že od daleč vidita, kako prihaja Jurij, opira oč se na palico. Ne vesta, kje je bil; kakor nehote vstaneta oba, toda, ker ju je brez dvoma opazil, kakor sta onadva opazila njega, zopet sedeta nazaj, kjer sta sedela, da se ne bo zdelo, kakor da imata kaj prikrivati.

Jurij žvižga glasno predse in bližajoč se parkrat zamahne s palico. Ko odpre vrtna vrata, pomembno zakašlja. Leno stopa skozi vrt. V luninem svitu se vidi njegova vitka, hrastova postava. Brki se mu čudno svetijo, obraz blede, teman in žgoč mu je pogled.

»Hm!« v drugič zakašlja. Nato za trenutek postoji pred obema.

»Tako — tako — to — vama je všeč tu — hm?« V besedah, v glasu, v zategnjenih ustnih je nekaj predrznega, zaničljivega.

»No, ti jih imaš za ušesi,« se enako prezirljivo obrne posebej proti Lenici.

Peter vstane.

»Pusti naju v miru,« reče, nič se ne boji, samo ves blede je od jeze.

Jurij se nasmeje. »Ha-ha-ha — pa tak smrkovec.«

»Stran, hudobni pes,« pravi Peter, se ugrizne v ustni in hoče iti mimo Jurija. Tedaj dvigne Jurij težko pest in ga udari v obraz. »Tu imaš psa.«

Lenica zakriči. Peter se, čeprav napol omamljen, obrne in z obema rokama zagradi nasprotnika. Ta ga sune nazaj in dvigne palico. Ko sta Matija in Ana stopila pred vrata, je vsekala palica. Sicer je zadela samo fanta v ramo, vendar ga je udarec podrl na tla, kjer se za trenutek vije v bolečinah.

»Ušivec,« pravi Jurij.

Peter se počasi pobere s tal in se ves trese, tako ga je sram svoje slabosti. Nato hripavo zakriči in hoče nanovo napasti Jurija. Toda mati Ana stopi vmes. »Domov greš,« reče Petru; kakor bi se to po sebi umelo, ga prime za roko in ga kakor šolarja pelje k vrtnim vratom. Peter gre, ne kakor bi se bal, temveč, ker se mu zdi, da starjima ustreže, če gre.

Medtem se je Lenica splazila v hišo. Matija in Jurij pa še stojita zunaj na poti v vrtu in drug na drugega renčita. Ko se Ana zopet obrne nasproti njima, Jurij skomigne z ramo, se zadene ob očeta in gre v hišo. Počasi gresta stara za njim, Ana stopa spredaj. Sedaj so vsi trije skupaj v hiši.

»Prinesi mi kozarec vina,« se surovo zadere Jurij nad Lenico.

Ana porine deklico od omare, kamor je poslušno stopila, da bi mu postregla, in prav nič ne kaže, da bi dala sinu, kar je zahteval.

»Kako se je začel zunaj ravš in kavs?« vprašuje Ana.

»Zaradi mene se je začelo,« jeclja Lenica. Vsa je iz sebe, od strahu maha z rokami semintja, in skoraj proti njeni volji ji uidejo besede: »Ne da mi miru, stric. Nekaj slabega zahteva od mene — —«

Jurij se je vrgel k mizi. Tudi Matija stopi k mizi. V malo tednih se je ves postaral. Visoka postava mu je postala še bolj suha, obraz mu je upadel. Skloni se k mizi, da se dolga brada skoraj dotika mize: »Spravi se ven iz hiše,« sopiha proti sinu. »Rajši vidim, da me ubiješ, kakor bi te še naprej gledal v hiši!«

Ana stoji zadaj za njim. Tudi ona se nagne naprej. »Tako — tako — si izpriden!« reče, obe veli roki sta trepetali pri teh besedah. »Spravi se,« je pristavila.

»Kadar bom hotel sam,« renči Jurij.

»Izženemo te z žandarji, če ne greš sam od sebe,« pravi Ana. Matija se ne more več premagovati, zagradi sina in kriči: »Iz hiše moraš, revišče.«

»Bomo videli.«

Rujeta se med seboj.

»Jezus, moj Bog, pomagajte!« vpije Lenica in beži iz hiše. Toda Ana stopi za njo, jo pokliče nazaj s pritaženim glasom: »Boš molčala? Boš šla nazaj!« Noče, da bi zunaj slišali in vedeli, kako žalostno je v hiši. Ko se vrne nazaj v sobo, že kleči Matija na tleh, sin ga tišči k tlom. Starega strahuje, kakor le hoče, zato se mu srd mahoma izpremeni v dobro voljo:

»Boš že enkrat pri miru, slišiš,« se smeje, nato:

»Saj vidiš, da nič ne opraviš.«

Ko je to nekako zmagoslavno rekel, tišči očeta k tlom le z eno samo pestjo.

Matija je kakor zlomljen. Hrope kakor bi se utapljal.

»Izpusti očeta,« vpije Ana.

Jurij uboga. Preje je ni slišal, tako je bil togoten, sedaj se mu vrne strah, ki ga je vsikdar imel pred materjo, ki sicer ni poznal ne strahu, ne sramu.

Matija počasi vstane, kašelj mu silí iz prsi. Utrujen se usede za mizo, upre glavo v komolec in naprej sklonjen zre v tla. Ni več kos fantu — ni mu kos — to spoznanje mu vzame slednjo moč.

Ana je šla k vratom: »Pojdi noter, ali pa ostani zunaj,« reče Lenici, ki drhteč stoji med vrati. Nato zapre vrata. Deklica je očtala zunaj. Ana stopa po sobi, visoka je in se s temenom skoraj dotika stropa.

Jurij stoji pri oknu in gleda v mesečno noč. Ana stopi k njemu.

»Veš li pravzaprav, kaj si storil?« vpraša. Jurij zmaje z ramami. »Pa naj me pustij pri miru.«

»V svetem pismu stoji: »Spoštuj očeta in mater,« pravi Ana kratko in odločno.

»Pojdite se solit!« pravi Jurij, se skloni pokonci, kakor bi hotel reči: »Nehajte že enkrat!« »Sicer pa se ne spleča govoriti,« nadaljuje, »pojutrišnjem odpotujem v Bazel. Dvajsetega odpluje ladja.« Nato je s skritim pogledom pogledal mater. Nenavadno izgleda mati, izpod košatih obrvi žgoče zre v sinove oči. Jurij kar čuti, kako mati išče in koplje v njegovih očeh. Zdi se, da je v svoji zamišljenosti pozabila, kar je rekel sin. Vendar je morala slišati, ker ne reče besede več. Nemo ce vda v to, da do pojutrišnjega dne ostane.

Jurij se vsede k mizi na način, kakor bi hotel reči: Kaj me briga ves svet. Iz žepa potegne zmečkano knjigo in začne brati. Tedaj se dvigne Matija, ki je sedel ob drugem koncu, in reče: »S teboj ne sedim več pri eni mizi,« nato izgine v sosednjo sobo.

Ana hodi po sobi gori in doli. Nato zakliče Lenici: »Prinesi doli svojo posteljno opravo. Nocoj boš spala v najini čumnati.«

Nekaj časa potem je stopila deklica v sobo s svojo posteljno opravo. Ne upa si kvišku pogledati, s povešeno glavo gre skozi sobo v postransko čumnato.

Jurij sedi tu, kakor bi ničesar ne videl, bere v svoji knjigi, zeva se mu tuintam, neopaženo pa skozi povešene trepalnice poželjivo zre za dekletom. Ogenj mu spali lica. Hudo strast nosi v sebi, tam v Ameriki si jo je razpalil z razuzdanim življenjem, prevečkrat se ji je že udal, ni jej več kos. Če ji ni ustrezno, potem se šele razplamti ogenj. Hoče se mu viltke Lenice, ki ničesar noče vedeti o njem!

Ana si da posla sedaj pri omari, sedaj pri peči, kjer ima poletni nekako shrambo, sedaj v skrinji pod klopjo. Jurij čuti, da se mati vedno ozira nanj od omare, od vrat sem, ko šari v skrinji. Nehote bolj globoko vtakne nos v knjigo.

Toda mati Ana ne odneha. Ko si da opravka, se takorekoč iz glave uči njegovega obraza. Zopet in zopet se ji zdi, da to ne more biti tisti fant, ki ga je ona rodila, ki je pred leti šel v tujino; ni bil si-

cer zgleden, pa tudi ne hudoben človek. Pa bolj ko ga opazuje, tembolj najde v njem stare poteze. Seveda je on, kdo pa drugi! Bolj ko spozna v njem onega, ki je pred leti šel, bolj natanko se ji vračajo spomini na njegova otroška leta, na deško dobo, ko ga je še popolnoma imela v strahu. Spomni se, koliko veselja je imela takrat na njem, zalem, veselem detetu. In — in — podoba, ki ji je takrat napravljala toliko veselja, li naj bo sedaj vsa zdobljena?

Dolgo je že, kar je šel Jurij v svojo sobo, mati Ana še sedi v sobi in premišljuje, če je mogoče — da se Jurij še boljša.

Naslednje jutro je Ana zgodaj pokonci. Matija je odzajutrkoval in je že davno pri delu, ko Jurij pride iz svoje sobe. Obe ženski sedita pri mleku in drobita kruh vanj, ko stopi Jurij v sobo. Čudno se mu zdi, da sta praznično oblečeni. Ana ga ne pozdravi, tudi Lenica ne pogleda kvišku. Molče sede k mizi in si napolni svojo skodelo. Kakor bi se prejšnji večer ne bilo nič zgodilo, vpraša: »Kam pa danes, kam?«

»Tebi nič mar,« reče Ana. Nato vstane in si dene ruto na glavo; Lenica vzame košarico v roko in se pokrije s klobukom. Jurij je sedaj vedel, pri čem da je: »Stran jo pelje, Lenico, da je več ne bo videl!« Takoj je preračunal, kam jo popelje. K sestri jo popelje v Bukovje, k svoji sestri. Jurij požira založaj, ki ga ima v ustih. Morda ga je sram, morda mu je za trenutek žal, da je bilo pusto doma, kamor je prišel na zabavo. Mahoma se ga poloti srd, da oče in mati ravnata ž njim ravno narobe, kakor bi bilo njemu všeč, in — da mu jo jemljeta proč — Lenico.

Ženski sta brez pozdrava zapustili sobo in hišo. Posodo je mati pustila na mizi. Tako se ji mudi proč z deklico. Jurij kuha jezo v svojem srcu, komaj ve, zakaj in nad kom. Dalje ko sedi, bolj vidi, da je sam. Nazadnje vstane, gre v gostilno, da v pijači utopi svojo jezo. Sedaj pa nalašč ne! Nalašč — še ne gre na pot! Počakal bo druge ladje.

Poldne je, ko se Ana vrača domov. Lenice ni več pri njej. Kakor je Jurij prav preračunal, je res peljala deklico v Bukovje, da tam ostane, dokler se doma ne izčisti zrak. Počasi stopa Ana po razpaljenem tlaku, črna ruta ji visi na vratu. Solnce se ji upira v teme, da se ji sveti liki srebro, toliko bolj se razlikujejo od obraza temne obrvi in oči. Ko gre mimo gostil-

ne »pri konjičku«, ji iz gostilniške sobe pri haja na uho smeh in glasno govorjenje. Natanko razločuje Jurijev glas, ki ji pove, da je že pijan. Kakor bi jej on tam v gostilni ne bil prav nič mar, gre naprej, ne meneč se za vse, kar se godi na potu. Toda misli ji ne mirujejo. Šel bo Jurij, jutri! Šel za vselej. Nič več se ne bodo videli. Doslej je bil, čeprav je bival v Ameriki, kos njenega in očetovega bitja, spadal je k hiši, sedaj pa, ko bo odšel, bo kakor odtrgan od njenega življenja, mrtev bo, fant! Ana ima obraz, kakor bi jo zeblo, in če bi ne bila tako krepka žena, bi jo tresel mrz od znotraj ven. Kaj bo ž njim tam v Ameriki, če bo hodil po tej poti naprej? ji nanovo prihaja na misel. Vso vest bo izgubil: Ne bo ga več spoznati od samih pregreh in — in bil je nekaj tako nedolžen, mali, plavalasi dečko!

Že se bliža Ana zadnjim bajtam konec vasi, pa ji pride nasproti deklica. Raztrgan jopič ima in je razkrita. Ko zagleda Ano, se ustavi, za trenutek ne ve, kaj bi, se naj li ogne ali ne, potem se počasi približa, še napol otrok z dobrodušnim, finim, bledim obrazom. Pogledi si rjave lase s čela in zardi, plaho pozdravi in gre naprej. Ani se zdi, da je dekle imelo nekaj na jeziku, zato se obrne in res vidi, da se je nekaj korakov proč ustavilo. Vidi se ji, da se zelo boji.

»Bi-li kaj rada?« jo vpraša žena.

Dekle pristopi, bila je Jernejčeva Rezika, sirota.

»Li smem?« reče tiho in boječe, v lepih, modrih očeh se ji iskrijo solze.

»Kaj pa je?« jo vpraša Ana.

»Recite mu — recite mu vendar — da me mora poročiti, Jurij — mora — noče verjeti — pa je res — da — —«

Ni ji treba izgovoriti, če bi tudi mogla; ker ji je hudo, da bi se najrajši udrla v zemljo.

Ana ve vse. Za trenutek široko odpre oči, potem zopet mirno zre kakor popreje. »Tako — tako — tako — bom, rekla bom,« odgovori in pusti Reziko stati.

Rezika hvaležno gleda za njo, prvič zato, ker je Ana ni zmerjala, kakor je morda pričakovala, drugič pa zato, ker gre o Ani glas, da drži besedo.

Žena se obrne proti domu. Težko diha. Še to! Dosti je! Dosti je!

Doma gre po svojem delu, pospravi, kjer je bil še od jutra nered, in pripravi preprosto kosilo. Misli se ji podijo po glavi. Jasno ji je, da Reziki, ubogi stvarci,

ne more pomagati, vsaj tako ne, kakor ona želi! Naj bo veselo, beraško dekle, če je ne vzame — Jurij! Kaj bi vse pri njem izkusila. Sicer bo pa treba nekaj storiti zanj, ko Jurij odide. Ko tako skrbi za prihodnost zapeljanke in dela sklepe, da bo skrbela zanj, kakor se spodobi, pride Matija od dela domov h kosilu. Molče stopi v sobo, obesi suknjo na žebelj in se vsede k mizi. Ana je v kuhinji in sliši, da je prišel, ne več tako glasno in veselo kakor po navadi, temveč slabe volje, nekako boječe, kakor bi se nečesa bal. Ko stopi k njemu v sobo, dvigne glavo. »Ga li še ni?« vpraša na pol glasno, se pri tem plašno okoli ozira, li ni sin, po katerem vprašuje, kje za vratimi.

Ana odkima in sede nasproti njemu. Za malo časa čakata oba. Morda vendarle pride h kosilu!

»Je-li že pripravil prtlljago?« vpraša Matija.

»Še ne,« odgovori Ana.

»Navsezadnje pa še doma ostane.«

»Potem grem na žendarmerijsko postajo.«

Ko je Ana izpregovorila zadnje besede, za nekaj časa molče sedita eden nasproti drugemu, utopljena vsak v svoje misli. Nato pripoveduje žena, kaj je doživela z Reziko. Ne tarnata, ne zdihujeta; s suhimi pogledi, z ozkimi obrazi gledata drug v drugega, molče vase požirajoč jezo in skrb zaradi hudobnega sina.

Ker Jurija le ni, prinese Ana juho na mizo in obed se je začel. Dan gre naprej, ura teče za uro. Matija ima posla zunaj hiše, Ana pa v hiši. Zvečer sedeta k večerji tja, kjer sta opoldne sedela. Jurija še vedno ni. Oddahneto se in sedeta k mizi. Tako daleč je prišlo, da se vedno oddahneto, kadar ga ni domov.

Sledila je nemirna noč. Na večer je jel pihati veter, ki je postajal vedno silnejši. Zdaj sikajoč žvižga mimo oken, se spusti v dolino, da je slišati, kakor da se tuleč volk izgublja med gorskimi stenami, zdaj se z divjim sunkom kakor pijana klada zažene v vrata, da zahreščijo stene. Toda vihar starima ne vzame miru. Nasprotno, starega, velikega lovca, spominja na jesenske lovske radosti. Za trenutek postane dobre volje, pravi, da je letos lovščina boljši kup, zadovoljno se ozira na dvocevko, ki vedno nabasana stoji v kotu, ker se ponoči večkrat priplazijo lisice in druga zverjad k hiši. Misel na lovske radosti mu za trenutek prežene potrnost, ki se ga je

polastila; zadovoljno baše pipo, in zdi se, da se je v sobo zopet povrnila ista domača prisrčnost, ki je vedno vladala tu, dokler se ni vrnil Jurij.

Sss! Zopet prihaja vihar. Sunku sledi močan tlesk.

»Veter je odprl hišna vrata,« pravi Ana in vstane. Mahoma se odpro vrata in v sobo trešči Lenica, kakor bi jo bil veter noter vrgel.

»Kaj — kaj?« vpraša Ana.

Lenica je mrtvaškoblede, vendar ji pot zaliva okroglo obličje. Kite, ki jih nosi ovite okoli glave, so se razpletle, z vseh strani ji vise lasje po obrazu. Dva, tri korake — in že je pri stari materi, ki jo trepetajoč zagradi za roke. »On — pride — stric! — V Bukovje je prišel za menoj! Domov me je hotel vzeti!«

»Jurij?« vprašuje Ana.

Lenica od strahu nič ne vidi in nič ne sliši. »Žugal je teti! Zato sem semkaj utekla,« pravi skoraj brez sape. »Kaj naj storim? Kam naj grem?« vprašuje nadalje.

Ana jo potire v stran, gre ven in zaklene vrata. Ko se vrne je njen mirni obraz bled kakor Leničin, njen veliki nos se zdi še bolj oster.

»Pijan je,« nadaljuje Lenica.

Matija vstane in nemirno napravi par korakov semintja.

»Tam noter pojdi,« pravi Ana deklici in ji pokaže čumnato, kjer je Lenica včeraj spala; ko je deklica stopila noter, zaklene Ana duri in vzame ključ ven ter ga spravi v žep. Matija in Ana prisluškujejeta.

»V stanu je vlomiti v hišo,« pravi Matija. Glas se mu trese.

Žena ne odgovori, roko v mizo upirajoč nepremično stoji in prisluškuje z naprej sklonjeno glavo.

»Li naj grem žandarje klicat?« meni Matija.

»Da mu padeš ravno v roke — Juriju.«

Ko je odgovorila, se ni niti za las premaknila, še vedno stoji ob mizi visoko po konci, v črni obleki; z belo glavo in s črnimi, zaprtimi obrvmi. Zdajci se nekoliko zdrzne. Zunaj so zaškripala vrtna vrata. Morda je bil pa le veter, ki zopet mimo dvija.

»Je že tu,« pravi Matija.

Zunaj nekdo pritisne na kljuko hišnih vrat.

Ana stoji, kakor je stala. Nemirno se

Matija prijemlje za sivo brado. »Ni-li žalosten tak človek?« mrmra sam vase.

Oni zunaj trese kljuko. »Odpri!« Sedaj udari s čevljem v vrata.

Ana odpre okno. »Nocoj se ne bo več odprlo. Bodi pameten! Pojdi v gostilno spat!«

»Odpri, prokleta!« rjove zunaj Jurij. Zopet treska težak čevljev v vrata. Nato se zdi, da se je z vsem životom zaletel vanje. Stari tečajji stokajo, že se lomi les.

»Vlomil bo,« pravi Matija kratko, polglasno. Ana gre ven in odpre. Zdi se, da je zrastle. Stopi k vratom, da mu zastavi pot. »Ne pahní nas vseh v nesrečo!« reče kratko, trdo.

Jurij jo pahne v stran. Čuti, kako mu sapa diši po vinu. Po vinu diši cel Jurij. Ko stopi tik za njim v sobo, vidi, kako razgret je njegov obraz. Lasje in brki se mu mokro svetijo, v očeh plapola sla.

»Je-li prišla domov?« vpraša in gre k vratom, ki vodijo v čumnato. »Aha, tu notri je!« pravi, ko vidi, da so vrata zaprta.

Z ene strani stopi Matija, z druge pa Ana med njega in vrata.

»Spravi se proč od tod, za Boga svetega!« zavpije stari mož.

Ana je položila roke zadaj na podboj in sedaj zre sinu v obraz. To je pogled, kakor ga je že večkrat uprla vanj. Zdi se, kakor da bi suha, koščena žena rastle ob podboju.

Jurij za trenutek izgleda kakor bik, ki se pripravlja na napad. Vse strasti plamene iz njegovega obraza. »Pustite me noter!« renči.

»Za življenje ne!« pravi Matija.

»Pravim, da mora ven!«

»Kaj hočeš dekletu?« vpraša stari.

Zopet se pripravlja na naskok. »Imeti jo hočem,« sopiha. »Ven mora, bom videl, bo li sedela pri meni, če jaz hočem!«

Zadnje besede je izpregovoril, ko sta se že z očetom šprijela. Matija krepko drži sina. Vso moč napne in stisne zobe.

»Ne boš šel noter!« sikne. Toda Jurij zagradi trdo, surovo, zamahne in s strašno silo telebi starega očeta tja ob težko mizo. Matija zajechi. Napol onesveščen obleži ob mizi, tako močno je priletel. Ne more vstati. Jurij preklinja. Nato se zopet obrne proti vratom. Zopet se je zaletel vihar v hišo, plamen v svetilki se je dvignil in je za hip pogledal čez steklo. Jurij debelo pogleda. Mati sloni na vratih! Ni videl, kdaj je šla v kot, kjer je stala nabasana

dvocevka. Sedaj drži v rokah — puško! In — kako je danes velika mati! Večja je kakor on sam. Kakor blisk ga prešinijo take misli. Nato se zasmeje.

»Ne bojim se bogvekaj,« se smeje. Zdjaci zamahne za ramami, daje znamenje, naj puško dene stran, se še vedno smeje, toda stopi za korak nazaj. Stara dvigne puško! Nastavi jo na lice! Kaj — kaj? Jurij se iztrezni. Spreleti ga strah. Zopet zamahne z rameni. Tedaj počni puška. Stene se stresejo. Matija se vzbudi iz svoje omamljenosti, s težavo se postavi ob mizi na noge.

Jurij se je zgrudil na kolena, odbija-joč dviga roko proti materi. Mati stoni bližje k njemu. Čudna je videti: obraz, usta, nos, brez najmanjšega trepeta, vse je trdo kakor kamen zamrznilo. Obraz je bled, oči in obrvi se ločijo od njeга kakor oglje od snega. Samo redki lasje so še bolj beli.

»Kaj — kaj — kaj?« iztisne iz sebe na tleh ležeči nesrečni človek.

Ana pravi: »Od mene imaš življenje — malovredno. Zato ti je zopet vzamem!«

Zopet meri čisto mirno, čisto nizko na prsi Jurija, ki ječi z razstreljeno ramo in zastonj poizkuša se obrniti proč. Strašna moč je v stari, suhi ženski. Strahovala ga je kot otroka, tudi sedaj mu še hoče biti kos. Ta misel jo navdaja, mahoma jo obvlada s strašno silo. Pade drugi strel. Jurij, težki človek, se zgrudi skupaj na tla.

Matija se prime za mizo, ne more stati, ker se mu tresejo noge. Z ustnami giblje, govoril bi rad, pa ne more. Ana se ne ozre, postavi puško v kot in vzame z žeblja črno ruto. Nato zapusti sobo in nič ne pove, kam gre. Naznanit gre k sodnji, kaj je storila.

Nihče ni mogel verjeti, kar se je zgodilo. Na žendarmerijski postaji, na sodnji, po vas, povsod so ljudje majali z glavo, češ, to ni mogoče. Pa je bilo vendar res. Jurija so že pokopali. Ano so obsodili v ječo. Ni moglo drugače biti; zakaj dejanje je bilo izvršeno. Toda sodba je bila mila. Eno leto ječe je dobila in o tem je bil vsakdo prepričan — čez pol leta jo bodo izpustili. Preveč razlogov govori za njo: Njena poštenost, ugled, ki ga vživa pri ljudeh, izpoved Matije, Lenice in drugih vaščanov. Tudi to govori za njo, da je bil Jurij daleč naokoli znan kot izpriden, malovreden fant. Posebno je učinkovala Matijeva izpoved! Ko je stopil stari s svojo

sivo, razmršeno brado pred sodišče, so sodnikom začela močno biti srca. S klobukom v roki je stal Matija tu. »Pri Bogu in pri vseh svetnikih — pojdite in prehodite vse dežele — in kamor hočete — ne dobite boljše, pravičnejše žene, kakor je moja Ana.«

Ni bil dolg ta zagovor, niti naučen, pa fin. Matija ga je zajel iz srčnih globočin, in bilo je, kakor da je s par besedami visoko dvignil luč in z njo posvetil na dolgo pot življenja, po kateri je Ana ž njim hodila. Na vse življenje je pokazal. Sodniki so spoznali, da je živela pošteno in častivredno življenje. Zgodilo se je nekaj redkega: Ko so sodniki stopili iz sodne dvorane in se ustavili zunaj na hodniku, so nemo stali odkritih glav, ko so mimo njih peljali mater Ano.

Čas beži. Tudi za Ano je minilo pol leta. Zgodilo se je, kar so pripovedovali v naprej: staro ženo so izpustili. Ker ni nihče vedel, kdaj pride, ni nihče šel ponjo. Menda je tudi sama tako hotela. V črni, preprosti obleki, v kakršni je vedno hodila, je peš s košarico v roki napravila pot iz ječe do doma. Stopa kakor po navadi s širokimi, zatezanimi koraki, s prekrizanimi krepkimi rokami, ne meneč se, kaj se godi ob potu. Ljudje jo srečavajo, taki, ki jo poznajo, in taki, ki je ne poznajo. — Marsikdo obstane in gleda za njo. Opazi, kako se ta in oni zdrzne, ko jo uzre in debelo gleda, drugi pa proč obrne, da bi je ne bilo treba pozdraviti. — Ana ne zardi. Kaj so njej ljudje mari! V pol leta ječe je poravnala z Bogom, kar je bilo poravnati. Veliko je molila in se je posvetovala z duhovnikom. Z ljudmi nima ničesar opraviti, noče ničesar vedeti o njih, ni je jih vsled tega tudi nič sram. Pride v domačo vas. Ve, da pred njo hiti glas: Ana je prišla, pa zato ne obrne glave.

Ko je stopila v domačo hišo, je ravno proti poldnevu. Lenica sedi v kuhinji in kuha. Vidi deklico v kuhinji, pa ne stopi k njej, naravnost v sobo gre in potem v čumnato, kjer odloži košaro in ruto. Potem se vrne, kakor bi se bila ravnokar vrnila s kratke poti, poda roko Lenici, ki jo je opazila in se je plaho, tresoč se, z bledim obrazom priplazila v sobo, in ji reče: »Kaj kuhaš danes?« Ne čaka na odgovor, gre v kuhinjo, prime za kuhalnico in začne mešati v ponvi. Tako stopi v vsakdanje življenje, kakor bi ga ne bila nikdar zapustila. Pač opazi, kako se trese Lenica, ka-

ko je plaha in zmešana, pa se ne meni za vse to in tako nekako nehote pomaga deklici iz zadrege. Kmalu nato pride domov Matija, bolj zlomljen in vznemirjen kakor po navadi. Na obrazu mu je poznati, da ga je misel na ženino vrnitev že na poti ali že dolgo preje spravila iz ravnotežja. Ko jo zagleda, se mu začno tresti ustne, solze mu zalijejo oči. Ana pa se kratko, suho dotakne njegove roke, mu vzame klobuk in sekiro, ki jo je imel v roki, prav kakor je že od nekdaj delala, kadar se je vrnil domov, takoj nato gre po juho in jo postavi na mizo. V vsem je, kakor bi nikdar ne bila odsotna. Celo pri mizi je tako. Govori o delu, o vremenu, o zdravju in enakih vsakdanjostih po svoji stari, kratki, pa jedrnatih navadi. Le o zadnji polovici leta, ki jo je pravkar pustila za seboj, o hudem dnevu, ki je bil začetek te nesrečne dobe, niti ne črhne ne.

Za dnevom prihoda pride drugi, tretji. K Matijevim se je vrnilo vsakdanje življenje. Matija in Lenica komaj opazita, s kakšno silo ju je Ana preko dogodka pritirala nazaj v vsakdanje življenje. Matija začne nanovo živeti. Lenica si je teže izbila iz glave slabe spomine, ne more zato, če tuintam nehote od strani pogleda staro mater, se zgrozi, ker je ta vendar z lastno roko umorila človeka. Ana ve, kaj je Lenici, pa ji nič ne zameri, tudi je ne boli. Samo Matiji reče: »K sestri v Bukovje bom poslala Lenico. Predolčas ji je pri naju, starih koreninah. Tudi se bo tam

bolje naučila gospodinjstva, če bo kmalu vzela Petra.«

Ko Ana tako govori, misli oprostiti deklico bremena, ki jo tlači doma, ve pa tudi, da vnukinja spravi v hišo, iz katere jo bo v dveh, treh letih Peter rajši popeljal kakor pa iz njene.

Kar je Ana govorila, se je kmalu zgodilo. Vedno izvrši, kar ima v mislih. Vesela, rada se je preselila Lenica. Ko je odšla, stara gospodarita sama, Matija vsak dan zadovoljniji, vsak dan bolj pozablja preteklost, Ana pa — o ta Ana — —

Nič se ji ne pozna, samo suha je, ne smeje se nikdar in barve nima na obrazu. Nihče ne ve, kako ji je pri srcu; samo včasih v polmraku sedi na klopi pred hišo, ali pa v sobi gori, tam — kjer — kjer je ležal ob steni! Čisto tiho sedi tu. V tistem kraju se ženske nič prav ne morejo jokati, nimajo niti solz, niti zdihov, niti grenkih potez za to, kar jih boli. Toda vsikdar, kadar Ana sama sedi in se prepušča svojim mislim, vidi sina, kakor ga je videla še majhnega in je imela veselje nad njim, vidi ga, kako je postajal večji, kako je šel in se vrnil, vidi ga, veseli se ga in visi na njem s tisoč krepkimi nitmi in čuti v peklenski bolečini, kako se trga nit za nitjo, ga zopet izgubi v bolečinah, kakor ga je v bolečinah rodila, samo v veliko večjih bolečinah, izgublja ga vsak dan; to vse opravi sama s seboj, ne da bi kdo vedel in ve, da bi, če bi še enkrat prišlo, kar je bilo, ne storila drugače!

## Več ljubezni žrtvam nezmernosti!

Mož je postal pivec in mislil, da te navade ne more več upustiti, zašel je med one nesrečneže, ki sebe in svoje polagoma vodijo v propast, — in sedaj? Bližnji ga ostro obsojajo, čut zaničevanja se vzbudi v njih in kolikokrat lahko slišimo: »temu človeku ni več pomagati« — »je vse zastoj« — »kaj me ta briga« — »saj ve, kaj je prav in kaj ne« — »naj bom jaz njegov varuh« itd. Kaj store bližnji? Nič! Mirno gledajo, kako dalje pije, kako gine in pogine. Ali je to prav, je to človeško?

Naj se li čudimo, če ob današnjih razmerah, ko se ob vsaki priložnosti in priliki pije in k pitju silí, da toliko mož in mladeničev izgubi pravo razsodnost? Ali ne zaslužijo ti reveži bolj obžalovanja kot nepremišljene ob-

sodbe? Ali res nismo dolžni jim pomagati, jih rešiti s pota pogube?

Zamislimo si človeka, ki nevede koraka proti globoki kotlini, potegnemo ga nazaj ali mu zakličemo: »Stoj, ne naprej, tebi grozi nevarnost!« Koliko njih bi ne bilo zašlo v nezumno in nezmislno pitje, ko bi ga še ob pravem času dober prijatelj, hišni znanec ali stanovski tovariš svareče in ljubeznjivo opozoril na nepravo pot, mu svetoval pravo in sicer v taki obliki, da bi dobil pivec vtis: ta mi resnično le dobro želi!

Kaj ne, če ugledamo osebo, ki je padla v vodo in se bori z valovi, ki jo hočejo potisniti v gotovo smrt, bomo hitro in brez dolgega premišljevanja storili vse mogoče, da jo otremo življenju. — Koliko pa se jih danes utopi



v valovih in morju alkohola pred našimi očmi, ne da bi poskusili na j m a n j š e v n j i h r e š i t e v. Vsi ti utopljeni pa se bodo bridko maščevali nad nami, ako jim pravočasno ne ponudimo rešitve.

Da morda to valovje ne uniči danes ali jutri tudi življenje naših lastnih otrok, moramo že sedaj hiteti na delo brez obsodbe in zaničevanja napram alkoholnim bolnikom, na delo, katerega bo vodila edino ljubezen do žrtev nezmernosti.

### Skrbstvo alkoholikov v Ljubljani.

Protialkoholni oddelek pri poverjeništvu za socialno skrb v Ljubljani nadzira po možnosti izpolnjevanje vladne naredbe za omejitve alkoholizma, zlasti pa posveča svoje delo v korist svojcev alkoholikov. Urad skrbi za pivce same s tem, da jih skuša s pomočjo dobrohotnih oseb, korporacij, društev itd. pridobiti ali če drugače ni mogoče — postavnim potom prisiliti k zmernemu in dostojnemu življenju.

### Kako izgleda v skrbstvenem uradu ob sprejemnih urah?

Skrbstveni urad je posredovalnica za alkoholike, njih svojce in prijatelje treznostne akcije. Tu se določa način rešitve ali zdravljenja alkoholika. Razmotriva se o gnotni in moralni pomoči pivcu in ostalim družinskim članom. Ker posreduje urad tudi pravno varstvo, je stalno v zvezi z varuštvom mladoletnih, policijo, sodiščem vobče, vzgojevališči, sirotišnicami ter vsemi institucijami, ki pridejo tu v poštev.

Kdo vse prihaja v urad? Najrazličnejši ljudje! Stari in mladi, imoviti in revni, manj in bolj izobraženi. Največkrat prihajajo žene alkoholu vdanih mož. Nekatere so duševno močno potrte: iz obraza se jim čita, da jih je pot stala premagovanja. Druge nastopijo zavestnejše. Niso še izgubile vero v bolnika. Zavedajo se, da leži usoda družine na kocki. Zdravje mož je zrahljano in živci žena ne morejo več prenašati trpljenja.

Mnogim je dolgoletno trpljenje ob strani alkohola umrtvilo vso duševno moč. Imajo samo eno željo: z otroci vred proč od nje! Mati s solzami v očeh in prvorojencem na rokah toži, da je varana za življensko srečo že prvo leto zakona.

Poleg navedenih pa se pojavi večkrat tudi osivela, od borbe za obstanek telesno uničena žena, ki je ob strani moža pijanca z delom lastnih rok dolgo vrsto let pošteno pre-

življala in vzgojevala večjo družino. Sedaj šele, ko je povsem obnemogla, prosi pomoči.

Ker alkohol med moškimi spolom prevladuje, je pač umevno, da posečajo urad največ žene, matere, sestre in druge članice sorodstva. A tudi drugačni primeri so na vrsti.

Pride oče osmih otrok, ki tako-le toži: Jaz ne vem več, kaj naj še storim! Moja žena je dnevno pijana, otroci hodijo lačni, umazani in v raztrganih oblačilih okoli. Ko prihajam iz službe, nađem ženo velikokrat vsled pijanosti za vsako delo nezmožno.

Tu išče pomoči sin za očeta, hči za mater. In koliko žalostnega vedo povedati o mladosti, katero so preživeli brez veselja, o materi, ki je morala vsled neizmernih muk prezgodaj v grob itd.

Tožbe pomoči iščočih so si zelo slične in vendar ustvarja vsako poročilo zopet eno sliko zase, kajti način pijančevanja se po značaju, družinskih in premoženjskih razmerah, v omiki in poklicu dokaj razlikuje. Vsa poročila pa soglašajo v tem, da se v družini, kjer se je udomačila nezmernost, pojavi v doglednem času materijelno in moralno zlo. Pozabiti se pa ne sme, da taki žalostni pojavi ne nastanejo od danes do jutri! Navadno je to konec večletnega razvoja. Začetkoma se posledice tega zla še ne občutijo, pozneje vedno bolj in nazadnje postanejo neznosne.

Vsi ti ljudje — izvzemši zakrknjene alkoholike — prihajajo v skrbstveni urad z nekimi posebnim zaupanjem, kajti tu se jim ne nudi samo priložnost dati svojim čutilom duška v besedi, temveč ustvari se jim zavest, da so njih tožbe našle umevanje, ter da se bo za izboljšanje položaja storilo kar največ mogoče.

Uradniku skrbstva se tu nudi priložnost, poučiti svojce pivca o njih vedenju. Brez koristi je namreč pijanemu človeku predbacivati vse mogoče in nemogoče stvari, ga z zmerjanjem dražiti, mu groziti s tožbami in ločitvijo zakona. Navdušiti je treba te ljudi za pameten in dobro premišljen nastop, ki bi pripomogel do uspeha.

Ko je v skrbstvenem uradu sestavljen zapisnik o alkoholnem bolniku, se istega povabi na razgovor. Ako se ta vabilu ne odzove, je treba iskati posrednje ali neposrednje zveze z njim in sicer potom sorodnikov, delodajalca ali osebe, do katere ima bolnik še največ splošnosti. Po teh predpripravah napravi skrbstveni uradnik ali od njeгаа za to določena oseba na pivčevem domu obisk, ki pa ne sme imeti uradnega značaja. Pivec mora dobiti od posetnika vtis, da mu ta želi le dobro ter da se hoče njemu in ostali družini pomoči do blagostanja in sreče.

Posetnik pa mora biti velikokrat zlasti pri prvem obisku pripravljen na razne neprijetne okoliščine, ker ga pivca smatra kot nepotrebne vsiljivca. Pri tej priliki se kažejo ti bolniki prestrašeni, so v zadregi, razžaljeni ali začno celo vpiti in zmerjati. Najvažnejše pri teh posetih pa je način pogovora s pivcem. Najprej ga je treba pripraviti do tega, da prizna svojo bolezen in drugič do izjave, da postane abstinent. Zelo na mestu je, takega človeka vpeljati v protialkoholno ali sploh kako njemu koristno organizacijo, ga odtrgati s tem duševnemu brezdelju ter mu preskrbeti primerne razvedrila. Pri določitvi organizacije pa je posebno paziti na politično mišljenje ali religiozni čut pivca, kar pride zlasti pri izobraženejših zelo vpoštev.

Pri osebah, pridobljenih na tak način k treznemu življenju, se poleg dvigajočega zdravja kmalu opazi popolen duševen preobrat.

Pivcu iz premožne hiše, pa je najbolje nasvetovati zdravljenje v kakem zdravilišču

za alkoholike in sicer za najmanjšo dobo 6 mesecev do enega leta. Najboljša tozadevna zdravilišča se nahajajo v Nemčiji in v Švici. Uspehi takih zavodov so petkrat večji kot oni skrbstev za alkoholike ali protialkoholnih društev. Upati je, da tudi Slovenci v doglednem času dobimo tak zavod in sicer tako urejen, da bi bilo mogoče sprejeti tudi bolnike revnejših slojev. Zgradbo takega zavoda bo gotovo vsak trezen in pošten Slovenec toplo priporočal.

Ako pivca ali pivka odločno odkloni pomoč je treba zaprositi pomoči razne oblasti. V takih slučajih je naravnost dolžnost skrbstva, slučaj naznaniti višji oblasti, ki se navadno zavzema najbolj za svoje pivca.

Iz predstoječih vrstic je razvidno, da ima skrbstvo alkoholikov zgolj človekoljuben namen, kateremu naj bi se pridružil sleherni, komur je mar lastna sreča in lepša bodočnost našega naroda. Vsa tozadevna pojasnila in tiskovine daje Protialkoholni oddelek pri poverjeništvu za socialno skrb v Ljubljani.

## Nevestina žalost.

Ksaver Meško.

V tih noči mislim náte,  
k tebi hrepenim.  
Sanjam sanje mračno-zlate,  
in trpim, trpim,

Bolnega srca pozdrave  
zvezdam izročim;  
sporoče ti naj v daljave,  
kak za te trpim.

Da vse dneve, v mračni noči  
mislim le na te,  
in v ljubezni čakam vroči,  
kdaj oko te vzre.

Pridi, dragi, iz daljave!  
Morda tam že spiš?  
V tihem lesu, sred dobrave  
v grobu že trohniš?

Jaz pa čakam, jaz pa čakam  
v boli noč in dan.  
Solze bridke plakam, plakam —  
plakam jih zaman.

Ne prinese noč pokoja,  
ne prinese dan.  
Čakam te, nevesta tvoja —  
čakam te zaman.

Da pozabnost bi prepregla  
srce s plaščem sanj,  
v grob bi hladni k tebi legla,  
če bi znala zanj.

Zvezde čez veš svet gorijo.  
»Kje je?« — Vse molče.  
Vetri iz daljav šumijo.  
»Kje je?« — Dalj hite.

Kam bi šla, kje te iskala?  
Saj ne vem, ne vem. —  
Tak vse dni bom žalovala,  
smrti šla v objem.

Smrt me v veke bo združila,  
ženin moj, s teboj.  
Venec zvesto bom hranila,  
saj je tvoj, le tvoj...

## »Slovenka« Slovenkam.

»Slovenka« budi Slovenke na delo s peresom. Ali jih bo vzdramila in jih privedla do zavesti, da se smejo oglasiti tudi one, kakor njih sovrstnice na Angleškem, Francoskem, Nemškem in drugod, ki se ne boje javnosti? Kakor naš mili tlačeni narod, tako so tudi še posebno ženske tega naroda skromne in rajši čitajo in poslušajo, kakor da bi pisale za javnost, javno govorile. Mislijo, da bodo že drugi povedali in pisali, kar jim je na srcu in se jim bo morda to bolj posrečilo kakor njim.

Zanimanje za »Slovenko« je od dne do dne večje, a največje zadovoljstvo vzbujajo v duši sestavki, ki jih je napisala vaša lastna roka, drage Slovenke. Ti so nam ravno najboljši dokaz, da ima tudi preje prezirana Slovenija dosti izobraženih deklet in žena, in ko se bodo te osrčile, »Slovenki« ne bo manjkalo lepih spisov.

Ko sem brala z zanimanjem članek »Strnimo se«, mi je prišlo na misel, kar piše neimenovani francoski pisatelj:

»... Tudi tebi (dekle), je rekel Bog, ko je vstvaril prvo ženo: Bodi mu pomočnica!« to je, bodi možu podpora in moč. In v svoji vsevedni dobroti ti je dal Bog za izpolnjevanje te svoje vzvišene naloge:

»Več bistroumnosti, da vidiš, razumeš, uganeš skrivno trpljenje, bolečine, strah, zadrege tistih, ki žive s teboj;

»Več velikodušnosti, da žrtvuješ samo sebe, brez pridržka, brez pomisleka;«

»Več odločnosti, da ne pomišljaš pred heroičnim činom, ki se nudi, da greš nekako instinktivno bolestim naproti, da jih lajšaš, solzam naproti, da jih brišeš;«

»Da, celo več telesne moči ti je podelil, da se ne utrušiš, ko se žrtvuješ za druge, ko se ti zdi to potrebno, — in večjo gibčnost udov, da se poprimeš vsakega dela ljubezni. Mož, pravijo, zna morda bolje umreti, žena bolje trpeti.«

»Več mičnosti, da potegneš nase. Krščanska žena je v družini, pravi škof Mermillod, »nasmeh božji, in nasmeh vleče, razveseli, vlada.«

Tako francoski pisatelj, skušen vzgojitelj deklet, ki dobro pozna žensko naravo.

Ali niso te besede nekako potrdilo sestavka »Strnimo se« ...

Da pisatelj tako pravično in nepristransko razsoja ženo in njene vrline, je njemu samemu v čast.

Ali se ne strinja z božjim Učenikom Kristusom, ki je sicer dal možu ključe nebeškega kraljestva, može poklical v svojo učečo Cerkev — vendar o priložnosti ni izključil žensk iz svojega apostolstva. Na svoj najveličastnejši dan — na dan svojega vstajenja, si je izvolil žene za prve apostole, one je poslal oznanit apostolom najiminitnejši evangelijski o svojem vstajenju . . .

Kaj bi rekli k temu tisti današnji možje, ki mislijo, da ženska nima nikjer v javnosti govoriti, sodelovati?

Res je, da smo ženske vsled tisočletnega preziranja skromne, morda bojazljive in se pustimo vladati, ter upognemo mirno svoj razum tudi v lastno in splošno škodo. Ali pa ne zahteva moška čast, da dvigne žensko, da jo vzgoji za to, kar je njen pravični poklic, da tudi ona z vsemi svojimi močmi sodeluje v blagor človeštva, v blagor mile, ljube domovine.

Če bo ženska to, kar mora biti, ne bo s svojim postopanjem nikoli dobremu v kvar, ampak vedno le v korist.

Zato ji je pa potrebna vsestranska izobrazba.

Ne mislim govoriti o njeni umski izobrazbi, za to so šole in bo v prihodnosti tudi naše slovensko vseučilišče, kjer bodo naša nadarjena dekleta imele dovolj priložnosti, se znanstveno izobraziti. — Toda za žensko to ni dovolj. Ženska naj ostane ženska in naj bo idealna s svojim blagim srcem. Tudi ta se mora vzgajati.

Omenjeni francoski pisatelj piše o tem:

»Kako koristiš srcem in jih vzgajaš:

Varuj jih vsega, kar bi jih oslabilo, jim vzelo hrabrost, energijo. Ti morda ne poznaš v srcu drugega kot čut ljubezni, toda vedi, da se pravi ljubiti — se žrtvovati, pozabiti samega sebe za druge, se ustavlja samoljubju, ki išče vsem svoje zabave, da se pravi ljubiti — nikoli iskati naravnost tega, kar nam dopade in še manj tega, kar razvname čutnost.

Koristilj srcem se pravi, jih podpreti v njih slabosti, jih dvigniti po padcu, tolažiti v bridkosti, jih ohraniti Bogu.

Težje je pridobiti spoznanje srca, kakor učenost duha.«

K prisvojitvi učenosti spodbuja lahko častihlepnost; spoznanje srca pa ovira sa-

moljubje, ki vidi na sebi le popolnosti in se ogiba vsega neprijetnega.

Idealno žensko srce je, kakor smo videli, močno, energično, prenese veliko. In take ženske naj pomaga vzgojiti tudi naša časa primerna »Slovenka«.

Zato je pač želja več Slovenk, da bi naš časopis ne prinašal sentimentalnih

pesmi. Sentimentalnost ni moč, ampak puhlost, ne vzgaja src, ampak jih slabi.

Naj k zaključku še to povem: Ta sois prihaja iz najskrivnejšega kotička naše Slovenije in ima namen, vzbuditi in vzdramiti naše vrle, izobražene Slovenke, da tudi one primejo za pero in nam odpro svoje dušne zaklade.

## Kako sem prišla iz Celovca v Mekine.

M. P. R.

Da bom šla iz Celovca v Jugoslavijo, predvsem v Ljubljano, tem vedela že mesec dni, da bodo pa moj cilj Mekine, se mi je včasih le kakor v sanjah dozdevalo.

Dohitela me je, dasi sem redovnica, in to še v strogi rimski klavzuri, usoda celovških Slovencev, ki niso »Tudi — Slovenci«, ampak kar na kratko »Slovenci«, ki jim ne da vest, da bi vpili proti Jugoslovanom — »razbojnikom«, ki molče stoji ob strani, kadar se vrši slavlje na čast Nemške Avstrije.

Veliki so moji narodni grehi.

Ko so bile začetkom tega leta »tajne« volitve v državni zbor za Nemško Avstrijo, sem položila v zavitek bel listek, v zavitek, na katerem je stala sumljiva številka, ki je bila napisana tudi v zapisniku, kjer je stalo moje ime med imeni volilk. Belega listka pa nisem oddala samo jaz, ampak še enajst drugih iz našega samostana. (Vedeli so za natančno število.) Od tedaj so nas Slovenke imeli na sumu, me ne kot njih »svetovalko« pa še posebej.

Tudi druge »grehe« imam še na sebi.

Govorila sem s svojimi učenkami slovenski! In to javno po šolskih hodnikih! Celo pri porti s slovenskimi strankami! Priovedovala sem učenkam pri slovstveni zgodovini, da je bila nekaj vse Koroška naša in da so umeščali vojvode na Gospodstvem polju v slovenskem jeziku. O nezaslšana krivica, o izdajalstvo! In — o zaslepljenost! Niti malo se nisem zaveda'la svoje hudobije, niti trohice kecanja nisem imela zaradi tega!

Prišel je žalostni čas, zadnji dnevi meseca aprila, ko so Jugoslovane prepodili iz Koroške. Nemci so divjali proti vsemu, kar se ni zgrazalo z njimi proti Jugoslovanom. Onečaščali so hiše božje, gonili v zavore naše ljudstvo in izobražence, posebno so besneli proti »povzročiteljem«

nesrečne vojske, našim duhovnikom. Vse preplašene so prinesle naše gojenke v samostan vest, da so nekega slovenskega duhovnika na kolodvoru tako udarili po glavi, da se je s krvjo oblit zgrudil, a so ga sirovo tirali dalje v ujetništvo. Prinesle so pa tudi vest, da je neki nemški častnik (osebno ne poznam nobenega) pred našimi šolskimi vrati glasno izgovoril besede: »Kakor delamo z vindišarskimi pfafi, bomo naredili tudi s S. P. . . .«

Čez nekaj dni nam je prišla vest, da bodo v samostanu izvršili politično preiskavo, menda radi veleizdaje. Ni bilo torej čuda, da smo bile me Slovenke, zlasti jaz, postavljene na sramotni oder kot one, ki so vzrok, da pretj pogin celemu samostanu. To pa nam je šlo do srca, do dna duše . . .

Preiskovalne komisije ni bilo, a naše čelo je bilo zaznamovano. Čutili smo, da leži na nas nemško sovraštvo. Na meni posebno. Hlapec Jakob, ki se je bil pred nekaj meseci vrnil z bojišča, je dejal, da me bo ustrelil, pravili so, da zato, »da bi se Nemcem prikupil.« Prišla je tudi vest iz merodajnih nemških krogov, dasi smešna, pa vendarle resnična: Prvo, kar bodo Nemci ukrenili, če dobe vlado za stalno v svoje roke, bo to, da izženo mene iz Celovca. Jaz da sem vzrok, da se »širi« po samostanu slovenski duh in da je samostan, kjer govore slovensko, v sramoto vsenemškemu Celovcu. Drugim Slovenkam da bodo prizanesli, ker so — preneumne!

Prišli so drugi časi. Prvi petek meseca junija so došli prvi Jugoslovani v Celovec. Čudom se niso mogli prečuditi, da smo Slovenke ostale mirne. Kaj ne bi — saj smo redovnice! Politika ne gre v naše področje, naš poklic je izven n'e. Samo Slovenke in imamo narodno delo: moliti in trpeti za domovino. Tudi delati zanjo

— na vzgojnem polju. Te naloge smo se zavedale, delovale smo v tem smislu . . .

Jugoslovani so bili odšli iz Celovca, iz našega samostana je plapolala frankfurta. Saj je bil samostan — nemški samostan! Sedaj sem se jaz čudom čudila.

»Kaj niste vedeli, da ste prišli v nemški samostan?«

»Nisem vedela. Mislila sem in še danes mislim, da je samostan katoliški.«

»Katoliški! Seveda ni protestantski, niti judovski!«

»?! . . .«

Začeli smo misliti na to, da ima domovina še prostora za nas.

Prišlo je dovoljenje iz Rima, da smem za pol leta v ljubljansko škofijo. Bilo je sredi meseca septembra. Takoj začnem skrbeti za potna lista: enega je bilo treba od Nemške Avstrije, drugega pa z Jugoslavije. Uradnik, ki je izdajal potne liste za Avstrijo, nikakor ni hotel pritrčiti, da sem pristojna v Celovec, češ, pristojna sem po sili kot pokorna redovnica. Tudi menj ni hotelo prav zlepa v glavo, da bi bila Celovčanka, dasiravno sem bivala tam stalno že enajst let. Morala sem oditi iz pisarne s čudnim čustvom, da ne vem, kaj sem, ali sem Celovčanka ali Ljubljancanka; skoro se mi je zdelo, da sem »vogelfrei«. Poizvedovali smo potem pri različnih večakih, kaj da sem, a šele čez dolgo smo prišli do cilja in dognali, da sem po postavi meseca decembra leta 1918. — Celovčanka, katere pravice, oziroma dostojanstva mi nihče odrekati ne more in ne sme. Zategadelj stoji v potnem listu Avstrije, da sem Celovčanka.

Vložila sem prošnjo za potni list v Jugoslavijo. Čakam, čakam, gledam, gledam — ni ga lista od nikoder! Skoro me je že pri čakanju postalo malo strah, zakaj jelo se mi je muditi v domovino. Mesec dni čakati brez vsakega dela — to niso mamične solze! Dvakrat sem brzojavila v Belgrad, a ne duha ne sluha ni bilo od tam. Seveda, kdo se bo zmenil za potni list redovnice Celovčanke! Brzojavili so iz Ljubljane in od tam je prišla 14. oktobra vest, da moj potni list že čaka na Dunaju pod to in to številko.

Toda prišlo je drugače. Že pred štirimi dnevi me je obiskala Katica R., ki je bila preje pet let v našem samostanu, a sedaj biva v svoji ožji domovini blizu Velikoveca. Zaročenka je, njen ženin jugoslovanski legijonar. Dobro pozna pota in

straže tu in tam. Ker je slišala, da težko čakam na pot v Jugoslavijo, se mi prosto-voljno ponudi, da me spremlja brez vsake nevarnosti prav v Ljubljano, čeprav brez vsakršnega potnega lista. Moja prednica je bila s tem zadovoljna, zato odide Katica nazaj v Velikovec, da oskrbi vse potrebno za na pot. V ponedeljek zvečer bi imela priti pome, a ni je bilo, zato sem mislila, da je nevarnost taka, da je splavala stvar po vodi. V torek zvečer pa — 14. oktobra —, bilo je ravno ob devetih, pride pome gospa prokuratorica in mi pomigne, naj ji sledim. Mislila sem, da sta došli prejšnji dan napovedani in danes pričakovani prednici iz Jugoslavije, da me kličejo, naj jih pozdravim. A kako se začudim, ko zagledam pri porti Katico! Pristrčno se pozdraviva. Katica mi naznani, da se je na potu zamudila, pa da je vse pripravljeno. Jutri zjutraj se odpeljeva s poldevetim vlakom. Gospa prednica je naročila, da ji je tako prav, zato odidem, da pripravim še zadnje za na pot . . .

Zadnja noč v celovškem samostanu! Nisem vedela, da je zadnja, a slutila sem. A v naročju božje previdnosti je bilo moje spanje pokojno tisto noč kakor vsako drugo.

Bilo je še temno, ko me zbudi jutranji pozdrav: »Hvaljen Jezus!« Hvaljen! Iz srca zahvaljen za vse, kar si mi dobrot izkazal do sedaj — v tej hiši, v tej celici, zahvaljen tudi za današnji dan, za vse, kar mi prinese dobrega in hudega!

Zadnje sveto obhajilo v celovškem samostanu! V lepem redu pristopajo sestre k obhajilni mizi, polne svetih občutkov, a kdo z občutki mojimi? Pa le samo to more čutiti moja duša: »Jezus, ti si moj in jaz sem tvoja!« Tako kratke besede, pa je vendar v njih spev največje vdanosti, največje zaupanja, visoki spev ljubezni, ki se ne dotika tal! In še ena je beseda, ki sem jo govorila takrat Gospodu v občutku spoznane resnice: »Hvala!« . . .

Pa je bila moja duša polna sreče in vzpela se je visoko, visoko. Pod seboj je videla Celovec in celovski samostan, majhen kakor pičico, a temna pičica je bila ožarjena od luči iz večnosti, od luči, ki je pretvarjala bodičevje v skrivnosten vzmet, noseča mojo dušo navzgor v sinje višave, kjer se čuti osvobojeno kakor ptič orel, ki se kot kralj dviga solncu naproti.

Zato je bila smehljaj vsaka beseda s'ovesa. Ali se čudite?

Pa vendar se mi je zarosilo oko, ko sem naročala sestram zadnje pozdrave. Saj je moje srce polno hvaležnosti do njih! Na deklice nisem hotela misliti, češ, saj se vrnem in potem se zopet vidimo, potem vam bom mati bolj kot sem vam bila kdaj preje, ker bom več videla, več vedela, več izkusila, več prestala, za vas, otroci dragi!

Zadnji pozdrav — in zunaj sva, na trgu sv. Duha. Pred osmo je še, otroci ravno prihajajo v šolo . . .

Stopiva v električno železnico. Voz je poln ljudi, dijaštva. Pričnem pogovor s spremljevalko, da ne bi obračala pozornosti še bolj nase. Ustnice se mi krožijo v nasmeh — iz zadrege. »V solzah se smejati, o! to je hudo!« —

Točno ob osmih sva prispeli na kolo-dvor. Vse je bilo že pripravljeno, kovčka oddana, vozna lista kupljena. Pol ure je še časa, kam naj se deneva?! Spomnim se prijazne gospe Marije Z., kolodvorske restavraterke, naše bivše učenke. Pošljem ji pozdrave. Takoj prihiti — ravno od jutranje toalete — in naju popelje v prvo nadstropje, v svoje lično stanovanje. Gospa naju je potem spremila prav do voza.

Tretji razred! Obljuba uboštva me veže nanj! Hvala Boгу, Katica je iztaknila osamljen oddelek! Ročni kovček in plunko odložiiva na vrh, potem stopiva k oknu, da ob odhajajočem vlaku še enkrat pozdraviva gospo Marijo in njeno hčerko, ki nama mahata z belim robcem zadnje pozdrave iz Celovca.

## Naše nove znamke.

A. Štupca.

Včeraj sem dobila pismo s Češkega. Navzoča prijateljica z zanimanjem pogleda zeleno znamko nove češko-slovaške republike. »Lepša je, kakor naše? Kos zlate Prage. Ni li to Hradčin in za njim mogočno vzhajajoče solnce svobode? Res lepa je. Naše znamke pa imajo tako nestetiško sliko. Meni prav nič niso všeč!« Tako je sodila.

Vzamem iz svoje lesene škatljice na pisni mizi dvoje naših znamk, včeraj kupljenih: dvajset in desetvinarsko. »Ali so res tako nelepe?« »Grde! Grde!« »Pa si jo pogledjmo malo bolj natanko. Naša vlada je gotovo imela poseben namen, zakaj nam je poslala uprav take znamke.

Suženj stoji pred tabo, krepkega stasa, široko razkoračen in vzbočenih prsi. Trenutek najhujšega napora je ravno za njim. Ni se še moglo vzravnati teló, vse mišice so krčevito napete, še drhté, vrat mu je kakor okamenel, vse žile ojeklenele. Z rok pa mu visita konca verig.

Kaj pa je bil tvoj junaški čin, ti mladenič trpin? Koga si premagal? Kdo te je vsega oropal in do golega slekel? Morda krvnik tvoj, trinoški zapovedovalec, ki je bil zaslužnil že tvoje očete pred slavnimi stoletji? Jim jemal pravice in stopil, za tilnik.

Oj vidim. Verige si strl, raztrgal ti sočletne sponе. Še ti visé njih konci, ob ju-

naških pestéh. Suženj ne boš več, ampak prost. Prost in sam svoj hočeš biti. Solnce svobode se žari za teboj in ti ogreva ude, te boža in poljubuje, kakor bi se s tabo veselilo dneva vstajenja in te hotelo poplačati in ojunaciti. Ti pa gledaš z neskončnim zadoščenjem in upanjem proti nebu: — Bog, vsemogočni, pogledj me! Ti si mi dal te pesti in te moči! Si mi dal samozavest in ponos. Oprostil sem se! Zdaj pa: Gol sem — obleci me! Sam sem — vodi me! Podpiraj me in kaži pot, da ne zajdem na pota nove sužnjosti! Šel bi rad naprej, šel na pot slave in časti! Najti jo moram! Moram! To mi pravi slika na naši znamki.

Prijateljica je še molčala in oko se ji je zrosilo. Zdaj jo je umela. Prva znamka mlade Jugoslavije bi ne mogla biti bolj značilna kakor je baš ta. Simbol je za sedanjost in preteklost — s programom prihodnjosti. — Kakšnim programom?

Vsega še primanjkuje osvobojenemu junaku. Kdo mu bo prinesel oblačila, orožja in hrane. Kdo vlil v dušo spravljivosti in milobe? K temu so poklicane mladenke in žene, ki čutijo v sebi poklic delati zanj, za domovino s polnim srcem in neutrudnih rok. Delati v vseh strokah in panogah, dostopnih ženam.

Na njegovih rokah še visé znaki suženjstya, nemara tudi še kazijo njegovo dušo? Kako lepa in plemenita naloga nas

čaka, prijeti in sneti člen za členom suženjske verige z mehko roko, a trdno voljo. Naj izginejo brez sledu. Plemenitost in blagost srca, spravljivost in medsebojna zastopnost — kdo naj vas neguje v domovini troimenega naroda našega, da bodo tujci gledali s spoštovanjem na njegovo bratsko slogo in požrtvovalnost? Deklica, žena slovenska! Vaša srca naj so vir teh kreposti, tako važnih in potrebnih

za milo Jugoslavijo. Vsaka zase v svojem krogu in s tem za vse.

Potem bo žarno solnce ogrevalo in blagoslavljaljo najlepšo in najsrečnejšo deželo — zabrisani bodo za vselej znaki suženjstva. In čez stoletje bo naša Jugoslavija imela simbolično sliko na svojih znamkah, kraljico z zmagoslavim vencem na krepostnem čelu, tebe Slovenka, ki si bila in boš sama solnce za njo in za vse.

## Bratom pod tujim jarmom.

Ksaver Meško.

Krivica zdaj svetu kraljuje,  
Pravico dejali so v grob,  
močnejša le pest gospoduje,  
slabejši vsak bodi ji rob.  
Sovrag nam del doma ugrabil,  
prostost je pogazil v prah,  
da narod svoj dom bi pozabil,  
gorjé med njim širi in strah.  
A mi še živimo, živimo,  
še jake imamo pesti,  
in bratov ne pustimo  
pod jarmom tuje moči.  
Vsak klic njihov — v srce nas peče,  
vsak vdarec njim — nam je zadan;  
pa brusimo v srdu meče,  
da pride osvete dan!  
O bratje, sestré, potrpite,  
in kvišku srcá in glavé,  
in v dušah nikar ne klonite  
do tistega našega dne!

## Zapiski.

»Kinder, Kirche, Küche« (otroci, cerkev, kuhinja). 5. številka »Jugoslavenske žene« pripoveduje v sestavku »Potreba solidarnosti medju ženama«, da je nemški cesar izustil krilate besede: »Za ženske so otroci, cerkev in kuhinja«, ter obsoja te besede kot zastarele in konservativne. Naj reče nemški cesar, kar hoče, gotovo pa je, da so ravno te tri stvari: otroci, cerkev (vera) in kuhinja glavni stebri ženske naloge v življenju. Ženska kot mati in sicer kot verna mati, ker drugačne si dobre matere sploh misliti ne moremo, ter ženska kot gospodinja, to sta dva tako vzvišena in dalekosežna ženska poklica, da bi bila naravnost katastrofa, če bi se jima ženska izneverila. Blagor človeške družbe je v prvi vrsti odvisen od zdravja njene najmanjše ce-

lice, od družine. Ni je pa zdrave družine, ki bi bila dvigala blagor človeške družbe, kjer ni verne matere in dobre gospodinje. In tudi če ženska doseže politično enakopravnost z moškimi, bo vendar »Kinder, Kirche, Küche« ostala njena glavna naloga. Ravno zato pa se bori ženska za politične pravice, da bo mogla ta dvojni svoj poklic bolj zavarovati in ga bolje čuvati. Mati mora čuvati pravice, ki jih ima do svojih otrok in do njihove vzgoje, ravno zato pa zahteva političnih pravic, da bo v državnem zboru s svojo besedo branila svoje prirodne pravice, da bo predlagala zakone, ki naj ji zagotove njene naravne pravice, in da bo sklepala o teh zakonih. Ravno zato, da bo mati zopet prva in glavna vzgojiteljica svojih otrok, ker je ona odgovorna

zanje in ona nosi največ velik del kazni, če je otrok slabo vzgojen, ravno zato naj tudi mati odločuje o šolski postavi, istotako o vojaškem zakonu.

Pa tudi da bo mogla kot gospodinja izpopolniti svoje znanje, ki sedaj zaradi javnega zanemarjanja ženske izobrazbe ni na isti stopnji, kot bi morala biti, ji je treba političnih pravic. Ko bo prišla do teh, se bo lahko potegovala za to, da se ustvari vsem ženskam prilika, da se lahko popolnoma seznanijo z vsemi gospodinjскими deli, katera mora najmanj 95 % žensk prej ali slej opravljati.

Politične pravice in politična enakopravnost ženski ne sme biti poklic, ne sme biti višja kot so otroci, cerkev in kuhinja, ampak jim mora biti le neobhodno potrebno sredstvo, da si zavarujejo — otroke, cerkev in kuhinjo.

**Udeležitev nemškega ženstva pri državnoborskih volitvah.** V Nemčiji se je pred volitvami veliko pisalo o tem, kakšen vpliv na izid volitev bo imela ženska volilna pravica. Škoda, da oblasti niso dovolj ukrenile, da bi se moglo to natančno določiti, zakaj vsi volilci in vse volilke so metali glasovnice v isto posodo, tako da se ni moglo na prvi pogled videti, koliko žensk je volilo in koliko moških. Seveda bi se dalo isto določiti na podlagi zapisnikov, toda to se ni izvršilo. Pač pa so v kraju Bruchsal postavili dvojno posodo za glasovnice, eno za moške, drugo za ženske. In kakšen je bil izid?

Glasovnic je bilo oddanih:

	moških,	ženskih	moških,	ženskih
in sicer:	4132	: 4277	= 100 :	103'5
za soc. demokrate:	1096	: 943	= 100 :	86'1
za nemško dem. stranko:	796	: 951	= 100 :	119'5
za nemško nac. on. stranko:	112	: 167	= 100 :	149'2
za centrum:	1128	: 2216	= 100 :	196'5

Najprvo vidimo, da se ženske sorazmerno niso tako obilno udeležile volitev kot moški, ker moremo računati, da je sedaj žensk toliko več v Nemčiji kot moških, da pride na vsakih 100 moških 120 žensk. Udeležile so se pa volitev na vsakih 100 moških volilcev le 103 ženske (natančno 103'5).

Dalje se vidi, da je večina ženskih volilk proti svobodomiseltvu, ker se pač nehotе zavedajo, da je svobodomiseltstvo najhujši sovražnik ženske svobode. Medtem, ko je na vsakih 100 socialnih demokratov volilo le 86 žensk, je volilo na vsakih 100 konservativnih nemškonacionalnih volilcev 149 žensk in na vsakih 100 centrumovih (katoliških) volilcev 196 ženskih volilk.

Zato ni čuda, da svobodomiseltci povsod tako zelo naštopajo proti ženski volilni pra-

vici. Zakaj po njihovih načelih naj vživa pravico in svobodo samo tisti, ki trobi z njimi v isti rog.

**Kratka zgodovina slovenskega slovstva.** Spisal dr. Ivan Grafenauer. Založila Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani. 1919. Cena 14 K. — Razen dr. Glaserjevega poizkusa Slovenci doslej še nismo imeli celotne zgodovine o svojem slovstvu. To je bil velik nedostatek v naši prosveti, ker je ostajala ogromna večina naroda, t. j. vsi tisti, ki niso imeli prilike, obiskovati kake srednje šole, v večji ali manjši nevednosti o začetkih in razvoju, o potih in bojih, o glavnih mejnikih in prvih bojevnikih naše književnosti, predno je dosegla sedanja častno stopnjo. Še-le sedaj so se izpolnili časi tudi za zgodovino slovenskega slovstva, ko smo v prof. dr. Grafenauerju dobili moža, ki je bil po svojem obširnem in temeljitem znanju, po ljubezni do predmeta in po svoji učnjaški vestnosti in nepristranosti kakor nihče doslej poklican za to. Lotil se je dela na'prej na širokem temelju v »Zgodovini slovenskega slovstva«, katere sta dosedaj izšla dva zvezka; vmes je pa sedaj izdal »Kratko zgodovino slovenskega slovstva«, ki na 332 straneh navaja in obravnava vsa najvažnejša dejstva iz slovenske splošne in v njej razvijajoče se književne zgodovine. Knjiga je razdeljena tako-le: I. Predkrščanska doba. II. Krščanski srednji vek. III. Doba luteranstva. IV. Doba katoliškega preporoda. V. Prosvetljena doba. VI. Doba romantike. VII. Doba narodnega prebujenja. VIII. Doba nove romantike in realizma (1868 do 1895). IX. Od literarnega prevrata do naših dni (od l. 1895.). Delo je, v kolikor dovoljuje omejeni obseg, popolno in dovršeno in vsakomur je sedaj dana prilika, da se na udoben način pouči, kako smo se Slovenci razvijali iz poganskega v krščanski in modern kulturni narod. Knjigo priporočamo posebno odraslemu ženstvu, ki ni imelo prilike za višjo šolsko izobrazbo; tu more veliko zamujenega nadomestiti. — Kot ženski list bi si dovolili opozoriti le na eno vrzel, ki jo kaže knjiga: Pisatelj z nobeno besedo ne omenja prvega slovenskega ženskega lista, ki je pod imenom »Slovenka« izhajal v Trstu od l. 1897. do 1903. Naj je bilo pri tem prvem našem ženskem listu vsakojakih nedostatnosti in zmot, dejstvo je, da je bila stvar mišljena zelo resno in da je imel list zelo globok moralni vpliv na takratno našo javnost, čeprav se je to tod in tam skušalo prikriti z zasmehom ali podobnim orožjem. »Slovenka« je prva med nami začela z modernega socialnega stališča razpravljati o ženskem vprašanju, o nevzdržljivosti načela dvojne morale; poleg katoliških listov je ona



prva odločno zahtevala odpravo reglementirane prostitucije. Sotrudniki so ji bili tu odlični naši pedagogi, potem pa tedanja naša omladina, posebno Abditus, Lončar, Dermota pa Danica Dolinar. — Zlasti važno vlogo je pa igrala »Slovenka« v naši tedanji književnosti. »Zvon« je tedaj s trdo roko urejeval Aškerc, s katerim so se »mladi« končno dodobra sprli in se zbrali nato okolu »Slovenke«. Zupančič in Cankar sta bila stalna sotrudnika; Cankar je med drugim priobčil v IX. številki IV. letnika »Literarno pismo« z Dunaja. Sodelovala sta Spindler in Golar, Šorli in Zofka Kvedrova, Kristina, Vйда, Utva i. dr., razen tega Gangl in pa — Anton Medved, ki je posebno v IV. letniku zastopan v vsaki številki. V »Slovenki« je priobčeval svoje duhovite ocene o Cankarjevih delih pok. prof. dr. Ivan Mrhar. »Slovenka« je gojila stike s hrvatskimi in srbskimi literarnimi krogi ter je prejela in priobčevala srbska in hrvatska književna poročila, kakor so tudi srbski in hrvatski listi poročali o njej. V zadnjem »Času« piše dr. I. Pregeļ, da imamo Slovenci iz češke vezane besede le malo prevodov, posebno pa iz češke moderne le nekaj drobcev. Tu bi opozorili na Dermotove prevode I. S. Macharjevih pesnitev v »Slovenki«, posebno »Magdalene«, ki je v VI. letniku izšla v celoti. Na vsak način bi pojav, kakoršen je bila »Slovenka« I. — kljub vsej nezrelosti in zablodam — zaslužil v zgodovini slovenske književnosti, slovenske kulture kratke omembe.

**Socialni tečaj na Homcu.** Dne 1. avgusta t. l. je prispelo na Homec 112 kulturnih delavcev iz Hrvatske in Srbije. Med njimi je bilo tudi 20 učiteljic in pa tajnica krščanske ženske zveze v Zagrebu ga. Danica Bedekovič. Namen tega pohoda je bil najti in utrditi stik z našim ljudstvom, z njegovimi kulturnimi napravami in mnogoštevilnimi organizacijami. Prirčen je bil pozdrav v Ljubljani, veličasten pa sprejem na Homcu. Orli na konjih, dekleta v narodni noši in brezštevilna množica občinstva se je zbrala na kolodvoru. Pozdravil jih je g. Borc v imenu domačega prebivalstva. Tečaj se je vršil v prostorih Društvenega doma. Predavanje so vodili sledeči gospodje: Dr. Aleš Ušeničnik o načelih krščanskega socializma, dr. Mohorič o delavski organizaciji, dr. Stanovnik o obrtnem vprašanju, dr. Veble o gospodarski bodočnosti Jugoslavije, dr. Gosar o delu, ga. profesorica Štupca o ženskem in v zvezi s tem o alkoholnem vprašanju, profesor Mazovec o kulturnem delu med ljudstvom, končno pa g. župnik Mrkun o združništvu. Resno je bilo delo štirih dni. Očarani so bili jugoslovanski bratje in sestre nad vsem, kar

so videli in slišali. Imponirale so jim naše organizacije in naše kulturne naprave. Učiteljice so odšle polne ognja in navdušenja s trdno voljo, da započno med Srbi in Hrvati s delom za organizacijo, ki je podlaga kulturnih naprav.

**Dekliški tabor pri Novi štifti** je na Malega Šmarna popoldan uspel nad vse pričakovanje krasno. Prostor pred ljubko cerkvijo Matere Božje, pod mogočno lipo je bil poln, zbranih je bilo čez 2000 ljudi. Ženstvo je z veseljem prihitelo iz vseh bližnjih in daljnih krajev, tako iz ribniške in dolnjevaške doline, iz loškopotoške, sodraške fare, dalje od Vel. Poljan, od sv. Gregorja in iz Strug. Dekliški tabor je posetila četa sodraških Orlov v kroju, ribniško dijaštvo in naši možje in fantje. Govorniški oder pod lipo je bil lepo okrašen s zelenjem in slovenskimi trobojnicami.

Tabor je otvoril z uvodnim govorom g. župnik in poslanec Škulj, poudarjal je trpljenje in težka dela, ki jih je moralo naše ženstvo tekom vojne prenašati, in sicer se je pokazalo za zmožno, zato mora po vsej pravici priti ženstvo do enakopravnosti tudi v javnem življenju.

Na predlog poslanca Škulja je taboru predsedovala gđ. učiteljica Ivanka Ambrožič. V imenu sodraških Orlov je navzoče prisrčno pozdravil Orel fil. Janez Lavrič.

V imenu ribniškega dijaštva, podružnice SDZ je jurist Peter Malešič pozdravil v lepem pozdravnem govoru. Med drugim je poudarjal, da ne samo plug in brana, vile in motika je tisti osrečujoči faktor, ampak tudi izobrazba duha je oni činitelj, ki ustvarja iz zaslužjenih v velike in močne narode. Po izobrazbi hrepenite, da bo življenje vam v korist! Mi dijaki pa Vam nudimo roko in kličemo: bratski vsi na delo, ko je še dan!

Predsednica da besedo drugemu govorniku g. profesorju Ivanu Mazovec, ki uvodoma sporoča, da se gđ. Cilka Kerkova tabora ni mogla udeležiti, pač pa, da vse navzoče najiskreneše pozdravlja. Nadalje izvaja o potrebi ženske organizacije. Organizirajo se vsi stanovi, ves svet je skoraj takorekoč v razsulu. Vse se gradi znova. Ali naj pri tem prevažnem delu, ki polaga temelje celim stoletjem, naše ženstvo mari stoji ob strani? Da, kajti slab in tenek bo kruh, ki nam ga bodo rezali drugi, zato si ga hočemo rezati sami. Saj imamo moč zato; treba je organizacije. Naše ženstvo, ki je cel težki čas svetovne vojne nosilo vso pezo, vso težo moškega dela, naj pa sedaj za svoje vestno

opravljeno delo dobi tudi plačilo, dobi naj svoje meščanske pravice, ravnopravnost v javnem življenju.

Druge gospodarsko in politično zelo razvite dežele, kot Anglija, Švedska, Amerika, pa tudi naši najbližji sosedje nam kažejo pot in ta val gibanja za žensko enakopravnost se nikakor ne bo ustavil ob mejah naše Jugoslavije. Dr. Krek je začel z organizacijo pri tobačnih delavkah, na tem temelju se je gradilo dalje, tako da se danes že naše ženstvo iz vseh stanov organizira in kmalu bo to gibanje dobilo svojo krono v popolni enakopravnosti ženstva v javnem življenju.

Mi moški ženstvu to iz srca privoščimo, mi zahtevamo za naše ženstvo splošno enako aktivno in pasivno volilno pravico, mi se sploh izrekamo za izenačenje vseh pravic z ženstvom v meščanskem življenju.

Pričakujemo pa od sodelovanja našega ženstva v javnem življenju kar največ koristi za naš pokret. Naše ženstvo bo največja opora pacifizma, če bo ženstvo odločalo, bodo vojske zelo redke. Na socialnem, abstinenčnem in karitativnem polju pričakujemo od ženstva najodločnejše pomoči. Kar bodo možje zgradili s svojim hladnim razumom, to bo plemenito žensko srce omililo in ogrelo z najlepšo krščansko zapovedjo ljubezni do bližnjega. Sodelovanje ženstva bo tudi marsikako grobost izločilo iz našega javnega življenja, ker bo ženstvo vplivalo s svojo plemenitostjo pomirjevalno na politične stvari. Če bodo napadali naše Orle s koli, jim na to polje ne bomo sledili, zmagali bomo naše nasprotnike z našimi idejami in z močno organizacijo. V harmoničnem skupnem delu našega ženstva z moškimi v izobraž. društvih, pri Orlih, v Marijinih družbah in drugod pričakujemo najlepše bodočnosti za naše ljudstvo. Zato pa pod vodstvom Kristusovih našel na delo!

Po burnem odobravanju je dala predsednica besedo č. o. p. Benvenuto med drugimi izjava, da ga veseli, da more spregovoriti nekaj besed tudi na prostem pod milim nebom in ne samo z lece v cerkvi. Omenja, kako vse drugačno je življenje in delovanje v središču Slovenije kot pa življenje Slovencev ob meji, ko verski in narodni nasprotniki preže noč in dan, kako bi nas potlačili in pogubili.

Nadalje, posvečati moramo vso skrb na moralno življenje. Treba je lepo govoriti, peti le take pesmi, ki ne žalijo čut in sramežljivost, ki ne vzbujajo nečednih misli. Z energično voljo moramo odpraviti kletvine v govoru, v pesmih in knjigah. Kajti le, ako bomo moralno lepo živeli, nam je zagotovljen sijajen, trajen uspeh.

Po tem zares lepem in zanimivem govoru je povzel še besedo g. kaplan Lavrič, ki v vznesenih besedah pozivlja zbrano ženstvo naj se še naprej neomahljivo zbira v Marijinih družbah in naj se še z večjo vneto udeležuje izobraževalnega dela.

Še enkrat se oglasi gosp. poslanec Škulj, ki v zaključnem govoru poudari potrebo ženske organizacije, želi, da se vrši vsako leto enkrat pri Novi štifti dekliški tabor, kjer se bo poročalo o delu preteklega leta in kaj ter kako se naj dela v bodoče.

Predsednica se zahvali govornikom in zbranemu ženstvu ter zaključil krasen uspehi tabor.

**Dekliški tabor na Slevici pri Velikih Laščah.** Kake pol ure hoda od Velikih Lašč, po prijetni gozdni poti se pride na Slevico. Slevica je božja pot posvečena Materi božji in znana iz lepe pesmi »Turki na Slevici«. Dne 14. septembra t. l. je bil po litanijah velik dekliški tabor. Shod je bil veličasten. Nad 600 ženi in deklet je z velikim zanimanjem prihitelo z vseh bližnjih krajev. Na 16 s cvetjem in zelenjem okrašenih vozovih so se pripeljale Dobrepoljke z Marijino zastavo. Zborovanje je otvorila gdč. Jontes iz Velikih Lašč. Sklicatelj shoda poslanec Škulj je povdarjal velike naloge časa, ki kličejo naše ženstvo na delo in na plan. Jurist Žužek riše pomen izobrazbe za napredek naroda in blagostanja države. Toplo pozdravljena nastopi gdč. Cilka Krek iz Ljubljane. V svojem govoru pozdravlja kmetijska dekleta povdarjajoč posebno spoštovanje in ljubezen do dela, ki ga nalaga njih stan, ki mora biti tesno zvezana z ljubeznijo do doma, do domače hiše, domače zemlje in poštenega življenja, ki se izpopolnjuje z izobrazbo, ki se zajema v ženskih zvezah in organizacijah. Po končanih govorih je zadnela po lepem gričku veličastna naša himna. Navdušenje mladenk je bilo veliko. Klicale so: Priredite nam še take shode. Vsak teden bi rade prišle, da se navdušimo in kaj naučimo. — Lep dan je bil in upamo, da tudi plodonosen.

**Velike Lašče.** 28. septembra se je ustanovila v Velikih Laščah »Slov. ženska zveza«. Mnogoštevilnim udeleženkam je gosp. kaplan Oven najprej v kratkem uvodu pojasnil, zakaj je potrebno, da se taka zveza tudi pri nas ustanovi. Potem je učiteljica gdč. Mila Bajčeva v svojem predavanju razložila pomen organizacije in namene »Slov. ženske zveze«.

Nato so se prebrala pravila, ki pod točko 3. omenjajo tudi dolžnosti članic:

a) Vsaka članica mora biti obenem članica tukajšnjega »Slov. izobraž. društva«.

b) širiti in neustrašeno braniti med svojimi rojaki krščanska načela; agitirati za dobro časopisje, za obisk naše čitalnice in knjižnice in sploh širiti med našim ljudstvom krščansko kulturo (vplivati na naročnike naših listov, da jih tudi berejo, pojasnjevati jim težko umevne članke in sploh vzbujati med njimi zanimanje za važna vprašanja; zbirati ugovore nasprotnikov, katere bi reševali pri skupnih sestankih).

c) Pomagati in sodelovati pri javnih prireditvah (kot določa odbor).

d) Ob volitvah agitirati za našo stranko.

e) Gmotno (z denarjem ali živežem, ozir. blagom) pomagati in prvi vrsti svojim revnim sorojakom s tem, da se osebno pobirajo in osebno delijo potrebnim nabrani darovi, kot določa odbor.

f) Pridobivati tudi druge za našo organizacijo.

g) Predvsem pa vplivati na druge z zglednim, poštenim krščanskim življenjem.

Pravila so bila z navdušenjem sprejeta. Udeleženke so se potem vpisale kot članice in obljubile, da hočejo do prihodnjega sestanka pridobiti še dosti novih članic za »Slov. žensko zvezo«. Pogumno tedaj na delo, tovarišicé! Izid volitve je bil:

Predsednica: učit. gđc. Mila Bajčeva, podpredsed.: gospa Francka Jelenčeva, blagajn.: učit. gđc. Iva Žužkova, tajnica: gđc. Mici Jontezova, gospodinja: gđc. Mici Petričeva, knjižničarica: gđc. Vida Strahova.

**Ženski shod v Celju.** Dne 12. oktobra t. l. je priredila Ženska zveza v Celju ženski shod, na katerega je povabila odbornico ženske zveze iz Ljubljane, gđc. Cilko Krekovo. Razen odbornice iz Ljubljane, ki je priporočala združevanje in medsebojno umevanje, so govorile še ga. Marija Podergajs o krivičnem šolskem načrtu, ki ga je izdelalo »Prosvetno društvo« v Belgradu za našo državo. Mladenka N. Perc pa o nasprotnikih, ki se zaletavajo v vsako našo dobro stvar. G. dr. Anton Ogrizek je pojasnjeval politične razmere. Shod, ki ga je vodil celjski g. kaplan, je bil dobro obiskan.

Sklenile so se sledeče resolucije:

1. Z ogorčenjem protestiramo zoper protikrščanski učni načrt, ki ga je izdelalo »Prosvetno društvo« v Belgradu za našo državo. Resno svarimo vsakega, ki bi se predrznil po tem načrtu narediti novi šolski zakon. Z ozirom na nezaupanje do nedelavnega državnega zbora in vsak trenotek se menjajočih vlad,

zahtevamo za Slovenijo takojšnjo avtonomijo za uk in bogočastje, da si bomo uredili šolstvo sami tako, kakor to odgovarja našim kulturnim potrebam in našemu verskemu čuvstvu. Naši otroci so nam nad vse in gorje tistemu, ki bi jih silil v brezverske šole.

2. Neizprosno boj napovedujemo tistim, ki bi nam odrekli volilno pravico. V naši demokratični državi zahtevamo za ženske isto volilno pravico, kakor jo imajo moški. Zahtevamo takojšnje volitve za državni in pokrajinski zbor, ker ne moremo več mirno gledati in prenašati, kako se gotovi ljudje igrajo z našo usodo ter izrabljajo državo v svojo osebno in strankarsko korist.

**Ustanovitev ženske zveze v Kropi.** Dne 30. novembra t. l. se je ustanovila v Kropi ženska zveza kot odsek tamošnjega bralnega društva. G. župnik Oblak je pozdravil žensko gibanje in pojasnjeval njegovo potrebo. Gđc. Cilka Krek iz Ljubljane je govorila o potrebi združevanja z ozirom na sedanje težke razmere, ker v močni tesni organizaciji je moč in sila. Sestavil se je odbor. Predsednica je nadučiteljeva soproga vpokojena učiteljica ga. Ana Pleničar. Mnogobrojna udeležba je pokazala umevanje za stvar. Bližnja prihodnost bo pa pokazala uspehe tega združevanja.

**Krekova prosveta** obhaja letos 25 letnico svojega obstoja. Bilo je to prvo žensko društvo na Slovenskem. Ustanovil ga je pokojni dr. Krek pod imenom: »Katoliško društvo za delavke« in ki se je lansko leto v spomin svojemu ustanovitelju prekrstilo v »Krekovo prosveto«. Društvo je razdeljeno na tri odseke: Zvezo delavk, Zvezo uradnic in trgovskih nastavljenk in Zvezo služkinj. Sedaj šteje blizu 1800 članic. Petindvajsetletnica se je obhajala slovesno 28. decembra 1919. Zjutraj ob 8. uri je bila sv. maša, pri kateri je pel društveni zbor, popoldan je imel v stolnici slovesen govor prevz. škof dr. Andrej Karlin, ki je svoj čas obilno deloval v društvu, politanijah je bilo slavnostno zborovanje v Ljudskem domu. Poleg nagovora društvenega predsednika g. J. Cegnarja in zastopnic posameznih odsekov je govoril urednik Kremžar o zgodovini Krekove prosvete. Zvečer je bila v Ljudskem domu prireditev z deklamacijami, petjem in dvema predstavama: »Ruta« in »V novo življenje«.

Podrobnejše poročilo o Krekovi prosveti in o proslavi njene 25 letnice prinesemo v prihodnji številki.

# ORLICA

## Orlice.

Ivica Neznani.

Že pred vojno so se poleg mladeniških telovadnih odsekov ustanovili tudi nekateri ženski telovadni krožki, a v tako omejenem obsegu, da to dejstvo v naši kulturni organizaciji niti v poštev ni prišlo. Bile so to samo slučajne ustanovitve, ki so se tiho pričele in tudi tiho umrle. Zdelo se je, da ženska organizacija še nima tal med nami in da razmere zanjo še niso dozorele. Nismo uvideli potrebe, da se ženska samostojno in tesno organizira in se kot samolasten faktor postavi poleg dosežanje naše kulturne organizacije, ker te potrebe morda v resnici res ni bilo ali vsaj ni bila tako nujna. Morda je vplivalo na to tudi dejstvo, da so bile ženske dosedaj pri nas že izborno organizirane v cerkvenem oziru v Marijinih kongregacijah, ki bodo, kakor upamo, tudi zanaprej ostale kot najboljša in najglobokejša ženska organizacija. Kakor v drugih stvareh je pa vojska tudi naše stališče do ženske organizacije veliko izpremenila. Med vojno dobo je naše kulturno delo domalega zamrlo in ko se je vojska končala, smo stali pravzaprav na razvalinah svojega prejšnjega dela. Na istem stališču so bile svobodomiselnih kulturne organizacije.

Začelo se je novo zidanje na obeh straneh, a v marsikakšnem oziru s popolnoma drugega vidika kot pred vojsko. Na to drugačno stališče je vplivala zlasti nova državna oblika, ki nam jo je prinesel konec vojske.

Najprvo se je takoj opazilo, da hočejo svobodomiselnici mlado državo postaviti na kolikor mogoče svobodomiselnih temeljih. Vse osnovne postavbe, ki se imajo še skleniti, naj bodo visane v svobodomiselnem. Cerkev in veri tujem, celo sovražnem duhu. Ker pa je to delo ustavodajne zbornice, ki se bo sklicala po prvih volitvah, je treba ljudstvo za to pridobiti, da bode volilo može svobodomiselnih idej. In zato so se svobodomiselnih stranke vrgle z vso silo na organizacijo ne samo politično, temveč prav

posebno na kulturno. V tem delu in boju so mobilizirali vse svoje moči, ne samo moške, **temveč tudi ženske**, kar se dosedaj še ni dogajalo v toliki meri. Jugoslovanska demokratska stranka je napregla v tem oziru v prvi vrsti Sokole in Skolice, pa tudi socialnodemokratska stranka, ki se dosedaj ni nič brigala za kulturno organizacijo svojih pristašev, je začela s prav živahno prosvetno organizacijo. Ustanavlja svoja izobraževalna društva (»Svoboda«), knjižnice, telovadne krožke za moške in ženske itd. Na vsak način se je razvil med svobodomiselnostjo in krščanskim svetovnim nazorom hud boj za prvenstvo. Premoč enega ali drugega nazora se bo prvič bistveno in dalekosežno pokazala v novi ustavi, ki jo bo sklenila ustavodajna skupščina.

Jasno sledi iz tega, da tudi mi kot zastopniki edino socialno pravičnega in zadovoljivega krščanskega svetovnega nazora **mobiliziramo v tej orjaški tekmi vse svoje moči in sile**. Brez dvoma pa je ženska tako važna moč v tem delu, da je ne moremo pogrešati. Njena agitatorična sila, dalje njena požrtvovalnost ja tako velika, da je lahko v tem boju odločilna. Potreba, ki je pred vojsko nismo videli, leži danes na dlani, in zato je samoposebi jasno, zakaj je ženska organizacija našla danes toliko odmeva.

Drugi razlog tiči v tem, da bo ženska prišla do političnih pravic. Nikdar pa se ne morejo politične pravice smotreno izrabljati, kjer ni organizacije. Neorganiziran državljan s politično pravico je največkrat žrtev raznih političnih agitatorjev in kričočev. Politične pravice brez organizacije so vreclec največjih podkupovanj in najgrše korupcije. Iz tega razloga je ženska organizacija, čeprav samo kulturna, neobhodno potrebna. Ženska, ki ima politično pravico, naj jo tudi prav rabi, tako, kot to odgovarja njenim interesom. Zato se mora poučiti, in ravno to najuspešnejše stori or-

ganizacija, Zveza nemških ženskih društev je izdala 20. novembra minulega leta na vse svoje članice oklic, v katerem pravi med drugim: »Delo naših društev mora obstajati v tem, da se ženske priklopijo strankam in da pripravljajo svoje članice na izvrševanje volilne pravice.«

Naša kulturna ženska organizacija se je za sedaj, za začetek, najuspešnejše izkazala v obliki **telovadnih krožkov**. Ustanovilo se jih je že precejšnje število, vršil se je že prvi vaditeljski tečaj, katerega se je udeležilo nad 100 udeleženk, ustanovila se je Orliška zveza. Upanje imamo, da bodo tvorili ženski telovadni krožki temelj **naše mlade ženske organizacije**, da bodo njeno jedro Orlice najboljše in najzurrnejše delavke v celi ženski organizaciji in udeleževanje njenega programa.

Seveda se bodo morale Orlice tega tudi vedno jasno zavedati. Zakaj le preračdo bi se zgodilo, da bodo Orlice samo telovadkinje in da bi postale celo samo nekaj privesek orlovske telovadne organizacije, kar bi pa bilo odločno pogršeno. Dasi je Orlicam prvi in najbližji namen telovadba, ki ima brez dvoma tudi velik kulturn pomen, **vendar ni to edini in končni namen**. Zato si bo morala Orliška zveza začrtati celotni kulturni program, ki se bo v glavnem pač kril z načeli, ki jih ima vsa naša krščanska prosvetna organizacija, v marsičem se bo moral ozirati na poklic in naloge, ki jih ima ženska kot ženska izvrševati v življenju. Žal, da se pri nas (drugod ni dosti boljše) ravno o ženskih problemih tako malo razmotriva in piše, da žensko samo velikokrat ne ve, pri čem da je. Gotovo je, da je sedanji družabni red za žensko v mnogočem veliko krivičnejši kot moški, ker je izšel iz popolnoma napačnega načela, da je ženska samo nadomestilo moškega, njegov surogat in kot tak torej slabše vrste in se zato za žensko tudi ni treba toliko brigati — ne za njeno izobrazbo, ne za njene pravice. Sedaj, ko se menda ustvarja nov družabni red, bo ravno naloga žentva, da izpodbije to napačno naziranje in dopove svetu, da ima ženska tudi svojo samostojno in vzvišeno nalogo v življenju, ki teče sporedno z moško in se obedve medsebojno izpopolnjujeta. In novi družabni red bi se moral osnovati le na tej podlagi, ki odgovarja resnici in ki bi ravno zato bil v največjo korist občečloveški kulturi.

Vse to bo moral naš ženski svet študirati in si prave rezultate napisati na svoj

program. In ženska organizacija, ki se tega ne bi zavedala, bi zgrešila velik in bistven del svojega namena in pomena.

Zdelo se mi je potrebno, poudariti te osnovne misli, preden razmotriva o namenu naše orliške organizacije. Zakaj, včako tako novo tvorbo, ki hoče biti močna in solidna, je treba postaviti na globlji temelj, kot je pa gola slučajnost in enodnevna navdušenost. Vsaki organizaciji je treba dajati njej odgovarjajočih idej, na katere se naslanja in iz katerih živi, ker samo zunanosti vsako organizacijo ubijejo ali ji vsaj vzamejo globlji vpliv.

V prvi vrsti gojé Orlice **telovadbo**. Takoj v začetku pa je treba povedati, da tudi telovadba ni samo privlačno sredstvo za organizacijo, da še celo ni samo razvedrilo in zabava, temveč ima veliko večji pomen in namen. Naša dekleta, zlasti po mestih in delavskih krajih, kjer je dosedaj ustanovljenih največ ženskih telovadnih krožkov, so v veliki večini pri takem delu, ki na njihov telesni razvoj več ali manj kvarno vpliva. Zlasti tovarne, pisarne in šivalne delavnice so tako škodljive ženskemu zdravju, da so to prava kotišča bolezni. Pri teh delih navadno vsj udi, razen enega, počivajo. Zaraditega vsi počivaioči udje močno oslabe, poleg tega zastaja redno kroženje krvi, kar povzročá splošno oslabeledost in težko ozdravljive notranje bolezni. Prav bi bilo, da bi se v tem oziru medicinci velikokrat oglasili in mlado žensko delavko prepričali, koliko sovražnikov pleti po delavnicah, tvornicah in pisarnah zdravemu razvoju njenega telesa. Žensko zdravje pa je za narodno zdravje največjega pomena. Slabotne mladenke — bolne matere — bolno ljudstvo.

Telovadba pa bolj kot vsak drug šport ravno prisili pljuča, da globoko dihajo, pospešuje zdravo kroženje krvi itd. Poleg tega pa mora telovadba **gojiti smisel za pametno vzgojo telesa** tudi s ponkom in predavanji.

Teško je tudi tajiti, da **precizen in eleganten nastop**, ki ga ima kdo, ni neke vrste vrlina, včasih ne samo družabno prijetna, temveč tudi koristna vrlina. Smisel in vajo za tak eleganten nastop budi tudi pravilno vojena ženska telovadba.

Zato bi bilo zelo napačno, če bi smatralé Orlice telovadbo samo za zabavo in razvedrilo, ker to jih bo držalo samo toliko časa pri telovadbi, dokler ne bodo na-

šle drugod prijetnejše zabave (in take se lahko dobi). **Telovadbo naj smatrajo kot potrebo svojega zdravja in kot vajo za lep zunanji nastop.**

Telovadba je prvi, ne pa edini in končni namen orliške organizacije.

Velika naloga Orlic bo, **da zbero krog sebe vse slovensko ženstvo, ki krščansko čuti in misli, zlasti pa žensko slovensko mladino**, in da daje pobudo za močno žensko kulturno organizacijo na temelju krščanskega svetovnega nazora. Boj med svobodomiselstvom in krščanstvom se ostri, tekma med obema strujama za prvenstvo postaja danzadnem silnejša, kakor smo že v začetku omenjali. Gre za to, katera kultura bo prevladala v Jugoslaviji, krščanska ali svobodomiselna. Če prevlada svobodomiselna, bo prva žrtev ravno ženska svoboda. Vpeljala se bo **razporoka**, ki prinaša moškemu razbrzdano prošlost, ženski pa mučeniško suženjstvo. Uvedla se bo **brezverska šola**, to se pravi: materi, ki se v prvi vrsti peča z vzgojo otrok in ki je za to odgovorna Bogu in človeški družbi, bo domača verska vzgoja znatno otežkočena, velikokrat naravnost uničena. Po svobodomiselstvu je prizadeta v prvi vrsti žena. Zato je žena posebno poklicana, da brani krščanstvo v javnem življenju, zato ima ženska še poseben interes, da se združi v močno krščansko organizacijo za obrambo svoje svobode in svoje časti. Orlice pa naj bodo jedro te organizacije, in kakor so Sokoli avantgarda svobodomiselstva, tako naj bodo Orlice avantgarda krščanskih organizacij. Če pa so te Orlice poleg tega še članice Marijinih kongregacij, je to toliko bolje, ker ravno v Marijinih kongregacijah dobijo tistega notranjega ognja in moči, da bodo še vztrajneje izvrševale svojo veliko nalogo.

Zlasti bo pa treba poskrbeti v ženski organizaciji za **izobraževalno delo**. Najdražja reč na svetu je, pravijo, nevednost. Nevednost je tudi največji sovražnik vsake solidne organizacije. Kjer ni temeljitega spoznanja, tam ni smisla, kjer ni smisla, tam ni dela: organizacija umre. Zato bo tudi vsaka krščanska ženska organizacija več ali manj mrtvorojeno dete, če ne bodo članice do dna poučene v vseh perečih vprašanjih, katera se tičejo naših načel in katera mora ravno organizacija širiti in boriti se zanje v javnosti. Ali se hočeš boriti za načela, katerih ne poznaš ali le površno poznaš? Kako hočeš zagovarjati nerazdružljivost zakona, če tega vprašanja

ne poznaš in te vsak nasproten ugovor, naj bo še tako bedast, spravi iz ravnotežja in ti povzroča nepotrebne dvome? Kako hočeš zahtevati, da se ženskam dajo po postavi vse pravice, ki ji pristojne, če za te pravice niti sama ne veš? itd. Izobrazba, to je eden najkrepkejših in neobhodno potrebnih stebrov vsake organizacije, to je ena najmočnejših gonilnih sil v organizaciji in je tudi bistven pogoj zmage. Ne odločuje toliko število, **odločuje pa izobrazba. V številu je moč, končna zmagaja je v izobrazbi.**

Zato bi Orliška zveza ne mogla narediti večje napake, kot da bi zanemarjala to stran svojega dela in bi ne posvetila sistematičnim predavanjem največje pozornosti. Treba bo ženstvu predvsem politične izobrazbe, dalje natančnega vpogleda v žensko vprašanje («Slovenka» je v tem smislu prinesla že več razprav), buditi mu je treba smisel za stanovsko izobrazbo (zlasti gospodinjstvo in vzgojo).

Daljnja naloga mlade ženske organizacije bo, da vzgoji iz svoje srede **javnih delavk, ki bodo znale tudi v javnosti nastopiti v obrambo svojih načel in v dosego svojih pravic**. Podelitev političnih pravic, zlasti ženske volilne pravice, se ne bo mogla dolgo odlašati in takrat bo naše ženstvo moralo pokazati, kaj hoče. Za svoje pravice se bo najbolj vneto potegovata ženska sama; zato bo pa treba vaje. In te vaje bo morala dobiti v svoji organizaciji.

**Delavk** pa bo tudi potrebovala v svojem društvu. Dosedaj je bila ženska povsod samo pomožna moč, dasi na mnogih krajih nepogrešljiva moč. Resnično. Vodstvo pa so imeli v rokah skoro brez izjeme le moški člani. Nadarjenejše Orlice bodo morale vzeti v roko knjigo, se izobraževati v vseh perečih vprašanjih, s svojim znanjem in globljim poznavanjem onih idej, ki naj vodijo vse naše organizacije, in njih nalog, ki jih morajo izvršiti, se usposabljeti za vodstvo ženskega društva, seznanjati se bodo morale z dnevnimi političnimi in kulturnimi vprašanji, zakaž načela, za katera se borimo, so le takrat životvorna, kadar jih skušamo uveljaviti v današnje razmere. Zato pa ni dosti, da poznamo samo načela, treba nam je tudi poznavanja sodobnih političnih in kulturnih razmer.

Naloga Orliške zveze pa bo, da vse to prouči in napravi načrt, kako bi se dalo to izobraževalno delo v ženskih telo-

vadnih krožkih in v ženskih organizacijah sploh najuspešneje izpeljati.

Izobrazba pa ni samo umska, ampak je prav tako važna tudi **srčna izobrazba**. Sama umska izobrazba nikakor ne osreči človeške družbe, temveč ji lahko celo silno škoduje. Človek mora biti ne samo izobražen, temveč tudi dober. Današnja kultura ima ravno to usodepolno napako, da je v umskem oziru visoko razvita, v srčnem oziru pa je pod ničlo. Odtod tak razdor v družbi; ni čuda, človek sam v sebi je raztrgan; en del vleče naprej, drugi nazaj. In kakršen je človek, taka je človeška družba.

Nič nam ni pomagano, če imamo izobrazene mladenke in razborito ženstvo, če pa niso naše mladenke obenem krepostne, značajne, ponosne na svojo čast in poštenje. Z veseljem moremo ugotoviti, da so v tem oziru naše Marijine kongregacije izvršile in še izvršujejo ogromno nalogo z največjimi uspehi, kateri so sijajno prestali težko preizkušnjo v minuli vojski. V tem oziru Marijine kongregacije kujejo zaklade in kopljejo bisere. To ve tisti, ki je mnogo živel v kongregaciji, ne samo s telesni, ampak tudi s srcem.

Vendar tudi Orlice te strani svojega izobrazovalnega dela ne bodo smele zanemariti. Ne samo radi tega, ker je premnogo Orlic in članic naših ženskih organizacij, ki niso obenem članice Marijinih kongregacij, temveč iz preprostega vzroka, ker je vsako izobrazovalno delo brez srčnega izobrazovanja v bistvu nepopolno in pogrešeno. **Dobra organizacija, ki hoče imeti ugled in drugim biti vzor, ne obstoji v prvi vrsti v učenih članih, temveč v značajnih in krepostnih.**

Zato pa bodo morale Orlice gledati na to, da predvsem drže potrebno **disciplino** v svojem društvenem delovanju. Zakaj disciplina sama že močno pripomore k trdnemu značaju. Pa ne samo to. Telovadni krožki bodo morali strogo gledati

na **življenje in obnašanje svojih članic izven telovadnice**, če žive tako, kar se povsem strinja s častjo poštenega dekleta, če izvršujejo svoje dolžnosti do družbe in do Boga. Zakaj človek, ki zanemarija svoje dolžnosti, ni značajan in ne spada v našo organizacijo.

Telovadni krožki se bodo morali **vsega izogibati**, karkoli bi moglo vzbujati upravičeno ljudsko grajo in karkoli bi moglo **zmanjševati ugled Orliške organizacije**. In če bi katerikrat do tega prišlo, da bi poštena, verna slovenska mati, ki ima skrb za svojo hčerko, morala upravičeno reči: Ne dam svoje hčerke k Orlicam, ker se bojim zanjo, takrat so Orlice izgubile pravico do obstoja. Naj se razidejo. Prav te misli so morale voditi odbor Orliške zveze, da je sklenil v svoji drugi seji, poslati vsem telovadnim krožkom okrožnico, kjer jim ukazuje, da ne smejo trpeti, da bi med žensko telovadbo zahajali v telovadnico člani moške telovadne organizacije ali da bi jih zunaj čakali z namenom, da jih potem spremljajo domov. Članica, ki bi bila tega krivim spoznanā, naj pride pred razsodišče in boljše je, da odleti, kot pa da ves krožek na ta način izgublja na ugledu.

Istotako se bo treba pri skupnih izletih Orlovske in Orliške zveze izogibati vsega, kar bi moglo povzročati upravičeno grajo.

Na vzgojo značaja se bo treba ozirati tudi pri predavanjih. »Zlata knjiga«, ki je bila spisana, bi tudi Orlicam v tem oziru podajala zlatih zrn.

Toliko o namenu naše Orliške organizacije. Ni bil naš namen izčrpati tu vse, na kar se morajo Orlice ozirati, podati smo hoteli le nekatere točke, katere bo treba polagoma še natančneje obdelati in osvetliti. Zelo prav pa bo, da se oglasijo še drugi in razpravljajo o tej stvari. Zakaj čim večja bo jasnost, tem bližji nam bo cilj, tem več bo veselja do dela. In ravno tega nam bo najbolj trebalo.

## Ali ima ženska res kaj koristi od telovadbe?

To vprašanje se nam zastavlja ob vsaki priliki, posebno takrat, kadar kdo hoče naša dekleta odvrniti od udeležbe telovadnih ur. Poudarja se pa takoj na to, naj bi se ta čas, ko ga dekle zapravi pri telovadbi, rajši obrnil v prid za gospodinj-

ske tečaje, pouku v kuhji in šivanju. To so izgovori takih ljudi, ki počasi mislijo, so duševno zastareli in ki ne gredo s časom korakoma naprej. Taka skrbna mamica še pristavi: »Saj sem vseeno stara postala, čeprav nisem telovadila! Moja telovadba

je delo!« Ta izgovor bi toliko držal, kakor če bi rekli: »Saj tudi med vojsko ni pek zemelj, pekel, pa smo le celo vojsko preživeli, torej jih tudi po vojski ni treba pečil!« Gospodinjski tečajji so ena vrlina, telesna vzgoja je pa druga vrlina! Ena izpopolnjuje drugo. Oboje mora biti.

Oni mladenki, katera se je pri telovadbi naučila reda, discipline in ročnosti (urnosti), bo pri gospodinjstvu šlo samo od sebe. Ne bo je treba priganjati k delu, ne bo je treba posebej opominjati, naj ima gospodinjske predmete v redu, ne bo ji treba posebej kazati na uro, da je čas za kosilo ali večerjo. Pri telovadbi se dekleta sučejo, sklanjajo, hodijo ali kakorkoli pregibljejo le na enkratno povelje. Njim je vsak najmanjši gibljaj z rokami, nogami ali z životom odmerjen s kratkim, enakomernim štetjem. Kakor ena, tako delajo vse, ne gledé na število. In če je z gibljajem zaostala, opazi lahko sama, brez opomina, da se mora požuriti. S tem enkratnim poveljem in skratnim gibanjem se prostovoljno pokori sama od sebe in ji niti malo ne pride na misel, da bi vedoma (nalašč) napravila drugače kot se povelje glasi. Pri telovadbi ji je odmerjen mal prostor okoli sebe, niti za eno ped se ne sme prestopiti samovoljno z mesta. Če to stori, se izmed vseh opazi. In tega se vsaka ogiba. Uri se v štedenju, četudi samo v prostoru. Dalje vse telovadkinje začno obenem in končajo z vajo vse obenem, ker imajo strogo časomerje. Četudi težko, pa vendar vzdrži rajši do konca. Ona noče, da bi edino ona pokazala, da je utrujena in ne bi zmogla tistega, kar zmore njena soseda-telovadkinja. To je vadba v utrjevanju in pa pot do vstrajnosti. Rajši nekaj potrpeti, kot pa opešati. S tem se utrdi volja. In te dobre volje je pa treba pri gospodinjstvu na koše! Ali ni to dobro, če pride h gospodinjstvu že dekleta s trdno voljo? Umevno!

Večkrat poide marsikateri gospodinji dobra volja. Če je pa ta gospodinja iz telovadne šole, je pa tudi vstrajna in ji dobra volja ne poide, ker je utrjena. Noče podleči slabi volji, ker je vstrajna!

Pri telovadbi se urijo roke in noge ter celo telo. Od teh gibov postane telo gibčno, elastično. Vsaka mišica je pripravljena, da se stegne ali skrči. Roke postanejo prožne, noge lahke. S telovadbo se odpravi vse mrtvilo, okornost in lenoba. Celotelo postane živo, poskočno, urno. Ali ne rabijo ravno naše gospodinje pridne roke, urne noge in gibčnega telesa? Pridna gospodinja vedno teka sem in tja, je pričujoča povsod. In da ne omaga pri tem tekanju, je treba vstrajnosti, tiste vstrajnosti, katera se dobi le v telovadnici! Torej je telovadba za ženske dobra šola za pridno gospodinjo!

Kakšne važnosti je šele telovadba za bodočo mater-gospodinjo! Sama disciplinirana, zahteva tudi od cele družine discipline. Otroke igraje navadi ubogljivosti, pokorščine in lepega vedenja.

Zdravniške izkušnje — pa ne le te, že matere izšle iz orlovske organizacije nam to pričajo, kakega pomena je telovadba v porodni dobi za ženo. Ker je telo od telovadbe gibčno, vstrajno in utrjeno, se pomanjšajo porodne bolečine. Pri neki ženi — Orlici (ime je na razpolago) je trajal porod eno uro in pol, drugi porod eno uro in tretji le pol ure! Če pomislimo, da traja porod pri nekaterih ženskah par dni, je to pač velika razlika. Omenjena žena — Orlica je trdno prepričana, da je vzrok njenih lahkih porodov le telovadba in gibanje sploh. Tudi otročja postelja poteče nad vse pričakovanje ugodno. Ko druge žene po porodu shujšajo, ta vedno prirobi na teži — Vsi ti, in tudi drugi dokazi jasno pričajo, da je telovadba ženski potrebna.

## Mnenje o orliškem kroju.

Mara Rožnikova, damska krojačica.

Od vseh strani živo povprašujejo in se zanimajo, kako naj se obleče Orlica ob različnih nastopih, izletih in priredbah, da bo lično, solidno, praktično in tudi ne predrago. Ker se živo zanimam in sem tudi sama Orlica, obenem pa tudi izvežbana krojačica, zato sem se namenila opi-

sati kroj v naši »Slovenki«, kakor si ga mielim.

Vpoštev pridejo: krilo, bluza in vrhnja jopica.

**Krilo:** Blaga za krilo in vrhnjo jopico bo treba 4 m 30 cm do 4½ m, 140 cm široko in sicer takozvano damsko sukno



»Damentuch«, sive barve, kakor imajo Orli. Dolgo naj bi bilo do srede meč in sešito z naloženimi gubami. Sprednja guba naj bo 16 cm široka, druge po 10 cm in 4 cm razdalje med posameznimi. Gubi v zadnjem delu naj se strneta, ker naj bodo gube čez boka nazaj obrnjene. Krilo z gubami naj bo široko  $1\frac{1}{2}$  m, v celoti pa 3 m, enkrat prešit rob pa 10 cm.

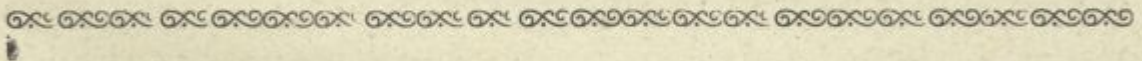
Krilo, ki naj bo položeno na »gurto«, naj se zapne pri drugi gubi na levi strani, kamor naj se vsije neviden žep.

**Bluza:** blaga  $1\frac{1}{2}$  m v dvojnati širjavi,  $2\frac{1}{2}$  m pa v širjavi 75—80 cm. Blago je rdeče barve »ruš« imenovano. Kroj mornarski. Dolga je bluza do srede bokov z navadnim preprostim robom. Spredaj votla guba »Tolfalte« 8 cm široka. Gumbi z blagom enake barve prevlečeni, na obeh straneh našiti in sicer po devet na vsaki strani. Bluza se zapenja z gumbi. Spredaj odprta z mornarskim ovratnikom, brez ušitka. Ovratnik pošit s črnimi vrvicami »Tressé«  $\frac{1}{2}$  cm širokimi. Na levi strani žep s črnim robcem. Rokavi do zapestja in široki (da se lahko oblači) s petimi malimi gu-

bami, katere naj pokrije zapestnik »manšeta« in ki naj bo na sredi ošpiceni in pošiti kakor ovratnik. Petlja (»mašna«) iz črnega svilnatega traku, 8—10 cm široka in 90 cm dolga in zvezana kakor pri mornarskih bluzah.

**Površna jopica.** Kroj angleški. Dolga do konca bokov. Zapeta z oblečenimi gumbi enakega blaga, velikimi kakor srebrne krone. Fazona mehka brez ušitka trdega platna. Ovratnik mornarski, malo na vrat segajoč, tudi brez platna. Rokavi dolgi z 8 cm visokimi zapestniki enkrat šivani. Cela jopica brez podloge.

Ker je sedaj težkoča z dobavo blaga, in ker so cene previcoke, še ni mogoče določiti, kdaj bi se začelo z delom. Kakor sem zvedela, se namerava blago skupno naročiti in potem razdeljevati, kar je po mojem mnenju najboljšo, ker le na ta način bo mogoča enakost v oblekah. Glede kroja pa prosim cenjene bralke Orlice, naj izrazijo svoje mnenje in morebitne nasvete, ker kar vam tu podajam, je moje privatno mnenje in le želim, da se katera oglasi s kakim nasvetom.



## Vaditeljski tečaj in občni zbor Orliške Zveze.

Od 1. do 7. septembra se je vršil vadi- teljski tečaj za Orlice in sicer v Ljubljani. Veselje in zanimanje do telovadbe je v nas vcepila naša preljubezniva sestra Julka Nečasova, katero smo v tem kratkem času vse Orlice vzljubile in nam bo njena ljubkost in prisrčnost ostala neizbrisno v spominu. Pazljivo smo sledile vsakemu njenemu gibu, ki ga je vedno dosledno, točno, z neko eleganco izvajala. Lepo proizvajanje vaj sestre Nečasove nam je prešlo tako v žile in kri, da smo vse stremile va'o najprej dobro proučiti, potem pa po možnosti posneti tudi njene fine kretnje in geste.

Vaditeljski tečaj so obiskovale Orlice iz sledečih krožkov: Ljubljana-Sv. Peter, Ljubljana-Sv. Jakob, Št. Vid nad Ljubljano, Škofja Loka, Vič, Kranj, Radovljica, Žiri, Jesenice, Tržič, Selo, Vrhnika, Kamnik, Smartno pri Litiji, Trbovlje, Maribor, Celje, Ptuj. Udeležile so se tečaja pa tudi one Orlice, v čigar krajih ga do sedaj še ni, a upajo, da jim bodočnost donese pri- liko ustanoviti enak krožek. Orlice so bile

iz naslednjih krajev: Dobrova, Hrušica, Ježica, Domžale, Komenda, Zagorje, Novo mesto, Središče, Št. Jurij, Stari trg, Braslovče.

Vaditeljski tečaj se je zaključil v splošno zadovoljnost z občnim zborom, ki se je vršil v Marijanišču ob 16. uri popoldne, na katerem se je osnovala Orliška Zveza. Občni zbor je vodil brat cand. med. Ivo Pirc. V svojem nagovoru nas je bodril k živahnemu društvenemu delovanju. Orliška Zveza je še mlada, zato rabi veliko agilnih, doslednih in vztrajnih Orlic. Prečital je nato pravila Orliške Zveze, ki so se enoglasno odobrila. Sestavil se je tudi odbor Orliške Zveze in Orliški vadi- teljski zbor. V odbor Orliške Zveze so iz- voljene: Predsednica sestra Cilka Kreko- va, I. podpredsednica sestra Milka Zu- pančičeva (Ljubljana), II. podpredsednica sestra Anica Pertotova (Celje), tajnica se- stra Milka Vidrova (Št. Vid nad Ljubljano), njena namestnica sestra Malka Marinkova (Dobrova), blagajničarka sestra Anica La- zarjeva (Ljubljana), njena namestnica se-

stra Iskra (Ljubljana); odbornice: sestre Maruška Strelcova (Ljubljana), Stana Oražmova (Moste), Čatarjeva (Vič), Cedjnikova (Ljubljana), Briceljnova (Hrušica).

V vaditeljski zbor Orliške Zveze so izvoljene: Načelnica sestra Fanči Černičeva iz Ljubljane, I. podnačelnica sestra Minka Žirovnikova iz št. Vida nad Ljubljano, II. podnačelnica Ivanka Sušnikova iz Škofje Loke; vaditeljice: sestre Pepi Poženelova iz Ljubljane, Petra Obersnu iz Ljubljane, Orehkova iz Šiške, Greti Pappova iz Trziča, Mira Premkova z Vrhniko.

Razpravljalo se je nato, koliko bi vsaka članica prispevala krožku in koliko Orliški Zvezi. Sklenilo se je, da naj se prispevek posameznih krožkov določi po gmotnih razmerah njeja članic. Članice krožka, ki so boljše situirane, plačajo 1 K krožku, 1 K Orliški Zvezi; članice krožka pa, ki še niso samostojne, 50 v. krožku, 50 vin. Orliški Zvezi. Zadnji krožki pa naj bi potem skrbeli, da bi s primernimi prireditvami financijelno podprli krožek kakor tudi Orliško Zvezo. Brat Jože Pirc

je predlagal, da bi sestre Orlice sestriško občevale med seboj in se ne nazivale z gospodična; zavedati se moramo, da so vse Orlice ud ene skupne družine — Orliške Zveze. Le v krožkih, kjer so sestre učiteljice, bi bilo dobro vsled njih ugleda, da bi jih v javnosti nazivale z gospodično ter se upoštevalo, da so učiteljice; sicer smo v demokratični dobi, a sestriško občevanje v javnosti na šolske otroke ne bi ravno dobro vplivalo ter bi učiteljstvo kolikortoliko trpelo na avtoriteti, ki je učiteljstvu nujno potrebna. Predlog se je odobril. Ob 18. uri se je občni zbor zaključil. Vsem je bilo ob slovesu težko pri srcu, ker v tem tednu smo se vzljubile res kot pristne sestre Orlice. Vaditeljski tečaj pa nam ni dal samo prilike, da smo se Orlice med seboj seznanile, temveč nas je krepko podprl in navdušil, da bomo šle skupno, pogumno, z orlovsko silo na delo za našo mlado Orliško Zvezo, da bo lepo procvitala, postala močna in rodila plemenite sadove. Torej na delo, sestre Orlice, ker le v skupnosti je moč! — Orliški pozdrav vsem sestriškim krožkom!

## Poročilo Orliške Zveze.

Na ustanovnem občnem zboru Orliške Zveze, ki se je vršil dne 6. septembra 1919 ob 4. popoldne, so se prečitala pravila Orliške Zveze in enoglasno odobrila. Nastavil se je odbor predsedstva in vaditeljski zbor, s katerim so bile zadovoljne vse udeleženke občnega zbora. V tekočem letu je imelo predsedstvo O. Z. sedem sej, ki so se vršile redno ob četrtkih, vsakih 14 dni. Sej so se izvoljene odbornice udeleževale po možnosti vedno točno in marljivo. Sklepi sej so se poročali v Orlovskem vestniku in po potrebi tudi po okrožnicah. — Ker je Orliška Zveza še mlada in delavke neizkušene, zato se bo nekaj časa še opirala na močno Orlovsko Zvezo in iskala pri svojih bratih krepke opore in dejanske pomoči. Zategadelj je pošiljala Orlovsko Zvezo k našim sejam dva zastopnika, tehničnega in organizatoričnega, da se bomo polagoma proučile delati na polju Orliške Zveze.

Pri sejah se je debatiralo marsikaj zanimivega in koristnega. Nekaj najvažnejših sklepov in ukrepov hočemo v kratkem podati:

V lep pregled vseh članic in njihovih rednih mesečnih prispevkov se je O. Z. nabavila statistike. Vsakemu krožku sta se poslali dve preglednici: Ena je ostala krožku, druga pa se je morala poslati Zvezi. Ker so krožki potrebovali vsestranskih informacij, zato je bila s. Minka Rusova na razpolago svojim sestram Orlicam vsak dan, kjer je obenem tudi izvrševala vse pisarniške posle.

Sklenilo se je, da vsak krožek Orlic, ki je poslal kako sestro na vaditeljski tečaj, mora izvoliti iz svoje srede načelnico in ta mora sama učiti in voditi vso telovadbo. Le v krajih, kjer ni izučena nobena izmed članic, sme začasno učiti načelnik tamošnjih Orlov. Med seboj se Orli in Orlice ne tikajo, če niso osebno znani; nazivljajo se sestra ozir. brat. Kadar telovadijo Orlice, tedaj ni dovoljen vstop v telovadnico br. Orlom. Sploh naj se potruji vsak krožek, da bo kolikor mogoče samostojen.

Gojenke se smejo udeležiti izletov le pod nadzorstvom vaditeljic, oziroma članic. Udeležbo večjih izletov pa določi zadnja seja pred dotičnim izletom.

Ni dovolj, da se Orlice izurijo v prostih vajah ter postanejo gibčne, temveč morajo znati nežno in elegantno nastopati. Zategadelj se bo pri telovadbi gojilo rajanje, ker je ta način plesa zelo lep in primeren za dekleta.

Sklenilo se je, da se pošlje v vsak krožek vaditeljica, da pregleda tehnično delo tamošnjih Orlic, in članica, da jih pouči o organizatoričnem delu.

V zadnjem času se je ustanovilo tudi nekaj novih krožkov Orlic, kakor v Višnji gori, v Zagorju ob Savi, v Sostrem in na Savi pri Jesenicah. Tudi v zeleno Štajersko je zavela orliška misel! Ustanovile so krožek Orlic dekleta v Središču in učiteljskice šolskih sester v Mariboru. Da bi se tudi v zavodih bolj gojila telovadba in društveno življenje, zato je O. Z. razposlala okrožnico s prošnjo, naj ustanove gojenke zavodov krožek Orlic, katerim se naj prepusti samostojno vodstvo. Temu vabilu so se z veseljem odzvale že učiteljskice pri uršulinkah, gospodinjska šola pa je obljubila, da ga bo ustanovila drugi semester. Tudi učiteljskice v Zagrebu, ki so že organizirane v društvu »Danica«, so se začele ogrevati in navduševati za orliško misel. Sklenile so ustanoviti v svojem društvu sličen krožek. Kakor se je poročalo, vlada v vseh ustanovljenih krožkih veliko zanimanje in veselje do telovadbe in društvenega dela. Upamo, da se bodo starši, ki so najbolj ovirali lep procvit Orlic, kmalu sprijaznili z Orliško Zvezo in radi pošiljali svoje hčere v orliške krožke, zgrajene na temelju krščanskih načel. Vsi ustanovljeni krožki so se z veseljem sprejeli v O. Z.

Glede kroja se je tudi mnogo debatiralo. Kroj, za katerega so se odločile sestre pri občnem zboru, se je pri eni naših sej po nasvetu sestre Rožnikove, ki je poučena v tej stroki, nekoliko spremenil in spopolnil. Opis kroja in vse pomisleke, radi katerih so se vrinile spremembe, prinaša »Slovenka«.

Večkrat se je prav obširno razpravljalo, kateri list naj bi bil orliško glasilo.

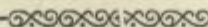
Sklep Orlovske Zveze je bil, naj bi Orli in Orlice izdajali skupno orlovsko glasilo, t. j. »Mladost«. Po vzoru Čehov bi priobčevali v »Mladosti« bratje svoje članke, sestre svoje. Orliška Zveza ima pa poleg rednih še več podpornih članic, ki nimajo veselja ali zmožnosti za telovadbo. Te članice bi gotovo želele poleg člankov o telovadbi tudi posameznih odlomkov o vzgoji, gospodinjstvu, ročnih delih itd.; takih člankov pa sigurno »Mladost« ne bi sprejele. Ko smo zvedele pri prihodnji seji, da je dobila »Slovenka« dovolj sotrudnic, ki bodo reševale ženska vprašanja, smo z največjim veseljem izvolile »Slovenko« za orliško glasilo. Prinašala bo vedno nekaj člankov o ženski telovadbi, za katero bo preskrbela O. Z.

Po novem letu se bosta vršila zopet dva vaditeljska tečaja, in sicer 2., 3., 4. in 5. januarja. I. tečaj bodo obiskovale tiste načelnice krožkov, ki so se udeležile že letošnjega tečaja, da se bodo priučile novih vaj. II. tečaja se bodo udeležile načelnice krožkov, ki so se ustanovili šele v zadnjem času, da se bodo vpeljale v prve telovadne pojme in naučile še prvih vaj.

Zadnji mesec je prirejala O. Z. tudi diskusijske večere, ki so tako zelo važni in potrebni za popolen razvoj O. Z. Koliko izobraženih ljudi je še vedno proti ženski telovadbi ter ima polno pomiselkov napram vsakteri ženski organizaciji. Če nasprotnik nenadoma napade človeka, ki ni pripravljen na take ugovore, kako lahko se pripeti, da mora človek vsled svoje okornosti in nevednosti obmolkniti; nasprotnik pa triumfira nad njegovo slabostjo. Zato je neobhodno potrebno, da prirejajo vsi krožki slične diskusijske večere, na katerih se vsaktera sestra ukrepi v naših začrtanih načelih. Energično mora pobijati vse stavljene ugovore in pomisleke ter krepko in odločno zastopati pogumno in verno Orlico.

Ljubljana, dne 21. decembra 1919.

Milka Vider,  
tajnica O. Z.



## Proste vaje Orlic za leto 1919—20.

V prejšnji številki smo prinesli prvi dve prosti vaji, ki sta obvezni za vse slovenske Orlice. Danes priobčujemo naslednji dve. Prvi dve se prav razlikujeta od teh-le posebno v štetju (ritmu).

### III. vaja.

1. Odročenje;
2. lok v odročenem krčenju dol;
3. zaročenje — zakoračna stoja z desno — le v a noga se nekoliko dvigne od tal (prednožiti);
4. predročenje gor;
5. predkorak z desno, levo nogo prinožiti — 1 četrt obrata v desno;
6. čelni lok soročno v desno do odročnja v levo gor;
7. čelni lok z desno roko do odročnja v desno gor;
8. priročenje.

### IV. vaja.

1. Čelni lok z desno v levo do priročnja — prekrižna stoja z desno nogo čez levo;

2. čelni lok z levo v desno do priročnja — prekrižna stoja z levo nogo čez desno;

3. isto kot pod točko 1;

4. isto kot pod točko 2;

5. cel obrat v levo (s priročanjem in prinoženjem — s čelom vzad!);

6. predročenje — izpad z desno nogo naprej;

7. odročenje — zanožna stoja z desno nogo (s prsti se dotakne tal);

8. priročenje — prinoženje.

Omenjene vaje so tako lahke, da jih zmorejo vse začetnice, ker so v prvi vrsti njim namenjene! Note, klavirski izvleček, se dobi pri Orlovski Zvezi v Ljubljani za ceno 10 kron.

Tam pa, kjer so Orlice že bolje izvežbane, lahko telovadijo težje, poljubne vaje. Vendar pa morajo znati tudi te, za slučaj skupnega nastopa.

Načelstvo Orlic.

## Proste vaje za članice.

Češke, obvezne za leto 1920. — Br. Ivo Pirc.

**Osnovna postava:** Spetna stoja — priročiti — dlani odprte — prsti stegnjeni — palčji položaj.

Takt štiričetrtinski.

Vsaka vaja se vadi štirikrat.

### Prva vaja.

#### I.

1. Zanožna stoja prekrižno z desno za levo (teža telesa je na levi nogi, desna se naravnost za levo dotika tal s prsti, nogi sta napeti) — predročiti v palčjem položaju.
2. polobrat v desno do spetne stoje — odročiti (desna v dolnjem bočnem loku, leva po najkrajši poti) v hrbtnem položaju.

3. zanožna stoja z desno — desna roka založi (se položi krčena noter na križ) v palčjem položaju — levo odročno krčiti navzgor v hrbtnem položaju (dlan pride nad glavo) — pogled navzgor.

4. drža.

#### II.

1. Predkorak z desno do zanožne stoje z levo — leva roka v bočnem loku založi (se položi krčena na križ) — z desno odročiti (po najkrajši poti) — obe roki v palčjem položaju.
2. predkorak z levo do zanožne stoje z desno — skozi odročnje vzročiti v palčjem položaju — mirni zaklon.
3. polobrat v desno do odnožne stoje z levo (teža telesa se prenese na desno nogo) — soročni čelni lok v levo dol do

vzročnja v palčjem položaju — odklon v levo.

4. prehod do odnožne stoji z desno v desno (teža telesa se prenese na levo nogo) — soročni čelni lok v levo dol do soročnega odročnja v desno dol v dlanjem položaju — odklon v desno.

### III.

1. Zanožna stoji prekrizno z desno za levo — soročni spodnji čelni lok do soročnega odročnja v levo dol v dlanjem položaju — pogled na dlani.
2. cel obrat v desno (naprstih) do vzpore na prstih — soročni čelni lok v desno do vzročnja v palčjem položaju — pogled navzgor.
3. spetna stoji — odročiti v hrbtnem položaju.
4. drža.

### IV.

1. Polobrat v levo do zanožne stoji z desno — desno odročno založiti v palčjem položaju — levo odročno krčiti navzgor v hrbtnem položaju (dlan pride nad glavo) — pogled na levo dlan.
2. predkorak z desno do zanožne stoji z levo — z desno roko predročiti v palčjem položaju — levo roko založiti v palčjem položaju.
3. polobrat v levo do odnožne stoji z levo v levo — odročiti v dlanjem položaju (po najkrajši poti).
4. s prisunom desne noge k levi spetna stoji — priročiti.

### Druža vaja.

#### I.

1. Predkorak z desno do zanožne stoji z levo — roki v bokih.
2. cel obrat v levo do zanožne stoji z desno — zaročiti v palčjem položaju.
3. predkorak z desno do zanožne stoji z levo — skozi predročnje vzročiti.
4. drža.

#### II.

1. Polobrat v levo do odnožne stoji z desne v desno — levo roko v dolnjem loku v levo založiti za glavo v mazinčjem položaju — z desno odročiti (po najkrajši poti) v hrbtnem položaju.

2. polobrat v levo do pokleka na desno koleno — predročiti (z desno v dolnjem loku, z levo po najkrajši poti) v hrbtnem položaju.

3. odročiti v dlanjem položaju.
4. drža.

### III.

1. Izpad z desno v desno s polobratom v levo — roki zložiti mirno nad glavo (leva nad desno v mazinčjem položaju).
2. predkorak z desno do zanožne stoji z levo — vzročiti v čelnih lokih ven v palčjem položaju — mirni zaklon — pogled navzgor.
3. drža.
4. drža.

### IV.

1. Prehod do zanožne stoji z desno — zaročiti v palčjem položaju.
2. s prisunom desne noge k levi spetna stoji — priročiti.
3. drža.
4. drža.

### Tretja vaja.

#### I.

1. Zanožna stoji z desno — odročiti poševno gor v dlanjem položaju (dlani so mirno upognjene na znotraj) — mirni zaklon.
2. predkorak z desno do zanožne stoji z levo — roki z obratom dlani do hrbtnega položaja in dolnimi loki položiti pred prsa (desno nad levo).
3. umik z desno nazaj — odročiti poševno dol v dlanjem položaju — (glava je mirno zaklonjena. Leva noga je v kolenu mirno upognjena in stoji na celem stopalu, desna je napeta in se dotika tal s prsti.)
4. drža.

#### II.

1. Prehod v izpad z desno nazaj — roki predročno skrčiti nazaj (prsti so v višini ramen).
2. polobrat v desno do odnožne stoji z desno — odklon v levo — z levo roki odročiti v levo v dlanjem položaju — desna se mirno upogne nad glavo v hrbtnem položaju — pogled na desno dlan, prsti so mirno upognjeni.
3. drža.
4. drža.

## III.

1. Zanožiti z desno prekrizno za levo — v čelnem loku v desno dol spojiti roki do odročenja v levo dol, desna nad levo — pogled na dlani.
2. cel obrat v desno — vzporo na prste — soročno v čelnem loku v desno vzročiti v palčjem položaju.
3. spetna stoja — odročiti v dlanjem položaju.
4. drža.

## IV.

1. Umik v levo (desna noga je v kolenu mirno upognjena in stoji na celem stopalu, leva je napeta in se s prsti dotika tal) — odročiti z levo v dlanjem položaju — desno v bok — pogled na levo dlan.
2. prehod do umika v desno — odročiti z desno v celem loku v dlanjem položaju levo v bok — pogled na desno dlan.
3. s prisunom desne noge k levi spetna, stoja — priročiti.
4. drža.

## Četrta vaja.

## I.

1. Skozi odkoračno stojo z odskokom (levo v levo odnožiti prekrizno z desno v levo pred levo — soročno odročiti v levo dol v dlanjem položaju — mirni odklon v levo.
2. —
3. prehod do odkoračne stoje v desno in sočasno skozi prednoženje odnožiti z levo v desno prekrizno pred desno — soročno odročiti v desno dol v dlanjem položaju — mirni odklon v desno.
4. —

## II.

1. Iz vzpore na prostih prstih cel obrat v desno do spetne stoje — soročno v bočnem loku v levo navzgor vzročiti v palčjem položaju.
2. izpad z desne v desno — soročno v bočnem loku v desno odročiti v levo dol v dlanjem položaju — pogled na dlani — mirni odklon v levo.
3. prehod v izpad z levo v levo — soročno v dolnjem loku odročiti v desno dol v dlanjem položaju — pogled na dlani — mirni odklon v desno.
4. drža.

## III.

1. Korak in odbojni korak v desno s četrtobratom v desno (mer 45°) — roki prekrizati na prsni (desno čez levo v hrbtnem položaju).
2. izpad v desno naprej — odročiti poševno dol v dlanjem položaju (dlani so v obratu 45°) — pogled naprej — mirni zaklon.
3. drža.
4. drža.

## IV.

1. Tričetrt obrata v levo do zanožne stoje z desno — odročiti v hrbtnem položaju (po najkrajši poti).
2. predkorak z desno do zanožne stoje z levo — roki nad glavo odročno skrčiti v dlanjem položaju (konci prstov se dotikajo) — mirni zaklon — pogled na dlani.
3. drža.
4. s prisunom leve noge k desni spetna stoja — skozi odročenje priročiti.

## Vaje z venčki za gojenke.

Češke, obvezne za leto 1920. — Br. Ivo Pirc.

**Osnovna postava:** Spetna stoja —, priročiti v palčjem položaju — venčke tesno ob telesu ravno dol. — Venčki so iz zelenja zviti 1.5 dm v premeru in okrašeni s slovensko trobojnico.

Takt štiričetrtinski.

Vsaka vaja se vadi štirikrat.

## Prva vaja.

## I.

1. prednoženje vzročiti v palčjem položaju.
2. skozi odkoračno stojo v levo odnožna stoja z desno v desno — čelni

loki noter do odročenja v hrbtnem položaju.

3. drža.
4. drža.

## II.

1. s prisunkom desne noge k levi spetna stoja — skozi predročenje vzročiti v palčjem položaju.
2. počep z desno nogo do odnožne stoje z levo v levo — z levo roko odročiti poševno dol v hrbtnem položaju — desno odročno krčiti navzgor (dlan je nad glavo) — pogled na levi venček — mirni odklon v levo — desna noga je v kolenu mirno upognjena, leva se s prsti dotika tal).
3. drža.
4. drža.

## III.

1. S prisunkom leve noge k desni spetna stoja — predročiti (z desno roko v bočnem loku nazaj, z levo po najkrajši poti) v hrbtnem položaju.
2. priročiti.
3. drža.
4. drža.

## IV.

1. Počep z levo nogo do odnožne stoje z desno v desno (leva noga v kolenu upognjena, desna je napeta v odnoženju in se s prsti dotika tal) — odročiti v hrbtnem položaju.
2. s prisunkom desne k levi spetna stoja — priročiti.
3. drža.
4. drža.

## Druga vaja.

## I.

1. Zanožiti z desno — odročiti v hrbtnem položaju.
2. predkorak z desno do zanožne stoje z levo — z desno roko v bočnem loku nazaj predročiti poševno gor v hrbtnem položaju — levo roko v bok.
3. drža.
4. drža.

## II.

1. Cel obrat v levo do zanožne stoje z desno priročiti.

2. poklek na desno koleno — odročiti v hrbtnem položaju.
3. drža.
4. drža.

## III.

1. Skozi odkoračno stojo v levo odnožna stoja z desno v desno — desno roko v področanju skrčiti noter pred prsa v hrbtnem položaju — z levo roko odročiti v hrbtnem položaju.
2. s poskokom do počepa z desno nogo in do odnožne stoje z leve v levo — levo roko v predročanju skrčiti noter pred prsa v hrbtnem položaju — z desno odročiti v hrbtnem položaju.
3. drža.
4. drža.

## IV.

1. S prisunkom leve noge k desni spetna stoja — odročiti v hrbtnem položaju.
2. priročiti.
3. drža.
4. drža.

## Tretja vaja.

## I.

1. Predkorak z desno do zanožne stoje z levo — z desno roko predročiti poševno navzgor v hrbtnem položaju — z levo zaročiti poševno dol v palčjem položaju.
2. desno roko mirno upogniti nad glavo v hrbtnem položaju — levo roko založiti na križ (upognjeno noter) v palčjem položaju — pogled na desni venček.
3. drža.
4. drža.

## II.

1. Cel obrat v levo do zanožne stoje z desno — z desno roko v bočnem loku nazaj predročiti poševno gor v hrbtnem položaju — leva roka ostane v založenju na križu.
2. s prisunkom desne noge k levi spetna stoja — roki v bok (venčki merijo k tlom).
3. drža.
4. drža.

## III.

1. Odnožna stoja z desno v levo prekrizno pred levo — odročiti poševno v levo — odročiti poševno v levo dol (soročno) v dlanjem položaju.

2. z vzporo na prste cel obrat v levo do spetne stoje — soročno v čelnem loku v levo dol vzročiti v palčjem položaju.
3. počep z levo nogo do odnožne stoje z desno v desno — z desno roko odročiti poševno dol v hrbtnem položaju — levo roko mirno upogniti nad glavo — pogled na levo roko.
4. drža.

## IV.

1. S prisunkom desne noge k levi spetna stoja — predročiti (z desne roke v bočnem loku nazaj, z levo po najkrajši poti) v hrbtnem položaju.
2. priročiti.
3. drža.
4. drža.

## Četrta vaja.

## I.

1. Odnožna stoja z desno v levo prekrizna pred levo — roki skozi odročenje položiti za glavo (desno nad levo).
2. z vzporo na prste cel obrat v levo do spetne stoje — odročiti v dlanjem položaju.
3. drža.
4. drža.

## II.

1. Predkorak z desno do zanoženja z levo — z desno roko v bočnem loku nazaj

predročiti poševno navzgor v hrbtnem položaju — k levi priročiti.


2. polobrat v levo do odnožne stoje z desno — z levo roko predročiti v hrbtnem položaju — desno založiti za glavo — v hrbtnem položaju.
3. drža.
4. drža.

## III.

1. Poklek na desno koleno — z desno roko predročiti poševno navzgor z levo področiti v hrbtnem položaju.
2. vzpora s polobratom v desno — s prisunkom leve noge k desni spetna stoja v čelnem loku noter odročiti v hrbtnem položaju.
3. drža.
4. drža.

## IV.

1. Odnožna stoja z desno v levo prekrizno pred levo — desno roko v dolnjem čelnem loku mirno upogniti nad glavo — levo roko v bok — pogled na desno roko.
2. z vzporo na prste — cel obrat v levo do spetne stoje — z desno roko v čelnem loku nazaj predročiti v hrbtnem položaju.
3. priročiti.
4. drža.



## Dopisi.

**Telovadni krožek Ljubljana sv. Jakob.**  
Dne 24. julija se je ustanovil tudi pri nas telovadni krožek Orlic. Kljub temu, da je v našem okraju večina nasprotnikov, se je priglasilo 30 članic. Z redno telovadbo smo začele v mesecu septembru. 12. septembra smo imele prvi dekliški večer. Predaval je g. med. Ivo Pirc kot zastopnik O. Z. o ženski telovadbi. V svojem zanimivem poročilu je povdarjal potrebo ženske telovadbe iz zdravstvenih oziror, posebno za dekleta po pisarnah in trgovinah, ter orisal široko polje, na katerem se naj goji ženska telovadba. — 5. oktobra smo imele prvi javni nastop pred občinstvom, združen z malo veselico. Prve so nastopile gojenke, in sicer 18 pod vodstvom sestre Fani Kastelic, in nato članice pod vodstvom sestre Milke Zupančič. Od tega dne je izredno večje

zanimanje za telovadbo. — Drugi dekliški večer se je vršil dne 3. novembra 1919. Vodila ga je sestra Milka Zupančič. Nato je bila volitev odbora. Predsednica Milka Zupančič, podpredsednica Minka Šerjak, tajnica Minka Koman, blagajničarka Minka Rus. Odbornici Ela Križman, zastopnica društva g. Češnovar, razsodišče Ivanka Simončič in Minka Polak. Upajmo, da se zanimanje še poveča. Krepek pozdrav pošiljamo vsem sestram Orlicam po Sloveniji.

**Ustanovitev orliškega krožka v Zagorju.**  
Dne 19. oktobra se je ustanovil v Zagorju ob Savi orliški krožek. Iz Ljubljane sta prisostvovala in pozdravila zborovalke predsednica Orliške zveze sestra Cilka Krek in brat F. Pavlin. Pristopilo je nad 40 članic. Predsednica krožka je gđc. učiteljica Iva Jagrova.



**Orlica Kranj.** Skoro najmlajši krožek prav pridno napreduje. Okrog 20 članic se redno dvakrat na teden udeležuje telovadbe. Med poletjem smo se udeležile več izletov kakor: Št. Vid na Dolenjskem, Št. Vid nad Ljubljano, Selca nad škofjo Loko in Loče ob Blaškem jezeru. V zimskem času pa se hočemo prav dobro izuriti za mariborski nastop.

**Središče.** Dne 19. oktobra smo si polne navdušenja tudi pri nas, ob meji zelene štajerske ustanovile krožek Orlic! Sedaj vadimo še le redovne in proste vaje. Telovadbo imamo vsako nedeljo po večernicah, ter redne mesečne sestanke s poučnimi govori in deklaracijami. Z novim veseljem, z novimi upi zremo zopet dalje v bodočnost. Stojimo trdno

in neustrašeno za brambo naših vzvišenih načel.

Vsem sestram širom Slovenije pošilja najlepše pozdrave krožek Srediških Orlic!

**Orlice v Dobrli vasi.** Na Koroškem v Dobrli vasi je bil 28. septembra velik orlovski tabor. Pri javni telovadbi je nastopilo nad 100 Orlov in okrog 80 Orlic. Nekaj nepznanega in novega je bil nastop Orlic. Vse točke, ki so jih izvajale Orlice, so bile sprejete z velikim priznanjem in odobravanjem. Med posameznimi telovadnimi točkami so bili pozdravni govori in pa petje tržaškega bataljona pod vodstvom podporočnika Planinščeka. V imenu ženstva sta govorili gdč. Cilka Krek in gdč. Angela Piskernik.

## Katoliško ljudstvo!

V dneh družabnih preosnov in preobratov, ki posegajo globoko v srca posameznikov in v življenje narodov, v dneh, ko se snuje usodna zgodovina in poraja nov vek, pozivamo in kličemo na manifestacijo krščanskega prepričanja.

**Jugoslovanska katoliška telovadno-kulturna mladinska organizacija OREL** napravlja polet v Maribor in sklicuje za dneve od 29. julija do 3. avgusta 1920

## prvi slovanski orlovski tabor.

Ob tem svečanostnem prazniku katoliške mladine naj slavi zmago socialna misel krščanske vzajemnosti; zato naj se zberó vsi: delavec, kmet, obrtnik, uradnik, razumnik. Vsi stanovi naj se zavedo, da tvorijo v krščanstvu eno družino. Prepričajó naj se, da je njih mladina nastopila pot prave svobode, da se je uvrstila med bojevnike za uveljavljenje katoliških načel, za izenačenje pravic, za spoštovanje poštenega dela, za dosego stanovskega in mednarodnega bratstva.

Katoliška mladina je seme nove, zdrave družbe. Posejano je v zemljo, ki jo je razoralá strašna svetovna vojska. Sistem laži in krivic je strt. Drevo večnih resnic pa zeleni in ob tem drevesu se zbira zdrava, čila, vzorna in značajna mladina, ki hoče ob navzočnosti kulturnih narodov slaviti svoj dan. Ob idealni mladini pa naj črpajo vsi, ki se zberó k skupnemu prazniku, navdušenja za vzvišene vzore.

Na ta slavnostni praznik vabimo torej vse bratske orlovske odseke iz Jugoslavije, vsa bratska orlovska društva iz Češkoslovaške republike, iz Združenih in drugih ameriških držav, ter katoliška telovadno-kulturna udruženja iz Poljske republike. S srčnim veseljem bi radi pozdravili tudi vse dobromisleče brate iz Rusije in drugih slovanskih držav, kakor tudi iz Francije, Anglije, Belgije, Nizozemske, Svice, Spanske itd.

Vse vabimo in prosimo, naj se pravočasno pripravijo ter nam sporoče, v kolikem številu se nameravajo udeležiti slovanskega orlovskega slavlja.

Vabimo končno katoličane vseh navedenih narodov in držav iz vseh stanov in organizacij. Prihitite k nam in dajte s tem izraza katoliško-kulturni vzajemnosti!

### Bog živi!

Ljubljana, o Božiču 1. 1919.

**Predsedstvo osrednjega pripravjalnega odbora za prvi slovanski orlovski tabor v Mariboru:**

**Dr. Anton Korošec,**

pokrovitelj.

**Jože Pirc,**  
predsednik.

**Leopold Eiletz,**  
I. podpredsednik.

**Cilka Krek,**  
II. podpredsednica.

**Ivan Mazovec,**  
III. podpredsednik.

**Jože Stabèj,**  
glavni tajnik.

**Jože Gostinčar,**  
odbornik.

**Ivan Brodar,**  
odbornik.

**Ludovik Tomažič,**  
glavni blagajnik.

# Kazalo.

Članki.		Stran		Stran
Sestre. Cilika Krekova . . . . .	1	Dekletova molitev. J. Mohorov . . . . .	19	
Žena v krščanstvu. † Anton Bonaventura . . . . .	1	Visoka pesem. Silvin Sardenko . . . . .	33, 61,	99
Naše kmetiško ženstvo in nova doba. F. S. Finžgar . . . . .	3	Mladenki. M. J. Gorenjka . . . . .		42
Ženska nadalevalna šola po vojski. S. T. . . . .	5	Naš jug. France Bevk . . . . .		45
Dr. Krek in ženska. Miha Moškerc . . . . .	10	»Slovenki«. Savinjka . . . . .		51
Ženska in pravo. Dr. J. Mohorič . . . . .	13	Naša zgodovina. Ksaver Meško . . . . .		58
Kaj je s podporami? Dr. Fr. Jež . . . . .	15	Spoznanje. Savinjka . . . . .		68
Otrokovo stoletje. M. . . . .	18	Dekliška tožba. Ksaver Meško . . . . .		95
Za naš Jadran. Lea Fatur . . . . .	19	Ob veneči cvetki. Ksaver Meško . . . . .		109
Ženske naloge in pravice. Jožef Gostinčar . . . . .	20	Jutranja sreča. Ksaver Meško . . . . .		127
Naša šolska mladina. —r— . . . . .	21	Nevestina žalost. Ksaver Meško . . . . .		152
Razporoka. Dr. Aleš Ušeničnik . . . . .	25	Bratom pod tujim jarmom. Ksaver Meško . . . . .		161
Nekaj kritičnih misli o vzgoji naše ženske inteligence. Dr. Angela Piskernik . . . . .	28			
John Ruskin o ženi . . . . .	31	<b>Povesti, potopisi in črtice.</b>		
Kmetijsko-gospodinjske šole. Ing. A. Veder-njak . . . . .	36	Stana. Silvin Sardenko . . . . .		8
Za dr. Krekom! . . . . .	43	Najrevnejša. Rabindranat Tagore . . . . .		20
Ob prvem mejniku . . . . .	49	Družina. France Bevk . . . . .		37
Dve znamenitosti . . . . .	51	Dom gospe matere Serafine. Dr. Ivan Pregelj . . . . .		73
Jugoslovanska žena svobodni ženi. Vida Pri-morska . . . . .	53	S poti. Ksaver Meško . . . . .		95
Za naše Kosovo polje. Dr. Angela Piskernik . . . . .	55	Nandkov mladostni raj. Ciril Jeglič . . . . .		101
Koroško ženstvo. Ksaver Meško . . . . .	59	Vsako jutro. France Bevk . . . . .		109
Ženska narodna umetnost v Dalmaciji. Marija Rakovec . . . . .	60	Neprijeten slučaj. Obrezija . . . . .		132
Samostanska vzgoja . . . . .	63	Mati . . . . .		136
Stališče žene v Jugoslaviji. J. K. . . . .	80	Kako sem prišla iz Celovca v Mekiše. M. P. R. . . . .		154
Strnimo svoje vrste . . . . .	89			
Ali spada ženska v politiko? Ivica Neznan . . . . .	91	<b>Orlica.</b>		
Slovensko vseučilišče in naše ženstvo. S. T. . . . .	94	O ženski telovadbi. Med. Ivo Pirc . . . . .		109
Naše služkinje. Ivica Neznan . . . . .	105	Naša telovadna organizacija . . . . .		110
Shod služkinj . . . . .	108	Kakšna naj bo ženska telovadba? Med. Ivo Pirc . . . . .		113
Poklic in materinstvo. Drica Angela Piskernik . . . . .	121	Proste vaje »Orlic« za leto 1919 . . . . .		116
Zakaj je ženska pobožnejša od moškega? Ivica Neznan . . . . .	123	Orlice. Ivica Neznan . . . . .		162
Dvojna morala. Drica Angela Piskernik . . . . .	126	Ali ima ženska res kaj koristi od telovadbe? Med. Ivo Pirc . . . . .		165
Zlati ženski »Abc«. Vinko Lavrič . . . . .	127	Mnenje o orliškem kroju. Mara Rožnikova . . . . .		166
Tudi to je naša naloga. Mar. Štupca . . . . .	133	Vaditeljski tečaj in občni zbor Orliške Zveze . . . . .		167
Novodobna žena. Jos. Debeljak . . . . .	134	Poročilo Orliške zveze . . . . .		168
Več ljubezni žrtvam nezmernosti . . . . .	150	Proste vaje Orlic za leto 1919—20 . . . . .		170
»Slovenka« Slovenkam . . . . .	153	Proste vaje za članice (češke). Ivo Pirc . . . . .		170
Naše nove znamke. A. Štupca . . . . .	156	Vaje z venčki za gojenke (češke). Ivo Pirc . . . . .		172
		Dopisi . . . . .		174
		Oklic Orlovske zveze za mariborski orlovski tabor . . . . .		175
<b>Pesmi.</b>				
I tebe žena. M. Elizabeta . . . . .	8	Zapiski . . . . .	22, 45, 82,	157
Rože in zvezde. J. Mohorov . . . . .	14	Dopisi . . . . .	120,	174





→ Priporočamo sledeče knjige: ←

**Gospodinjstvo.** Nova izdaja. Navodila za vsa v domačem gospodinjsvu važna opravila. Šolam in gospodinjam sestavila S. M. Lidvina Purgaj. Knjiga je tako izpopolnjena, da bo ustrezala v vseh gospodinjskih vprašanjih. Cena še ni znana, vsekakor pa jo naznanimo v prihodnji številki.

**Pleiweis, Slovenska kuharica.** Šesti natis izpopolnila in predelala S. M. Felicita Kallinšek, šolska sestra in učiteljica na „Gospodinjski šoli“. Velika izdaja s slikami stane vezana K 18.—. Ta izdaja „Slovenske kuharice“ prekaša po svoji obsežnosti in praktični razvrstitvi vsa podobna dela in vpoštevata najrazličnejše potrebe in razmere. ::

**Dr. Dostojen, Pravila za oliko.**

Navedena knjiga nam daje navodila, kako nastopajmo, da izpolnimo pravila olike in dostojnosti, da se priljubimo ljudem. Tega, vse slučaje družabnega občevanja in vse sloje vpoštevajočega, zelo praktično sestavljenega navodila za lepo vedenje ne more pogrešati noben Slovenec. Knjiga stane broširana K 3.—.

**Küntzle, Zdravilna želišča.** Narava sama nam nudi najboljša, najcenejša ter najpriprostejša sredstva, s katerimi si zdravje pridobimo ali okrepimo. Kot glasnik takih naravnih zdravil je navedena knjižica neprecenljive vrednosti. Stane broširana K 1.—. ::

**Majdič, Nasveti za hišo in dom.**

V tej knjigi je zbranih polno praktičnih nasvetov, kako pametno gospodariti. Delo vsebuje nasvete o kmetijstvu, vinogradništvu, živinorejstvu, sadjarstvu in čebelarstvu. Obširno poglavje je namenjeno tudi domačemu zdravljenju. Knjiga velja broširana K 5.—, vezana K 7.—. ::

**Trunk, Amerika in Amerikanci.**

Ta izborna knjiga nas seznanja z našo mogočno zaščitnico Ameriko. Snov je izredno obširna in temeljito obdelana. Opisuje gospodarske, politične in kulturne razmere silne vevlasti. Avtor nam predstavi v obširni razpravi tudi njeno preteklost. — S številnimi ilustracijami opremljena knjiga stane lepo vezana K 16.—.

Knjige dobite v Jugoslovanski knjigarni v Ljubljani.

**Gospodarska zveza  
v Ljubljani**

Dunajska cesta šte. 29

ima v zalogi in prodaja: kavino konservo, cikorijo, vložene kumarce, kumno, janež, poper, piment, cimet, lorber in druge dišave, vinski kis, Maggi, likerje, jedilno olje, paradiznike v dozah, lip-tavski sir, sardine, sardede, salaffix, testenine, kisto zelje, citronin prašek za čaj, pralni prašek, pralno in toaletno milo, lug, sodo, itd. itd.

**Ljudska posojilnica  
v Ljubljani**

v lastnem domu Miklošičeva cesta 6  
obrestuje kranilne vloge po čistih

**3%**

Ljudska posojilnica v Ljubljani je največja slovenska posojilnica in je imela koncem I. 1918. nad 43 milijonov kron vlog in nad 1 milijon 100.000 K rezervnih zakladov.

Ljudska posojilnica stoji pod neposrednim državnim nadzorstvom.